274000
1

Das Targum Scheni

nach südarabischen Handschriften.

Sisset.
10.XII.36
nr. 403.
274000
E.K. TARTU ÜLIKOOLI FILOSOOFIATEADUSK.

Das Targum Scheni

nach südarabischen Handschriften.

INAUGURAL - DISSERTATION

zur Erlangung der Doktorwürde

an der

Hohen Philosophischen Fakultät

der

Universität TARTU

vorgelegt von

Mosche Ziegler

aus

Lemberg.

~~4-B~~
~~2350~~

26. XI. 37. doktor philosophiae juridi-
teaduste alal.

Inhaltsangabe.

		Seite
I. Kapitel:	Die Verdrängung des Hebräischen durch das Aramäische - Der Name Targum Scheni - Inhalt - Quellen - Entstehungszeit - Die Sabalegende im Targum und im Islam - Einfluss der islamischen Legendenerzähler auf das Targum Scheni - Targum Scheni=Ausgaben - Superlineare Punktation.	5- 21
II. Kapitel:	Beschreibung Hss MSOr 1476 und MSOr 2375 - Das Verhältnis der Hss zueinander - Abhängigkeit der MSOr 2375 von MSOr 1476.-Textabweichungen - Grammatikalische Varianten - Laut= und Formenlehre - Doppelte Plurale - Syntax - Fehler a) des Konsonantentextes, b) der Vokalisation, c) grammatikalische Fehler.	22- 51
III. Kapitel:	Varianten und Notizen	52- 88
IV. Kapitel:	Text mit superlinearer Vokalisation.	89-119

L i t e r a t u r v e r z e i c h n i s .

1.) Bezold: Kebra Negast. Abhandlung der Bayrischen Akademie der Wissenschaften. 1900.

2.) Barrenstein: The Targum of Onkelos to Genesis.Leipzig.1896.

3.) Berliner A.: Targum Onkelos, I. u. II. Teil. Berlin. 1884.

4.) Brockelmann K.: Lexicon Syriacum. Halle. 1928.

5.) Brockelmann K.: Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen, Bd.I, Laut= und Formellehre. Berlin.1809,Bd.II. 1913.

6.) Bauer Hans und Pontus Leander: Grammatik des Biblisch=Aramäischen. Halle. 1927.

7.) Budde Karl: Zur Geschichte der tiberiensischen Vokalisation.Theodor Nöldeke-Festschrift. Bd.II. S, 651-657.Giessen.1906.

8.) Cassel Paulus: Das Buch Esther, ein Beitrag zur Geschichte des Morgen= landes; aus dem Hebräischen übersetzt, historisch und theologisch erläutert. Im Anhang die Uebersetzung des 2.Tar= gum. Berlin. 1878.

9.) Cassel Paulus: Zweites Targum zum Buche Esther. Leipzig,Berlin.1885.

10.) Dalman Gustav: Aramäische Dialektproben. Lesestücke zur Grammatik des Jüdisch-Palästinensischen; zumeist nach Handschriften des British Museum. Leipzig. 1896.

11.) Dalman Gustav: Grammatik des jüdisch=palästinensischen Aramäisch.I.Aufl. Leipzig.1894; II. Aufl. Leipzig 1905.

12.) David Moritz: Das Targum Scheni; nach Handschriften herausgegeben. Ber= lin 1891.

13.) Diettrich: Einige grammatische Beobachtungen zu drei im British Museum befindlichen jemenitischen Handschriften des Onkelostargums. Z.a.W.XX. S.148-159. Giessen. 1900.

14.) Ewald Heinrich: Die assyrisch=hebräische Punctation. Jahrbücher der Bib= lischen Wissenschaft. S.160-172. Göttingen, 1849.

15.) Frankel Zach.: Zu dem Targum der Propheten. Jahresbericht des Jüdisch= Theologischen Seminars Fraenkelscher Stiftung.Breslau 18.

16.) Geiger: Was hat Muhammed aus dem Judentum angenommen? Bonn 1836.

17.) Gelbhaus S.: Die Targumliteratur (vergleichend agadisch und kritisch philologisch beleuchtet) Heft I.Das Targum Scheni zum Buche Esther. Frankfurt a.M. 1893.

18.) Herz Wilhelm: Gesammelte Abhandlungen. Stuttgart 1905.

19.) Ginsburger M.: Das Fragmententargum. Berlin 1899.

20.) Grimme Hubert: Massoreten des Ostens von Paul Kahle. Besprochen in CLZ 1914. S.218-223.

21.) Gulkowitsch Lasar: Die Bildung von Abstraktbegriffen in der hebräischen Sprachgeschichte. Leipzig. 1931.

22.) Grimme Hubert: Die jemenitische Aussprache des Hebräischen und Folgerungen daraus für die ältere Sprache. Eduard Sachau Festschrift S.125-142. Berlin 1915.

23.) Grünbaum Max: Gesammelte Aufsätze 1901.

24.) Grünbaum Max: Neue Beiträge. 1839.

25.) Klostermann: Prophetae Chaldaice, Paulus de Lagarde e fide codicis reuchliniane edidit. Lippiae. 1872. Theologische Studien und Kritiken; Zeitschrift für das gesamte Gebiet der Theologie. Gotha 1873. S.731-767.

26.) Littmann, E.: Bibliotheca abessinica. 1907.

27.) Lagarde Paulus de: Hagiographa Chaldaice; Leipzig. 1873.

28.) Landauer S.: Die Masorah zum Onkelos auf Grund neuer Quellen lexikalisch geordnet und kritisch beleuchtet. Amsterdam 1899.

29.) Landauer S.: Das Elif als mater lectionesin Jüdisch-Aramäischen.Festschrift zum 70.Geburtstage A. Berliners. S.215-226.Frankfurt a.M. 1903.

30.) Landauer S.: Studien zu Merx Chrestomathia Argunica. Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete. Leipzig.Nov.1888. S.263-292.

31.) Levy A.: Das Targum zu Koheleth.1905.

32.) Merx Adalbert: Chrestomathia Targumica. Porta Linguarum Orient.Bd.VIII. Berlin.1888.

33.) Merx Adalbert: Bemerkungen über die Vokalisation der Targume in den Verhandlungen des V. Orientalischen Kongresses,gehalten zu Berlin im Sept. 1882. S.142-225.

34.) Melamed: The Targum to Canticles. Philadelphia. 1921.

35.) Munck, L.: Targum Scheni zum Buche Esther, Variae Lectiones nach handschriftlichen Quellen. Berlin. 1876.

36.) Möldecke Theodor: Kurz gefasste syrische Grammatik. Leipzig. 1898. Neue Beiträge. 1910.

37.) Pinsker: Einleitung in das Babylonisch-Hebräische Punktationssystem (nach den im Odessaer Museum der Gesellschaft für Geschichte und Altertum befindlichen Handschriften unicis). Wien.1863.

38.) Posner S.: Das Targum Rischon zu dem biblischen Buche Esther. Bres=lau. 1896.

39.) Praetorius Franz: Fabula de Regina Sabaea apud Athiopes. Halle 1870.

40.) Praetorius Franz: Das Targum zu Josua in jemenitischer Ueberlieferung Berlin. 1899.

41.) Praetorius Franz: Das Targum zu Judices in jemenitischer Ueberlieferung Berlin. 1900.

42.) Praetorius Franz: Ueber das babylonische Vokalisationssystem des Hebräi=schen. C.D.M.G. Bd. 53. S.181-196.

43.) Rosenberg I.: Das aramäische Verbum im babylonischen Talmud. Marburg. 1888.

44.) Sidersky David: Les Origines des Légendes Musulmanes. Paris.1930.

45.) Silbermann Samuel: Das Targum zu Ezechiel (nach einer südarabischen Handschrift.) Strassburg. 1902.

46.) Sulzbach: Targum Schnei. Frankfurt 1920.

47.) Wolfsohn Ludwig: Das Targum zum Propheten Jeremias in jemenitischer Ueberlieferung. Halle. 1902.

48.) Salzberger: Die Salomonsage in der semitischen Literatur. Berlin 1907.

49.) Weil G.: Legenden der Musulmanen. 1845.

50.) Zunz Leopold: Die gottesdienstlichen Vorträge der Juden. Berlin. 1832.

51.) Zunz Leopold: Die Ritus des synagogalen Gottesdienstes. Berlin. 1859.

52) סגל משה צבי: לשונו של בן סירא. לשוננו כרך ז, 100- 120.

53) סגל משה צבי: דקדוק לשון המשנה. אוקספורד 1927 (אנגלית)

54) קלוזנר יוסף: הסטוריה ישראלית,מהדורה שנית 215- 245 .

55) יהודה מטמון כהן: העברית אחרי גלות בבל: לשוננו כרך ו 172- 188.

56) קספר לויאס: דקדוק ארמית בבלית. - תל אביב 1930.

Das

T a r g u m S c h e n i

nach jemenitischen Handschriften.

==========

Einleitung.

Kapitel I.

1. Das Hebräische der biblischen Schriften scheint in den Jahrhunderten nach dem babylonischen Exil allmählich als lebende Sprache des Volkes ganz oder teilweise durch das Aramäische verdrängt worden zu sein, das in der Perserzeit zur Verkehrssprache des gesamten vorderen Orients geworden ist, ohne dass sich in bezug auf den Umfang und die Zeit dieser allmählichen Verdrängung ein sicheres Urteil fällen liesse.[1] Dadurch sah man sich gezwungen, den hebräischen Text ins Aramäische zu übersetzen.[2] Uebersetzt hat man zuerst wahrscheinlich die Teile der Hl. Schrift, die beim Gottesdienst zur Vorlesung kamen, also den Pentateuch und

---

1) Brockelmann, Grundriss, Berlin I S.9 behauptet: Mit dem Beginn der hellenistischen Zeit habe das Hebräische sich überlebt und sei durch das Aramäische

die Haphtaroth[1]. Da man sich nicht mit einer nackten wörtlichen Wiedergabe des hebräischen Textes begnügte, sondern dem Verständnis der Zuhörer Rechnung trug, pflegte man manche eigene Anschauung und einen der Zeit entnommenen Gedanken in den hebräischen Text einzu=schieben. So nahmen diese Uebersetzungen im Laufe der Zeit mehr den Charakter einer erklärenden Exegese an. Diese doppelte Tätigkeit des Uebersetzens und Erklärens hat es dann bewirkt, dass die meisten Targumisten mehr Religions=als exegetische Bedeutung haben.[2] Während

---

verdrängt worden; vgl. hierzu Nöldecke: Die semitischen Sprachen S.21. Auf der anderen Seite vertreten manche Gelehrte die Meinung, dass das Hebräische auch nach der Zerstörung des zweiten Tempels als gesprochene Sprache existiert hatte; vgl. hierzu Segal in לשוננו כרך ן in לשונו של בן סורא S.100-120; ferner derselbe in Grammar of Mishnaic Hebrew. S.11. Oxford 1927, Klausner in הסטוריה ישראלית 2.Aufl. S. 215-245. Andere Literatur bei נ. מטמון כהן in לשוננו Bd.6 Jerusalem 1934/35. הדברות אחרי גלות בבל S.172-188. Mit Recht nimmt Lasar Gulkowitsch in die=ser Frage eine vermittelnde Stellung ein, vgl. Gulkowitsch: Die Bildung von Abstraktbegriffen in der hebräischen Sprachgeschichte. Leipzig 1931 S.11 und die bei ihm angefürhte Literatur.

2) Ueber den Entstehungsort des Targum vgl. Berli=ner: Targum Onkelos. S.107. Berlin 1884. Ferner: F.Hommel: Theol.-Liter.Bl.S.206. Jahrg.1902. Ueber den Ursprung des Targums vgl. Zunz: Gottesdienst=liche Vorträge S.62; Zach.Frankel: Zu den Prophe=tentargum S.9. Buhl: Kanon u.Text S.171.1891. vgl. ferner: Schmuel David Luzzato in אוהב גר S.89; ferner Bialik in ביאליק שבעל פה 2.Bd. Tel Aviv 1935 על האגדה S.58

1) Brockelmann: Grundriss I S.16; von Uebersetzungen ei=ner nicht pentateuchischen Schrift vgl. Trakt. Sophr. S.15.

2) vgl. Zunz: Gottesdienstliche Vorträge S.68.

beim Pentateuchtargum, dem eigentlichen Gesetzbuch, man darauf bedacht war, keinen Fehler zu machen, lag bei den anderen Targumim eine solche Sorgfalt nicht vor; daher bietet das Pentateuchtargum eine wörtliche Uebersetzung des Textes. Dagegen haben die Targumim zu den Propheten mehr den Charakter einer haggadischen Auslegung. Das Targum zu den fünf Megilloth ist fast ganz von Hagadoth durchsetzt und zwar in immer stärkerem Grade nach der Reihenfolge: Ruth, Koheleth, Klagelieder, Hohelied und Esther[1]. Zu dieser Verschiedenartigkeit der Targumim trug auch folgender Umstand bei: Während bei der Thora der Vorleser nur einen Satz vortrug, welchen der Meturgeman mündlich[2] sofort ins Aramäische wiederzugeben hatte, wurden bei den Propheten und sicherlich auch bei den Hagiographen drei Verse auf einmal vorgetragen, und erst dann folgte die Uebersetzung. Da nun der Meturgeman auswendig vortrug[3], war er bei den Propheten und Hagiographen gezwungen, zu paraphrasieren. Vor allen Büchern weist unser Targum eine besondere Fülle von haggadischen Ausschmückungen auf. Wir besitzen dazu zwei vollständige Targumim: 1.) Targum Rischon[4], 2.) Targum Scheni.

---

1) Zunz: Vorträge S.68.
2) Bei gottesdienstlichen Vorträgen sich eines geschriebenen Textes zu bedienen, galt noch im 4.Jahrhundert für unstatthaft. Vgl. Talm. Jerusch. Megilla 3a Schabb. 115a, Mischna Jadajim 4,5. Näheres Strack: Einleitung in den Talmud S.65.
3) Gegen Berliner Onkelos S.84, der der Meinung ist, dass das Targum zu den Propheten nicht auswendig vorgetragen wurde.
4) Ed. Lagarde. Leipzig 1873. vgl. Posner: Das Targum Rischon Breslau 1896: Geiger: Nachgelassene Schriften IV S.111, hält dieses Targum für jünger als das zweite.

2. Dieses Targum Scheni[1] unterscheidet sich inhaltlich und formell von allen anderen Targumim. Während das Onkelos-Targum noch eine wörtliche Uebersetzung bietet und das spätere Targum die Gestalt einer freien Exegese annimmt, stellt unser Targum eine Kompilation von Legenden, Uebersetzungen und Midraschim dar. In der Tat fehlt es nicht an älteren Autoren, die das Targum Scheni als einen Midrasch bezeichnen. So Tossafoth zu Megilla 13b יש מדרש שהוא תרגום אחר. Der Kommentar zu Esther Menoth Halevi von Schlomo Alkabiz 15,29 nennt es unter anderem Namen Tossifta[2]. Aus diesem verschiedenartigen Bau unseres Targums scheint auf dessen Zweck geschlossen werden zu können. Es ist unwahrscheinlich, dass der Meturgeman beim Vorlesen der Estherrolle beim Purimfeste sich dieses Targums bedient hat. Es scheint vielmehr als häusliche Lektüre benützt worden zu sein[3].

3. Inhaltlich stellt es eine Kompilation von verschiedenen Erzählungen dar[4]. Neben den Erzählungen, die in direkter Beziehung zu dem Inhalt der Estherrolle

---

1) Der Erste, der es mit diesem Namen bezeichnet, ist Nathan Ben Jechiel 11. Jahrh. im Aruch-Art. תרגם hrsg. von Kohut, Sefer Aruch Haschalem. Wien. 1878.

2) vgl. Gelbhaus: Das Targum Scheni zum Buche Esther Frankf. 1893. S.11. Unrichtig ist es aber, wenn Zunz: Gtl. Vortr. S.83 Note b und nach ihm Gelbhaus: Targ. Scheni S.11 meinen, Raschi habe zu 1 Könige Cap.10 V.19 unter אגרות מגלת אסתר unser Targum gemeint; vielmehr hat Raschi daunter Midrasch Abba Gorion im Auge gehabt. vgl. hierzu Buber: Midr. Abba Gorium S.8. Dieser Midr. so genannt nach den Anfangsworten אבא גוריון איש צריין אומתו, wurde zuerst von Jellinek im Beth Hamidrasch I S.1-18 nach einer Hamburger Hs sehr lückenhaft und später von Buber unter dem Titel ספרי דאגרתא nach sechs Hss mit hebr. Kommentar Wilna 1880 herausgegeben.

3) vgl David: Das Targum Scheni S.7.

4) vgl. die Stoffeinteilung in 11 §§ von Paulus Cassel in seiner Einleitung zum 2. Targum. Leipzig, Berlin 1885. S.4.

stehen, wie die Gebete Mordechais und Esthers, die Anklage Hamanns, die Wahl des Pferdes, das Mordechai besteigen sollte, die Bitte Hamans an die Bäume, befinden sich auch solche, die gar nicht im Zusammenhang mit der Estherrolle stehen, wie z. B. die Erzählungen, die Nebukadnezar und Ewil Merodach betrafen, der Bericht über den Besuch der Königin von Saba am Hofe Salomos und die Beschreibung von Salomos Thron[1]. Durch diese Fülle von aggad. Erzählungen hat es den Targumcharakter fast ganz verloren und ist zu einem Midrasch geworden. Es trägt diesen Namen lediglich zur Unterscheidung von dem ersten Targum, das dem wahren Sinn des Wortes entspricht. Es enthält im ganzen 75 Verse, die den Text einfach übersetzen. Alles übrige ist Midrasch. Wir haben es als das jüngste der Targume anzusehen.

4. Die Quellen, die der Redaktor des Targum Scheni benutzt hatte, fand er in vielen Aggadoth verstreut, wenn auch vieles seiner eigenen Phantasie entstammen dürfte.[2] J. Reiss[3] glaubt, das Targum Scheni habe aus dem im Jalkuth angeführten מדרשים geschöpft. Munk nimmt in seiner Einleitung zu אני לרורים S.9 an, der Redaktor des Targum Scheni habe drei Quellentargume תרגום ירושלמי רבתי und תוספתא zusammengefügt. Gelbhaus, der die Entstehung des Targum Scheni ins 4.Jahrhundert versetzt, sieht im Gegensatz zu Munk in dem Targum Scheni die Quelle der

---

1) vgl.hierzu Buber:Sammlung aggadischer Kommentare zum Buche Esther;Zunz:Gts.Vortr. S.279;Grünbaum:Neue Beiträge S.210 u.D.Sidersky:Les Origines des Legendes Musulmanes dans le Coran,Paris 1933 S.115/117.
2) vgl.Buber:in seiner Einl.zu Midr.Abba Gorion S.4.
3) MGWJ 1876 S.400.

von diesem angeführten Midraschim. Seiner These zufolge versucht er in nicht überzeugender Art, das Targum Scheni mit dem in Menoth Halevy zehnmal angeführten תרגום רבה zu identifizieren. Dieses תרג. רבה aber erhielt, nachdem das Aramäische durch das Griechische verdrängt wurde, in seinem "verkümmerten Zustande den Namen Targum Scheni". Die zahlreichen Beweise, die Gelbhaus zur Bekräftigung seiner These heranführt, genügen doch nicht, um unserem Targum ein so hohes Alter zuzuschreiben[1].

5. Zur Frage der Entstehungszeit unseres Targums sind viele Meinungen geäussert worden. Neben Gelbhaus versucht Cassel (2. Targum zum Buche Esther, Leipzig, Berlin 1885 S.4) die Abfassungszeit in das 6. Jahrhundert zu verlegen, das ist in die Zeit Justinians 527-565. Zunz (Gottesdienstliche Vorträge 2.Aufl. S.65,79, 131), der das Targum der Kategorie der jerusalemischen Targume zuteilt, schreibt es der 2. Hälfte des 7. Jahrhunderts zu. Posner (Targum Rischon, Breslau 1896 S.19) hält das 9. Jahrhundert für die Abfassungszeit des Targum Scheni. David (Das Targum Scheni, Berlin 1898 S.8) schliesst sich der Ansicht von Zunz an. Munk (Targum Scheni, Berlin 1876 S.10) verlegt die Endredaktion des Buches in das 11. Jahrhundert. Sulzbach (Targum Scheni, Frankfurt 1920 S.11) versucht mit Hilfe von Zunz: Die Ritus des synagogalen Gottesdienstes, Berlin 1859 S.8 auf Grund der Anklageschrift Hamans Kap. 3,8 das 11. Jahrhundert als die Abfassungszeit anzusehen[2]. Salzberger hält das Targum Scheni,

1) Sein Beweis, dass Trakt. Sophrim 13,6, eine Paraphrase von unserem Midrasch gebraucht, ist nicht stichhaltig; vgl. Joel Müller: Massechet Sophrim, Leipz. 1876 S.34,176.
2) Zu Kap. 3,8 liest Munk S.23 Anm. 205 נכסיק חויק תרגולין gegenüber רזיק bei Lag., David und MSOr 1476 und MSOr 2375

ohne ein näheres Datum anzugeben, für sehr jung[1]. In der Tat ist es falsch, die Entstehungszeit unseres Targums einem Zeitabschnitte zuzuschreiben; vielmehr sind es verschiedene Perioden, die zur Entstehung einzelner Teile des Targums den Anlass gegeben haben und die erst später von einem Redaktor zu einem Ganzen zusammengefügt wurden. Die ungleichmässige Verteilung des Stoffes: das Akrostich über Salomo, die Beschreibung des Thrones Salomo, Salomo und die Königin von Saba nehmen zu den übrigen Teilen einen unverhältnismässig grossen Raum ein - bekräftigt die Annahme, dass man nicht einer einzelnen Persönlichkeit dieses Buch zuschreiben kann. Jedoch sind gewisse Anhaltspunkte vorhanden, die für die Annahme einer späteren Abfassungszeit sprechen. Buber hat in der Einleitung zu dem von ihm herausgegebenen Midrasch Abba Gorion nachgewiesen, dass unser Targum dem Midrasch Abba Gorion schon bekannt war. Midrasch Abba Gorion ist aber jüngeren Datums, da er den Jossipon bereits kennt, der ungefähr dem 10. Jahrhundert angehört[2].

Noch einen anderen Beweis für die späte Abfassungszeit des Targum Scheni finden wir in der Beschreibung der Reise der Königin von Saba. Alle Versuche von Zunz, Cassel, Gelbhaus, Posner, David, Munk und Sulzbach

---

v.vor.Seite: Daraus will Sulzbach a.a.O.S.10 einen Hinweis auf das Kappara umschlagen finden, das erst seit R.Hi Gaon 11. Jahrhundert bekannt geworden ist.

1) Die Salomosage in der semitischen Literatur, Berlin 1907 S.12.

2) vgl. Sulzbach a.a.O. S.8; ferner Steinschneider: Katla. Bodl. Col. 1574, Riga, Vogelstein: Geschichte der Juden in Rom Bd.I S.193, 485; ferner auch Elkan Adler: Revue

eine Abfassungszeit für das Targum Scheni festzustellen, basierten lediglich auf jüdischen Quellen. Sie analysierten die besonderen Bestandteile des Targ. Scheni in ihrer Abhängigkeit von anderen jüdischen Quellen, liessen aber die Frage eines nichtjüdischen Einflusses auf unser Targum gar nicht aufkommen. Cassel a.a.O. S.14 wollte sogar aus dem vermeintlichen Mangel eines arabischen Einflusses den Beweis für das hohe Alter des Targum Scheni erbringen. Sulzbach a.a.O. S.7, der mit Recht gegen Cassel polemisiert, hält aber den Exsilentio=Beweis für nicht ausreichend. Ein eingehenderer Vergleich aber der Saba=Legende in unserem Targum mit der in der arabischen Tradition zeigt deutliche Spuren des Islams in unserem Targum. Muhammed hat in der Sure 27,20/40 die in I Könige Kap.10 Vers 1-14 beschriebene Reise der Königin von Saba mit manchen Abweichungen wiedergegeben. Im Gegensatz zu der Bibel macht Muhammed aus der salomonischen Reise eine Religionsangelegenheit, indem er Salomo nach Saba schickt, um die Königin vom Sonnenglauben zur Annahme des Gotteseinheitsglaubens

---

Et.J.1914;ferner Cassuto in Gionale della Societa Asiatica Italiana Bd.29.u.Jakob Mann:Texts and Studies in Jewish History and Literary 1931.Dagegen vertritt Zeitlin in Josephus and Jesus with particular reference to the Slavonic Josephus and the Hebrew Jossipon 1931 die These,dass der Jossipon bereits im 5. Jahrh, im byzantinischen Reiche verfasst worden war. Ebenso setzt Kraus die Entstehungszeit des Werkes in das 5.oder 6.Jahrh.,vgl.S. Kraus :Das Leben Jesu nach jüdischen Quellen S.38,39 Berlin 1902;ferner Klausner in קרות ספר Jerusalem 1934/5 S.460 in seiner Besprechung des Josephus und Jesus von S. Zeitlin.

zu bekehren[1]. Tabari (9.Jahrh.) und Al Kisai[2] (11.Jahrh.) bemerken zu dieser Sure Vers 22[3], dass Salomo mit Absicht die Königin in diesen Palast führte, um sich zu überzeugen, ob sie, wie man ihm erzählte, die Beine einer Ziege habe. Diese muslimische Tradition wird uns einen wichtigen Beitrag zur Erklärung einer Targumstelle bieten. Das Targum Scheni, welches den Bericht der Reise der Königin von Saba wiedergibt, erzählt auch von einem gläsernen Palast, den Salomo erbauen liess. "Als nun die Königin den König in dem gläsernen Gemach sah, glaubte sie, dass er im Wasser sitze und hob ihre Kleider hoch, damit sie nicht nass würden, bei welcher Gelegenheit der König bemerkte, dass ihre Beine behaart waren[4]. Die Bibel und der Koran wissen nichts von den Haaren. Erst in der islamischen Tradition und beim Targumisten tritt die Erzählung von den behaarten Beinen auf. Wir werden vergebens in den jüdischen Quellen einen Anhalt für diese merkwürdige Erscheinung suchen. Dagegen können wir einen direkten Zusammenhang zwischen der Sabalegende und den

---

1) vgl. Geiger: Was hat Muhammed aus dem Judentum angenommen.Bonn.1833. S.184-188.
2) Vgl. Sidersky,L'Origine des Légendes Musulmanes S.124.
3) Vgl.auch Baidawi(13.Jahrh.) zur Sure 27,35 ed.Fleischer; ferner die ausführliche Erzählung bei Bel'ami(2.Hälfte d.10.Jahrh.) des Veziers des Samanidensultans Mansur I. in seiner persischen Bearbeitung der arabischen Weltchronik des Tabari.Nach ihm ist es ein Jude vom Stamme Levi,der den Thron der Bilkis vor ihrer Ankunft entführt,im Gegensatz zum Koran,wo ein Dämon sich dazu erbietet.Dabei kennt der Jude den Namen Gottes שם המפורש,was jüdischen Einfluss bezeugt.Chronique des Tabari traduite sursla version persamne de Bel'ami par Zottenberg.Paris 1867.Bd.1 S.437.
4) Lag. S.232,21; David S.10.

behaarten Beinen bei den arabischen Legendenerzählern finden. Nach Tabari, Al Kisai, Belami, Masudi (10.Jahrh.) Ṭaʿleabi (Anf.d.11.Jahrh.); (er berichtet von Eselsfüssen der Königin) und Ibn al Atir[1] (1.Hälfte d.13.Jahrh.) trägt die Königin von Saba den Namen Bilkis oder Balkis.[2] Fresnel hat im Journal Asiatique September 1845 S.235[3] gezeigt, dass Bilkis eine vorislamische Gottheit war. Die vorislamischen Gottheiten sind wie bekannt in späterer Zeit zu Dämonen herabgestiegen, die man sich in Gestalt von Ziegen vorstellte (vgl. das hebräische שעיר) Daher die Beine der Ziege in der Sabalegende der islamischen Legendenerzähler![4].

In der arabischen Geschichtsliteratur haben wir also die Quelle der ausgedehnten Sabalegende des Targums zu suchen[5]. Der Targumist hat begreiflicher=

---

1) vgl. hierzu Husein Ibn Muhammed Ibn al Hasan aus Dijarbekr(16.Jahrh.) den Biographen Mohameds in seinem Chamis bei Weil:Biblische Legenden der Muselmaner Frankfurt 1845. S.243. Auch er berichtet von Esels=füssen der Königin.

2) Bilkis ist nichts anderes als das hebräische פלגש vgl. hierzu die vielen Etymologien des Namens in der Encyclopädie des Islams Bd.1 S.750 Jahrg.1913. Zu welcher Spielerei man bei Etymologien kommen kann, zeigt die von Moritz Steinschneider in Frankels Zeitschrift für die religiösen Interessen des Judentums 1845 S.273, der Balkis von فَلَكَةٌ يَتَبَاءُ herleiten will.

3) vgl. auch Lettreside M. Fresnel a M. Caussin im Journ.Asiat.1850 S.279.

4) Nach Samahsari bei Grünbaum: Neue Beiträge S.219 war Bilkis die Tochter einer Peri, eines weiblichen Ginn بنت جنية Auch Masudi, ein Zeitgenosse des Tabari berichtet über die dämonische Mutter der Bilkis. Macoudi les prariies dor Paris 1864 III S.152. B.Batra 15b will der Sabalegende eine ganz andere Färbung geben אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר מלכת שבא מלכותא דשבא. אשה הותה אינו אלא טעה מאי מלכת שבא Rabbi Sam.(Mitte des 3.Jahrhunderts sagt:Wer behauptet, dass מלכת שבא eine Frau wäre, der irrt; es ist vielmehr die Obrigkeit von Saba.

5) Siderskyder nach Geiger und Grünbaum nichts Neues brachte, behauptet a.a.O.S.124, diese Legende sei durch die Araber von den Juden übernommen. Wie wenig Ver=

weise der Königin den Dämonennamen nicht verleihen wollen. Er liess sie daher wie in I Könige Kap. 10,1,14 ohne Namen auftreten;[3] das Haarproblem aber nahm er von den Arabern auf. Den Grundstock für die Salomolegenden haben zwar die Juden gegeben[1]; die jüngeren Legenden aber haben sie den Arabern entliehen. Wilhelm Herz hat daher in seinen gesammelten Abhandlungen, Stuttgart 1905 S.419 den richtigen Zusammenhang zwischen beiden Quellen verkannt. Muhammed hat zuerst die Sage von den Juden gehört und aufgenommen; dann aber erfolgte eine Rückwirkung der arabisierten Sagen auf jüdische Quellen. Hat doch Zunz ganz deutlich arabischen Einfluss in ספר השנה und in מעשה קנמלה (abgedr. bei Jellineck B.Hamidrasch 5 S.22,26) gefunden[2].

---

ständnis Sidersky für die jüdischen Quellen hat, zeigt seine Bemerkung zu S.115. Von allen Ausgaben des Targum Scheni erwähnt er dort nur die "Edition Critique" von Paulus Cassel, die in der Tat unter den Ausgaben von Lagarde, David und Munck die am wenigsten kritische ist. Auch den hebräischen Text, den er auf S.124 zitiert, hat er der Casselschen Ausgabe entnommen. Folgende Fehler sind in der dem Text folgenden Uebersetzung zu verbessern: למסגוד לומא heisst nicht "se prosterner devant le soleil" sondern "sich vor dem Meere niederzuwerfen" (wahrscheinlich verwechselte er ומא mit יומא fälschlich übersetzt auch Sulzbach S.28 "dem jungen Tage"; Cassel S.250 richtig "dem Meer") אשכרוץ heisst nicht "précieux bois" sondern "Ring, Armband" nach Dalm.: Wörterbuch; "Geschenke" nach Jastrow. Er hat das Wort sicherlich mit אשכרוע, das Buxus sempervirens bedeutet, verwechselt. Ausserdem befinden sich "suivant son habitude" und "de l'oiseau visiteur" in keinem Text. Dagegen liess er folgende Stellen seines Textes unübersetzt שמע מרו מלכא אצות באודנך ושמע פתגמי תוב תנית רמת ידה על לבושה. Auch der Schluss weicht von allen anderen Ausgaben ab. vgl. auch die Besprechung von Johann Fuck in der OLZ 1934 Spalte 73.

1) vgl. Geiger: Was hat Muh.; Grünbaum: Neue Beitr. 189-240.
2) vgl. Zunz: Gts. Vortr. S.154.
3) Abraham Zakuto erzählt in seinem Buche Juchasin Jahrg. 1605 die Königin von Saba habe ניקולאה oder עקאולה geheissen. Den Namen übernimmt er von Josephus (Ant. VIII 158) Juchasin ed. London S. 237.

Ueberhaupt war die Person des Salomo bei den Arabern viel beliebter als bei den Juden[1]. Salomo war das Vorbild Muhammeds. Zu vielen Salomolegenden, wie der vom Ameisental, vom Urteil über das verwüstete Feld, der Verstümmelung der Rosse, von seinem Tode lässt sich überhaupt keine jüdische Quelle nachweisen[2]. Wir haben also für die Salomolegenden die muhammedanische Quelle als den Ausgangspunkt zu betrachten[3]. Ueber die Sabalegende bei den Abessiniern vgl. Littmann[4] und Praetorius[5].

---

1) Zum Unterschiede der Behandlung der salomonischen und davidischen Legenden bei den Juden und Arabern vgl. Cassel, Kaiser= und Königsthrone, S.22,54, Berlin 1874. Ferner: Sachs: Beiträge zur Sprache und Altertumsforschung Bd.1 S168. Berlin 1852; vgl. auch: Baidawi und Zamahsari zur Sure 21,78,79 bei Grünbaum NB S.189, wie auch Bamidbar Rabba S.14 und Midrasch Schir ha Schirim 1,1.

2) vgl. G.Weil: Biblische Legenden der Muselmäner, S.225-280; Salzberger: Die Salomosage S.17.

3) Salzberger: Die Salomosage S.15 will in der Sabaepisode einen persischen Mythus finden.

4) The Legend of the Queen of Shaba in the tradition of Axum Bibliotheca Abbessinica I. Leyden, Princeton. 1904. S.31-34.

5) Fabula de Regina Sabaea apud Athiopes Dissert. Halle 1870 S.8. Der Bericht von den Haaren tritt auch bei den Abessiniern auf; dort wird dieses Problem aber zum Hauptzweck der Reise. vgl. Littmann a.a.O. S.33. Die Königin heisst hier Makeda; anstelle des Hudhud tritt hier ein Kaufmann namens Tamrin auf. Neu ist hier auch die Figur des Sohnes, der die Hauptrolle spielt. vgl. hierzu Erman in den Abhldg. der Kgl. Preuss. Akad. d. Wissensch. S.3. Berlin 1897. Diese Legende ist späteren Ursprungs. Dillmann behauptet in seiner Schrift: Ueber die Anfänge des axumitischen Reiches, dass Kebra Negast die Herrlichkeit der Könige, dem wir unsere Kenntnisse der ätiopischen Salomosage verdanken, nach dem 14. Jahrhundert verfasst wurde. Bezold in seiner Uebersetzung des Kebra Negast in den Abhandl. der Bayrischen Akademie der Wissenschaften 1905 glaubt, dieses Buch sei vor dem Ende des 13. Jahrhunderts verfasst worden. Ueber den Unterschied der jüdisch=arabischen Legende einerseits und der ätiopischen Legende andererseits die Verkleidung betreffend vgl. Littmann a.a.O. S.33.

11

Mit Hilfe dieser Feststellung sind wir imstande, einen Anhaltspunkt für die Fixierung eines Abfassungsdatums festzustellen. Die erwähnten Legendenerzähler Tabari geb 234/ 838, + 310/923[1], At-Talabi + 427/1036[2] und Al Ksai, der im 5. Jahrhundert lebte, wirkten von der Mitte des 3./9. bis zum Anfang des 5./11. Jahrhunderts. Diese Zeit hält Salzberger[3] als die Blütezeit der Salomolegenden. Wir können also die Entstehungszeit nicht vor das 9. Jahrhundert setzen. Die Beweise von Gelbhaus, Zunz, Cassel und David sind also hinfällig.

6. Dieser Bearbeitung des Targum Scheni lagen zwei Hss des British Museum MSOr 1476 und MSOr 2375 vor. Zur Vergleichung des Konsonantentextes wurden folgende Ausgaben herangezogen:

1): Hagiographia Chaldaicae von Paulus de Lagarde Lipsia 1873.

2): Targum Scheni zum Buche Esther von S.Munk Berl.1896.

3): Das Targum Scheni von Moritz David. Berl. 1898.

4): Zweites Targum zum Buche Esther von Paulus Cassel. Leipz.,Berl. 1885.

5): Mikraoth g'doloth. Warschau 1861.

Die wertvollste von allen diesen Ausgaben ist die von David, die er nach drei Hss: dem Codex Kissingensis, Wratislaviensis und Hamburgensis herausgegeben hatte. Zu Grunde legte er die Kissinger Hs; dort aber, wo eine Abweichung von K. nötig war, wurde die Lesart von K. in einer Variante angegeben[4]. Nicht immer aber ist er

1) vgl.Brockelmann I S.142.
2) vgl.Brockelmann I S.350.
3) Die Salomosage S.22.
4) vgl. David S.VIII;Dalm.:Gramm. S.34.

diesem Prinzip treu geblieben. So hat er zu S. 10 Anm.20,S. 12 Anm.30, S.13 Anm. 35, S.17 Anm.18, S.24 Anm.19 die richtige Lesart als Variante angegeben. Von den von ihm benutzten Hsss steht der Codex Hamburgensis unseren Hss am nächsten. Cassel hat zu seinem Abdruck zwei Ausgaben benutzt ספר מגלת אסתר von 1768 und ספר מגלת אסתר von 1698. Seine Ausgabe hat er mit einer sublinearen Punktation versehen, die aber jeder wissenschaftlichen Grundlage entbehrt[1]. Von unseren Hss, die Dalmann in seiner Grammatik 2.Aufl. Leipzig 1905 S.34 als"wertvolle Handschriften jemenischer Her= kunft mit teilweise von den Druckausgaben recht ab= weichendem Text" erscheinen die ersten drei Kapitel, die zwei Drittel des gesamten Targums ausmachen, zum ersten Mal. Zu Grunde wurde die MSOr 1476 (A) gelegt; dort aber, wo MSOr 1375 (B) eine bessere Lesart bietet, wurde diese herangezogen. Bei einem ersichtlichen Feh= ler wurde der Text verbessert. Unsere Hss (J) stehen den Ausgaben von Lagarde, Munck, David als Einheit gegen= über, wobei die Ausgabe von David ein Bindeglied zwi= schen J und LM darstellt.

Das Targum Scheni wurde auch mehrfach übersetzt. So haben wir eine hebräische Uebersetzung von Mordechai

---

1) Als Grund für die Einschaltung der Beschreibung des salomonischen Thrones im Targum Scheni gibt er den Bau der Kirche der heiligen Sophia durch Justinian 527-565 an(Cassel,Das 2.Targum S.9.Ebenso gekünstelt ist es,wenn er in den angeführten Ahnen Hamans die Römer Pilatus,Felix,Florus,Cuspius Fadus,Flaccus,An= tipater,Herodes sieht.Das Buch Esther,Berlin 1878 S.83 und das 2.Targum,Leipzig 1885 S.6.

Ventura, Amsterdam 1770: Ins Deutsche wurde es zweimal übersetzt von Cassel 1878 und Sulzbach 1920.

7. Unsere Hss sind mit superlinearer Punktation versehen. Drei Arten von Vokalisationen sind uns bis jetzt bekannt. 1.) Die sogenannte tiberiensische [1] 750; 2.) die palästinensische 700; 3.) die babylonische [2] 600. Die älteste uns bekannte von ihnen ist die sogenannte tiberiensische; [3] nachher folgt die babylonische im Jahre 1839 in der Krim entdeckt; das jüngste System ist das palästinensische. In der Entwicklung des babylonischen Systems werden drei Phasen festgestellt: 1. die einfache (Praetorius, Ueber das babylonische Punktationssystem des Hebräischen ZDMG L III 181-96; Friedländer: Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums 1894 S.215; Merx: Chrestomatia targumica S.15); 2. die komplizierte Art (vgl. Berliners Festschrift S.18,30); 3. das Stadium, wie es in Berliner Hs MSOr Q 680 dargelegt wird (vgl.Friedländer JQR VII S.564). Es ist möglich, dass es auch andere Vokalisationsarten in den verschiedenen Diasporaländern gegeben

---

1) Schneider in תורת הלשון בהתפתחותה S.97 und Melamed, The Targum to Canticles S.6 bezweifeln mit Recht die Richtigkeit dieses Namens. Eher bezeichnet der Name den Verbreitungs- als den Entstehungsort. Im Machsor Vitry Ed. Horwitz 1889 S.462 sagt der Verfasser ein Schüler von Raschi: ולפיכך אין ניקוד טבריה דומה לניקוד ארץ ישראל ולא שניהם דומה לניקוד שלנו Daraus ist ersichtlich, dass in Tiberias ein anderes als das übliche Punktationssystem vorhanden war, denn von dem Verfasser aus gesagt ist ja sicherlich die sogen. tiberiensische und nicht die babylonische Punktation gemeint (gegen Kahle in Bauer-Leanders Histprische Grammatik der hebräischen Sprache S.83). Vgl. hierzu Ibn Esra in seinem ספר צחות S.1,2.

2) vgl. Caspar Levias, Jewish Encyclop. X S.446; Margoliouth: Transaction of the Ninth Congress of Orient II London 1893; Barnstein, Targum Onkelos S.6-7.

3) Carl Cohen: Die Bedeutung der verschiedenen Punkta-

hat, die durch das zur Herrschaft gelangte tiberiensi=sche System in Vergessenheit geraten sind. Im Gegensatz zu dem sogenannten tiberiensischen Vokalisationssystem, in dem alle Vokale mit Ausnahme des Cholam und Schuruk unter die Konsonanten gesetzt werden, werden sie in den beiden letzten Systemen über die Konsonanten geschrie=ben. Die Literatur mit superlinearer Punktation ist noch ziemlich arm. Neben den Targumin von Praetorius zu Josua (Berlin 1899 und Judices(Berlin 1900) besitzen wir ~~von~~ Ausgaben von Silbermann zu Ezechiel (Strassburg 1902) nur 1010 Kap. ersch.) von Wolfsohn zu Jerem.(Halle 1902) nur 12 Kap. ersch.), von Levy zu Koheleth(Breslau 1905) und von Melamed nach sechs Hss zum Hohen Liede, Phila=delphia 1921. Ausserdem haben Barnstein zu seinem Onke=los,London 1896, Dalman in seiner Grammatik, Leipzig 1905, Aramäisch=Neuhebräisches Wörterbuch, Frankfurt am Main 1901, Aramäische Dialektproben, Leipzig 1896, Kahle in den Massureten des Ostens, Leipzig 1913, Merx, Chre-stomatia Targumica, Berlin 1888 südarabische Handschrif=ten benutzt. Das ganze Targum Onkelos wurde von den je=menitischen Juden in Jerusalem 1894-1901 herausgegeben[1]. Wenn auch die Hss Schwankungen aufweisen, so bieten sie doch ein geschlossenes System der Aussprache, die für die Bearbeitung des Targumisch=Aramäischen von grösster Bedeutung ist. Es ist anzunehmen, dass die Anfänge der Punktation genau denselben Entwicklungsgang durchgemacht

---

1) Vgl. Melamed: The Targum to Canticles Philadelphia 1909.

Fortsetzung von 3) der vorigen Seite:
tionssysteme für die Aussprache des Hebräischen MGWJ 1936 S.390, bezeichnet mit Unrecht diesen Namen als den Entstehungsort.

haben wie die aramäische Uebersetzung. Wahrscheinlich hat man zuerst das Onkelos-Targum und die prophetischen Leseabschnitte (Haphtaroth), die für den öffentlichen Vortrag bestimmt waren, mit Punktation versehen und erst nach dem vorliegenden Muster das gesamte Propheten-targum und die Megillothtargume vokalisiert.[1]

---

1) Vgl. Gustav Dalmann, Aramäische Dialektproben, Leipzig, 1896 S.6.

Kapitel II.

A.

Die Handschriften.

1. Dieser Veröffentlichung des Targum Scheni Textes lagen folgende Handschriften zu Grunde: MSOr 1476 und MSOr 2375. In der folgenden Bearbeitung wird die erste mit A, die andere mit B bezeichnet. Beide sind von Margoliouth in seiner Descriptive List of the Hebrew and Samaritan MSS London 1893 S.10,8, sowie auch von Dalman: Grammatik des jüdisch=palästinensischen Aramäisch 2. Aufl. S. 34 angeführt.

MSOr 1476 (A).

Die Hs ist im Besitze des British Museum. Das Targum zu Esther enthält 61 Blätter: von Seite 81-141. Eine photographische Reproduktion ist im Besitze des Jüdisch=Theologischen Seminars Breslau. Die Handschrift ist in klarer Quadratschrift geschrieben; jede Seite enthält zwei Kolumnen, jede Kolumne 17 Zeilen. Jedem hebr. Vers folgt das Targum und nachher eine arabische Uebersetzung in hebr. Quadratschrift. Der hebr. Teil ist mit dem üblichen Akzentsystem versehen und sublinear punktiert. Dagesch, forte und lene werden bezeichnet: Der aramäische Teil ist superlinear punktiert. Dagesch, forte und lene bleiben unbezeichnet. Das ב wird von einem nach links geöffneten Kreise vom ב unterschieden. Die Handschrift enthält ausserdem massoretische Bemer=

kungen. Es werden bei jedem vorkommenden Vers andere aufgezählt, die mit demselben Wort beginnen. Am Rande sind noch andere Bemerkungen aufgezeichnet, die aber von der Photographie nicht zu entziffern sind.

MSOr 2375.(B)

Die Hs ist im Besitze des British Museum, eine photographische Reproduktion gehört dem Jüd.-Theol. Seminar Breslau. Das Targum enthält 35 Blätter: von S.218-253. Jedes Blatt hat 4 Kolumnen, jede Kolumne 24 Zeilen. Die Handschrift ist in schöner Quadrat= schrift geschrieben. Dem hebr. Vers folgt das Targum und diesem die arabische Uebersetzung. Während das Targum grösstenteils selbständige midraschische Ausschmückungen enthält, die in manchen Fällen in kei= nem Zusammenhang mit dem hebr. Vers stehen, bietet die arab. Uebersetzung eine wortgetreue Wiedergabe des hebr. Textes. Die hebr. Verse sind sublinear punktiert und mit dem üblichen Akzentsystem versehen; dagegen werden die innerhalb des aram. Textes vorkommenden hebr. Verse superlinear, manchmal auch super= und sub= linear punktiert. Manche aram. Worte, deren Vokalisa= tion dem Abschreiber zweifelhaft erschienen, sind mit beiden Vokalisationssystemen versehen. Das gilt auch für Hs A. Im Gegensatz zu Hs A sind auch die aram. Texte mit Dagesch, forte und lene versehen, aber auf eine sehr ungleichmässige Art. Was zu den Randbemerkun= gen von A gesagt wurde, gilt auch für B. Leider ist in

beiden Handschriften kein Entstehungsdatum angegeben.

2. Das Verhältnis der Handschriften zueinander.

Eine nähere Betrachtungen der Hss zeigt, dass MSOr 1476 (A) die ältere ist. Wenn auch zwischen ihnen beträchtliche Unterschiede vorhanden sind, die in einer konsequenten jeden Zufall ausschliessenden Art auftreten, so ergibt doch eine eingehendere Untersuchung, dass MSOr 1375 (B) einfach von der ersten abgeschrieben worden ist. Zwar verfolgt B in vielen Punkten konsequent eine andere Schreibart wie A: 1. So verwendet B lieber ה als א als Endung תלתה, חמשה, מה[1] gegenüber תלתא חמשא מא in A. 2. B macht weniger Gebrauch von der Doppelsetzung des ו als A, so כותה חולזתה gegenüber נהרותא mit doppeltem ו bei A.[2] 3. B schreibt mit kleinen Ausnahmen immer ש , wo A ס schreibt. So עשר שנאוקי שמאלא שהור gegenüber mit ס in A.[3]

4. Das Partizip. passiv. der abgeleiteten Stämme schreibt A immer mit, B dagegen ohne ו . So z.B. A: מקיבע משוקע מקולקלן, B aber immer ohne waw.[4]

5. B macht gegenüber A einen grösseren Gebrauch von der Setzung des י als mater lectionis; so z.B. B: עימיה מירי איתתא בליבה[5]. 6. Die Infinitive peal von primae jod und nun werden konsequent in B mit jod, dagegen in A ohne jod geschrieben; so z.B. in B: למיסב למירע למיתן[6]. 7. Unter Einfluss von

---

1) Näheres vgl. S.
2) Näheres vgl. S.
3) Näheres vgl. S.
4) Näheres vgl. S.
5) Näheres vgl. S.
6) Näheres vgl. S.

Laryngalen wird der Silbenschluss in B grösstenteils aufgelöst, z.B. דֹהֲוֹון דֹהֲוֹו דֹהֲוֹת דֹהֲבָה, während A das ה ohne Schwa setzt[1]. 8. Die Partizipien act. peal Plur. von tertiae jod bildet A häufiger nach dem Muster des gesunden Verbums קָטְלִין auch אֲתַיִין בְּכַיִין שְׁתַיִין צְבַיִין, während B überall תְּבַתְּכַ schreibt[2].

9. B verwendet auch in den aram. Abschnitten, wenn auch nicht regelmässig, das Dagesch, forte und lene, z.B. אֲרַגְּוָנָא אֲרַגֵּשׁ 218 c גְּנַזֵּי כְּוֹרֵשׁ כָּל 218d, מְנַגְּנֵיא מְלַכָּא 221d, סְגוּאִין כּוּלְיָה 222d; A dagegen sehr selten.

10. Bei Doppelkonsonanz bezeichnet A den Schlusskonsonanten mit einem Schwastrich darüber, während B ein tiberiensisches Schwa oder Doppelschwa setzt, z.B.:

חֵת-פַּתְחַת 117,15, עֵת-שַׁמְעַת 117,4

נִתְ-מַהֵימְנַת 127,15, נֶתְ-דְּאַתְקֵינַת 128,6 und 245b.

11. In den Intransitiven des Peal Ithpeel und im Peal, Pael, Aphel Ithpeel der tertiae jod hat der zweite Radikal in A e und in B i, z.B.[3]: לִיר-אִתְלֵיר

עִי-אִתְבַּעֵי לִיק-סְלִיק, רַגִּיז-רַגִּיז 12. Bei Imperat. und Imperf. des starken Verbums zeigt B Formen mit subl. Punktation auf, wo das ursprüngliche u beibehalten wird, während A das u zu o dehnt, z. B. תֵּיעוֹל

זְרוֹק אַסְגוֹר יִבְטוֹל gegenüber dem superl. רַגְ טְ עְ[4].

Wenn auch alle diese Abweichungen auf konsequenten verschiedenen Schreibarten beruhen, so lassen sie doch

---

1) vgl. hierzu Dalmann: Gramm. S.93 und Silbermann: Das Targum zu Ezechiel, Strassburg 1902 S.19.
2) vgl. S.
3) vgl. S.
4) vgl. hierzu Dalmann: Gramm. S.78.

den engen Zusammenhang der beiden Hss nicht verkennen. Die Abweichungen lassen vielmehr auf verschiedene Sprachgefühle bei den Abschreibern schliessen; vielleicht sind die Hss in anderen Orten entstanden, in denen es in Bezug auf manche sprachliche Feinheiten eine andere Tradition gegeben hat; dieser Tatsache würden auch die verschiedenen Schriftarten der Handschriften entsprechen. Der Abschreiber hat in B versehentlich manche Worte mitgeschrieben, die aber in A gestrichen waren; als er seinen Irrtum später bemerkte, liess er sie streichen, so z. B. in A: 101,1 בית . המקדש sind fälschlich in A hineingekommen, finden sich aber in B 229d gestrichen wieder; ebenso in A 101,15 למיקם und 87,5 דידרהבא finden sich fälschlich in B auf S.230a und 221b gestrichen wieder.[1] Auf S.124,16 und 127,11 sind Textvarianten unter נ"א נוסחא אחרינא bezeichnet, die sich auch in B auf S.243c und 244d wieder finden. Auf S. 230c hat B רניאל ebenso am Rande hinzugefügt, wie er es in A auf S.102,11 vorgefunden hatte. Diese Beweise zeigen mit der grössten Deutlichkeit, dass die Hs B von der Hs A abgeschrieben wurde und dass die sehr häufig vorkommenden Vokalisationsvarianten eher auf einem anderen Sprachgefühl als auf einer anderen Textvorlage beruhen.

Die Reihenfolge der aramäischen und arabischen Uebersetzung wurde in beiden Handschriften bis Kap.3,9 aufrecht erhalten. Zu dieser Stelle besitzt Hs A auf

---

1) Auf S. 230b hat der B=Abschreiber מסתכל קוה eingefügt, und gestrichen, ohne eine Vorlage in A 85,16 gefunden zu haben.

S. 111,13 - 112,14 einen aram. Abschnitt, den Hs B an einer anderen Stelle zu Kap. 3,15 auf S. 236a-d aufweist. Zu 3,9 lässt Hs B und zu 3,15 lässt Hs A dem hebräischen Vers die arab. Uebersetzung folgen. Hs B hat zu Kap.3 Vers 10, 11, 12 auf S. 235c,d den aram. Abschnitt weggelassen, fügt ihn aber am Rande hinzu. Zu Kap. 3 Vers 13, 14, Kap.4 Vers 2 - 13 hat weder A noch B das Targum. Zu 5,5 hat B kein Targum. Zu Kap.5 Vers 6 -9 und 11 - 14 fehlt das Targum in beiden Hss. Zu 5,10 besitzt B das Targum am Rande. Zu 6,7 hat A die arab. Uebersetzung am Rande. Zu 9,23 hat B die aram. und die arab. Uebersetzung am Rande nochmals hinzugefügt. Zu 9,30 ist das aram. Targum nicht beendet.

B.

Textabweichungen.

Ein unumstrittener Beweis für die völlige Abhängigkeit der Hs B von Hs A ist die Tatsache eines vollkommenen Mangels einer wichtigen Textvariante bei einem so grossen Materialumfange. Inhaltlich unterscheiden sich beide Hss voneinander gar nicht; höchstens erlaubt sich der Abschreiber von A 124,11 ופת גמוה׳ in ומלוה׳ zu verändern,[1] oder er stellt auch manchmal Wörter um; andere Varianten sind Folgen einer manchmal klareren an anderer Stelle wieder gedrängteren Ausdrucksweise.

---

1) Die auf S. 112,9 vorkommende grössere Variante ist auf die mangelhafte Ergänzung am Rande von B S.235 zurückzuführen.

1. In manchen Fällen variieren die Hss in Bezug auf die Anordnung der Wörter, z.B.: 91,7 A מלכא שלמה B שלמה מלכא, 121,14 A מלכא יתרעי B יתרעי מלכא, 123,5 כלילא רבא דדהבא B רבא דדהבא כלילא, 112,3 A מזבין לך יתהון B לך יתהון.

2. In folgenden Fällen hat A eine vollere Lesart als B, die hinzugesetzten Worte sind in Klammern gestellt: S.104,6 ורגיז (גזיר), 113,3 (דמלכא) גזירתא, 113,16 (במיא) כספינתא 118,3 (ער פלגות מלכותא), 131,11 (כל) יקירוהי ועל 127,2 (עליה) יתבא, 85,18 (ליה) קריין

Dagegen besitzt B in folgenden Fällen eine vollere Lesart als A: 85,5 ביומא (קדמאה) דקביל, 93,8 אסירין (בשלשילין) 94,13 (נבייא) ירמיה 128,7 (רשיעא) המן, 123,11 גבר (הדיוט), 132,3 בתלת עסר (בירחא) לירח

3. In anderen Fällen unterscheiden sich die Hss durch eine klarere Stilart voneinander;

A klarer als B: 112,9 (ומן קדם) דאמר מלכא להמן כספא יהיב לך (לא ידע המן דהוא אעא דצליבא דהוא עתיר (אעא יהיב לך + B) למצטליב עליהי הוא ובניהי) דהא סכוס כסף ועץ שריין

B klarer als A: 90,15 ולא שמעת להון B ולא אציתת למליהון 108,2 למסגד ליה B המן קדם למסגד.

4. Hs A assimiliert in 134,10 die Praep. מן dem nächststehenden Wort, während B es als selbständiges Wort stehen lässt: מן ימ. - מימיניה

5. Rel.Pron. די

A lässt די als selbständiges Wort stehen, während B es mit dem nächststehenden Wort verbindet, z.B. : 137,3

דיהודאי -ריהודאי 193,11 . רבשמיא -ריבשמיא [1] In wieder anderen Fällen lässt A das Rel. Pron. vollkommen weg, während es in B bleibt, z. B.: 127,2 ית̄בא ע̄ליה - ד̄יתבא, 139,3 כל בית ישראל - כל רבית.

C.

Ortographische Grammatikalische Varianten.

I. Orthographie.

1. Charakteristisch für A ist die grössere Neigung zu א-Endungen als zu ה Endungen, z. B.: 83,7,8; 84,1; חמשא (B ה)[2]; 89,10 לח̄ו̄י̄א (B ה); 89,16; 106,6 עצא (B ה); 89,16 תלתא (B ה); 91,12, 10, 16; 97,15,11,16 מתיבא (B)[3]; 91,9; 97,17; 104,9 ואמ̄ר̄א (B ה)[4]; 97,3; 100,16; 107,3; 139,7 מא (B ה)[5]; 102,9; 106,7 למא (B ה); 101,9 עותא (B ה); 104,15 נ̄פ̄ק̄א (B ה); 112,11 מרינא (B ה); 109,9 לתמניא (B ה)[6]; 93,10 ובכ̄א (B ה).

Aber auch umgekehrt: 91,3 ומ̄ח̄ש̄ב̄ה (B א); 104,15; 134,6 נוגה̄ה (B א).

2. Bei der Doppelsetzung des Vokalbuchstaben jod variieren die Hss, z.B.: 83,16 ה̄ו̄י̄ן (B הוייך); 93,3,6,9,13; 94,5; 113,13 נביא (B נבייא)[7][7a]; 95,3 מ̈שתייא (B מ̇שתיא)[8]; 82,6 א̄תי̄ן (B יין); 84,15 ק̄י̄ן (B קיין).

Aber auch umgekehrt: 85,2 חייבא (B י); 88,6 אתחייבו (B י)[9]; 86,13 ד̄יי̈עלון (B י̈); 87,17 תניינא (B י)[10].

---

1) Auf 92,12 haben beide Hss das Rel.Pron.selbständig.
2) 83,11 beide ה
3) 91,7 beide א; 91,9 beide ה.
4) 91,12,10,16; 97,11,16 beide ה.
5) 106,12 beide א und 82,8,2 beide ה.
6) 109,11 beide א. 7) 92,8 beide יי.
8) 118,8 aber beide משתוא
9) 82,8 beide ייבו. 10) 88,4; 102,12 beide תנינות
7a) Dalmann: Aramäisch-neuhebräisches Wörterbuch. Frankf. 1901 besitzt nur A-Form.

Partizip. pl. Masc. von tertiae jod sind in beiden Hss mit doppeltem jod geschrieben, z.B.: 86,14 סנ̄יין; 86,12 צב̄יין; 89,10 גנ̄יין; 98,3 חנ̄יין.

Partizip. pl. masc. von med. waw sive jod sind in beiden Hss mit einem jod geschrieben, z.B.: 109,6 ליטין; 88,16 רינ̄ין; 102,5 קימ̄ין; 108,1 ניחין[1].

3. 3. Die Doppelsetzung des Vokalbuchstaben waw kommt in A häufiger vor als in B, z.B.: 86,9,4,14; 106,1 מלכוותא(B ו̄); 86,14 כוותיה(B ו̄)[2]; 92,16 חילוותיה(B ו̄)[3]; 94,14 נהרוותא(ל) (B ו̄)[4]; 120,15 ומרוונא(B ו̇)[5]; 120,13 צוותין(B ו̄)[6]; 117,2 צוחת(B ו̇); 120,15 לטעוותא(B ו̄)[7].

Beide mit einem waw: 86,3 ארין; 87,2 אריותא und 128,9 ספותי(B ש̇).

Beide mit doppeltem waw: 114,16 רבוון.

4. Hs A verwendet mit kleinen Ausnahmen ס, dort, wo B ש schreibt; aber wo ש̇ geschrieben ist, erhält es einen kleinen nach links geöffneten Halbkreis[8].

82,13; 105,17 עטירא(B ש); 108,16 עסר(B ש); 83,14; 96,15; 97,14 ועסרין(B ש); 86,3 סנאוהי(B ש); 88,7; 92,8 סנאיהון(B ש); 87,1; 117,9 סמליה(ד) (B ש); 88,16 סמליה(B שמא); 89,14 דסמאלא (B ש); 97,13 בסמאלא(B ש)[9]; 87,10 סונארא(B ש)[10]; 92,13;

---

1) Aber 108,15 haben beide Hss קיימין
2) Aber 88,7;89,9 haben beide Hss ein waw.
3) Aber 94,10 haben beide Hss ein waw. Dal.:Wörterbuch besitzt nur B-Form.
4) 94,1 haben beide Hss doppeltes waw.Dal.:Wörterbuch besitzt weder A= noch B=Form.
5) Dal.:Wört. besitzt nur B=Form. vgl.S.11 Anm.4.
6) 117,16 umgekehrt. Dal.:Wört. besitzt nur B=Form.
7) Dal.:Wört. besitzt nur B=Form.
8) vgl. hierzu Barnstein: The Targum of Onkelos to Genesis S.78.
9) 125,6 umgekehrt.
10) vgl. hierzu Caspar Levias:A Grammar of Babylonian Aramaic.New York.1930.S.391. Dal.:Wört.zitiert unsere Stelle von B. Der Punkt am ש̇ muss aber links und nicht rechts stehen.

94,10; 114,12 דכטראו (Bש); 91,5 סער (Bש); 90,10 בסרכון (Bש״ר); 113,4; 114,1 סקא (Bש)[1]; 120,9 סהור (Bש); 128,9 ספותו (Bש).

Aber auch umgekehrt: 87,13 ר״ו ש״ו (Bס)[2]; 110,3 ושחקין (Bס);

Beide mit ס 87,16 סטרא; 112,17 סנאיהון; 104,2; 108,14 עסר 83,10 בוסמין; 88,6; 87,16 כורסיא immer ס.

Beide ש 82,8 עשרה; 84,10,6 ישראל; 84,11 דשרה; 87,16 ומשים;

In allen diesen Fällen setzt A einen Halbkreis über das ש׳.

5. In der Verwendung des elif als mater lectionis variieren die Hss (vgl. hierzu Landauer in Berliners Festschrift S. 214-227[3]).

In folgenden Fällen besitzt nur A das elif: 87,13 לישאניא[4]; 102,4 לישאנא;[5] 89,12 עלאריה; 121,3 עלארי; 82,3; 137,17 מכאן (Bמי)[6]; 141,10 תגארי[7]; 97,1 בלטשאצר; 99,16 מאראי[8]; 100,9 לרברבאנוהי[9].

In folgenden Fällen besitzt nur B das elif: 82,1,16 מדינאתא[10]; 82,17 אינאשי[11]; 87,11,14 מראשי; 87,15 באעי; 121,2 צאבי; 129,5 קארי;[12] 88,8 למאן; 93,6; 123,12; 139,2 מאני[13]; 112,12 יהודאיתא; 116,9 מסאנון; 87,1; 88,16

---

1) Aber 114,6 haben beide Hss ש (Aש׳).
2) Aber 87,15 haben beide Hss ש׳.
3) Festschrift zum 70.Geburtstag A.Berliners.Frankf. 1903.
4) Dal.:Wört.besitzt nur B=Form.
5) Aber 88,7; 99,7; 132,14 haben beide kein elif.
6) Aber 85,1 beide Hss mit elif.
7) Dal.:Wört. besitzt nur B=Form.
8) Dal.: Wört. besitzt nur B=Form.
9) Aber 95,2; 103,11 sind beide ohne elif. Dal.:Wörterb besitzt nur B=Form.
10) Aber 82,4 auch B ohne elif.
11) Dagegen: 96,10 nur A mit elif; 133,13 haben beide elif.
12) Beide haben das elif in 121,2,16 חאגו; 121,17; 123,1 באעי; 124,12 חאפי
13) Aber 95,2 beide ohne elif.

97,13; 117,9 רשמאליה (Aס)[1]; 117,13; 119,5 בצ̇ו̇אריה[2]; beide mit elif geschrieben; 83,1 ג̇יר̇אנ̇א[3]; 87,10 סונארא (Bש)[4].

6. In der Verwendung des jod als mater lectionis variieren die Hss. B macht davon einen grösseren Gebrauch als A. In folgenden Fällen schreibt nur Hs B plene:

82,3; 85,1 מיכאן; 82,1 מתיבין (Aת̇ב)[5]; 83,2 תיבטל; 89,4; 94,7,10; 98,3 אינון[6]; 84,10 למ̇יס̇ב̇ה; 85,17; 86,1; 107,5 ל̇יבא[7]; 96,14; 104,3; 105,17 בליביה[8]; 91,3 ב̇ל̇יב̇ה 99,17 י̇ת̇ין; 85,4,14 דויך[9]; 86,15; 108,15; 110,1 מ̇י̇ל̇י[10]; 89,14; 92,9; 101,14,15 מ̇יני̇ה; 100,1 מ̇יני̇ה[11]; 87,13 ב̇ת̇יק̇ינ̇ה; 104,2 תיקיניהון; 90,14 לעידן; 91,8; 108,7 בעידן; 90,11 א̇יארתא; 91,6 99,17; 100,1 א̇יתתיה; 93,3 ו̇ית̇יב (Aת̇ב); 91,4 ד̇ת̇יעב̇ר; 94,13 וכב̇שינון; 105,16 ואיר̇ב̇ר̇ת; 96,8; 103,13 מ̇ידי; 99,8 עי̇ל̇תא[12]; 99,7 עימיה; 111,5 כמידעם; 109,12 שיניהון (Aש̇נ).

Die Inifinitive peal, der prim. jod und nun werden in A ohne, in B plene geschrieben:

89,10 למ̇ית̇ב; 103,1; 117,15 למ̇יתן; 104,11 למידע; 92,3; 132,14 למ̇יסב. Ebenso nur B plene in: 89,10 למיסק[13]; 113,14 למיערק. Aber 126,3 למ̇פל umgekehrt.

---

1) S. 89,14 beide ohne elif; S.97,13 beide mit elif.
2) vgl. Melamed: The Targum to Canticles. Philadelphia 1921 S.93,8 und Anm.
3) vgl. hierzu Dalm.:Gramm. S.79 und Praetorius:Das Targum zu Josua. Berlin 1899 S.12 Anm.3. Auch Praetor.:Das Targum zum Buch der Richter. Berlin 1900 S.7 Anm.1.
4) Dalmann, der in seiner Grammatik und seinem Wörterbuch unsere Hss verwertete, hat aber wahrscheinlich nur Hs B gesehen; so zitiert er in seinem Wörterbuch S.409 nur unsere B-Form; allerdings setzte er den Punkt beim ש falsch; auch S.120,15 מ̇ד̇ו̇ו̇נ̇נ̇א zitiert er in seinem Wörterb. S.214 nur die B=Form. מ̇ד̇ו̇נ̇נ̇א.
5) Aber 82,6 beide plene.
6) 84,4 A plene, B ohne.
7) 118,9 beide ohne.
8) 89,5 beide ohne jod.
9) Aber 86,6 beide Hss ohne jod.
10) Aber 86,1 beide ohne jod; Dalm.:Wörterb. besitzt nur A=Form.
11) 102,5 sind beide ohne jod.
12) Dalm.:Wörterb. nur A=Form.
13) vgl. Melam. S.79,4.

Ergänzung zu Anm.6): 84,13; 87,17; 90,4 AB ohne jod.

12

In folgenden Fällen ist A plene und B ohne jod:

84,14 קינה; 85.5 כ̈ין; 91,7 אמ̈תיל; 95,2 מ̈ירברבני.

7. In der Verwendung des waw als mater lectionis variieren die Hss; sie machen aber beide einen willkürlichen Gebrauch davon.

In folgenden Fällen schreibt A plene:

87,7 שובלין[1]; 94,15 לכולהון; 102,10 נוגה̈ה[2]; 105,17 אומיא; 104,9 רוביתא[3].

In folgenden Fällen schreibt nur B plene:

83,10 בוסמין; 84,10; 109,7 בוכריה[4]; 85,2; 89,12; 90,2; 93,13,17; 102,5 דקורשא[5]; 86,12 בורלא; 103,3; 105,8 קושטא; 89,17 תושבח̈תא; 89,16 באודנך; 95,7 עותריה[6]; 97,5; 100,8 רוגזיה[7]; 120,7 פורקנא; 121,7 דוכרנ̈יא; 132,5 גוברין; 85,11,15; 88,16 כורסיא[8]. Manchmal wird das waw von beiden Hss willkürlich gebraucht, z.B.: 91,5 שופריך שופרא B שופריך שופרא 91,10 גובתא דכחלא B גבתא דכוחלא

In dem Partizip passiv der abgeleiteten Stämme schreibt A plene, während B ohne waw schreibt: 83,16 מקולקלן; 85,11; 99,1 מתוקן; 86,2; 133,14 מקובע; 86,12; 133,11 מקובעין; 86,12; 137,13 משוקע; 96,15 משובח; 87,14 מתוקנא; 123,4 דמטוכס; 134,9 מכובשין; 134,14 מפוגר.

---

1) Aber S.187,8 sind beide ohne waw.
2) Dalm.:Wörterb. besitzt nur A=Form.
3) Dalm.:Wörterb. besitzt nur B=Form.
4) Aber 84,13 beide plene.
5) Aber 94,4; 95,9 sind beide ohne waw.
6) Aber 95,8 beide ohne waw.
7) Dalm.: Wörterb. besitzt nur A=Form.
8) 85,12 sind beide mit, 88,10,17; 89,10 beide ohne waw.

D.

Laut= und Formenlehre.

Unter dem Einfluss des gesunden Verbums wird der Vokal des zweiten Stammkonsonanten in den Partizipien Plur. Peal der Tertiae waw sive jod reduziert קָרִין wird unter dem Einfluss von קָטְלִין zu קָרִין. Dalmanns Vorwurf (Gram. S.80), den er den superlinearen Vokalisatoren macht,"sie seien ganz verständnislos gegenüber den Eigenheiten des Dialekts der Megilloth Targume, sie wissen nicht Partizip. der Tertiae jod zu punktieren, in שָׁנְיִין קָרְיִין", ist unbegründet. Hs A macht von den unter dem Einfluss des gesunden Verbums entstandenen Formen grösseren Gebrauch als Hs B.

88,2; 109,10,13,14 קָרְיִין[1]; 89,11 אָתְיִין[2]; 111,3 עָנְיִין 95,14 צָבְיִין[3]; 95,3; 88,2 בָּכְיִין[4]; 90,5 שָׁתְיִין; 108,14 תָּנְיִין; 120,7 חָטְיִין; 110,3 שָׁדְיִין; 139,7 שָׁרְיִין gegenüber רָתְנָבְכָטָד in B[5]. Beide nach dem Muster des gesunden Verbums: 98,3; 109,9 חָזְיִין; 86,14 סָנְיִין; 88,2 פָּעְיִין; 89,10 גָּנְיִין; aber auch beide חָדְיִין 133,15.

Der Diphtong ai wurde zu a kontrahiert im Part.Plur Peal der Tertiae waw sive jod; so z.B. AB 95,15;109,9 חָזָן 95,17 A דָּמָן[6]; 95,11 חָדָן שָׁתָן; 121,14 קָרָן 86,10 אָתָן; 111,3[7] בָּכָן.

---

1) 85,9,11 bei AB קָרְיִין
2) Aber 98,11 AB תָּ
3) Aber 86,12 bei AB צָבְיִין
4) Aber 89,15 AB בָּכְיִין
5) Ebenso sind Partiz. der med.geminatae unter dem Einfluss von med. waw entstanden. 109,11,14 עָלְיִין (B לָ);wie auch Partiz. der tertiae jod unter dem Einfluss med. geminatae entstanden sind;110,6 קָרִין
6) B bildet nach dem Muster des gesunden Verbums.
7) Partizip med. und tertiae jod wechseln miteinander B גָּעְיִין A גָּיְעִין 88,1; B hat die richtige Lesart,auch med. und primae jod; A עָיְעִין B יָעְעִין 99,3 B Hebraismus.

Kamaz wurde zu Patach reduziert im Part. act. Sing.Peal der teriae jod, indem sie mit Aleph geschrieben werden; z.B.: 87,15; 123,1 בָּאעֵי 91,10 A דָּאמֵי 121,12,16 AB חָאזֵי 124,12 AB חָאפֵי: Aber auch ohne Aleph gekürzt: 84,15; 87,15 A בָּעֵי; 96,9 AB שָׁחֵי 95,16 AB תָּנֵישָׁחֵי. Mit Aleph gedehnt in: 129,5 B קָארֵי 121,3 A צָאבֵי.

Kamaz wurde zu Patach gekürzt im Part. fem. Peal, indem der Silbenschluss aufgegeben wurde, z.B.: B פַּתחָא (A פַּת) B נָסבָא (A נָס) B יָהבָא (A יָה).

Beim Perfekt und Imperfekt Peal des starken Verbums variieren die Hss in Bezug auf verschiedene Punktations=systeme; während A superlineare Punktation mit o hat, besitzt B sublineare Punktation mit u [1]: 99,14 תֵּיעוּל (B עֻ)[2]; 99,17 יִבטוּל (B טֻ); 107,9 אַסגוּד (B גֻ); 119,15 זָרוּק (B רֻ); 119,1 עוּל (B עֻ).

I wurde zu u vor einem labialen Laut שׁמעֵיה (B שֻ) 88,5.

i wurde zu e in dem Intransitiven des Peal, Ithpeel und im Peal, Pael, Aphel, Ithpeel der tertiae jod in Hs A; in Hs B ist das ursprüngliche i geblieben. Die von Levy[3] S.5 gegen Dalmann erhobenen Einwände sind nicht berechtigt, da bei Dalmann S.256 von Intransitiven die Rede ist. Aber die in B vorkommenden Intransitiva auf i sprechen gegen Dalmann, z.B.: 85,14 דָּאמָלֵיך (B לֻ)[4]; 85,15 אִתיָלֵיד (B לֻ); 85,10 יָתֵיב (B תֻ); 86,17 אִתיָהֵיב (B הֻ); 89,13; 106,17 אִתבָּעֵי (B עֻ); 89,14 וָאִיתֵי (B תֻ)[5]; 92,8 מִתנָבֵי (B בֻ);

---

1) vgl. Dalm. Gramm. S.78.
2) 99,17 hat A neben dem o auch einen u-Vokal.
3) Alfred Levy: Das Targum zu Kohelet, Breslau 1905.
4) 89,2 umgekehrt.
5) Aber 90,10 AB תּוּ 91,16 AB תּוּ.

94,9 וַאֲלֵבִישׁוּ(B ב); 97,1 אֲטַעֲי (B ע); 100,11 רַגִּיז (B ג);
127,4 אֲחַקְרֵי (B ר); 128,9 דִיצַטַלִיב (B ל); 133,10 דַאתַרְחִיז (B ח).

Patach und Schwa wechseln den Platz zu Beginn eines Wortes 3,84 A וַאֲפִילְעַז עַחִיר B וַאֲפִילוּ.

Nominalformen:

שִׁישָׁא (שׁ B) 12,86. שִׁישָׁק (שׁ B) 17,88. לִילִין (ל B) 9,89. דִיצָא
(ד B) 9,134. מְשַׁחְיָא (מ B) 3,95. שִׁינַחִיה (שׁ B) 7,120.

Kurzes a wurde ~~in~~ B zu i in einer halbgeschlossenen Silbe, z.B.: מְשַׁחְנִין (מְשַׁח B) 10,83. מְחִלִין (מָ B) 2,86. 7,91.
דְרִגִין (דְרַג B) 4,87. דְרִגָא (ד B) 17,6,5,87. שִׁלְשִׁלְתָא (שִׁלְשׁ) 6,89.
מְשַׁקְיָא (מְ B) 10,126. חִזְרָא (חָ B) 1,103. כְכוֹרִי (כְכ) 14,111. כְכוֹרִין
(כ) 17,116. מְגַדְלִין (מ) 7,111:

~~XXXX

2. 91,1 AB תְּלָאוֹת vgl. syr. ܬܠܝܬܐ Plur. ܬܠܝ .

Hebraismen.

שׁלֹמֹתֵיכֶם 3,85. וְשִׁבְעָה 9,84. מַלְכוּתָא 15,91 (1 לַחַיִּים 7,87. שָׁלֹם 10,92. שִׁבְטֵי בְנֵי־מִין 93. 2 קְדֹשׁ הַקְּדָשִׁים 8,93. שְׁעוֹנִין 6,96. וְשׁוֹתִין 3,117. בַּחֲנֻכַּת הַבַּיִת 6,120. שִׁנְאָה 16,120. נְיָאבֵד 6,126. נִשְׁאֲלֹתֵי בָּלָהִי 10,105. דִּיאמַר 14,110. קוֹרִין 91, 12 נִשְׁפָּךְ כְּמַיִם וּמַבִּיט לְבִירוֹת.

Chatephvokale.

Von den Chatephvokalen kommt nur Chateph Kamez vor, z. B.: 94,5; 97,6; 95,14; קָדְמָךְ (3; 97,1 לְקָבְלֵי; 101,17; 108,5 מְרָכְבוֹ (4; 88,3 צְפֹרִין (5; B 87,14 קָהָת.

Bei der Lockerung des Silbenschlusses unter Einfluss von gutturalen variieren die Hss; im allgemeinen zeigt B eine grössere Neigung zur Lockerung als A. 86,2,11: 87,7; 124,2 הָהֲבָלָא (B הֲ)(6; 83,17; 84,3,14 הָהוֹה (B הֲ)(7; 112,5 וְחָרוֹ (B חֲ); 83,17 לְהַרְרֵי (B הֲ)(8; 84,2 הָהֲלָא (B הֲ); 85,4; 90,16 הָהוֹת (B הֲ)(9; und auch bei nicht Gutturalen: 111,14 כְּכַרְמוֹ (כְּ B); 110,14 הַכְּרִין (כַּ B).

In folgenden Fällen hat A den Silbenschluss aufgelöst, B dagegen nicht:

94,14 נְהַרְוֹתָא (B הַ); 95,11 מְחַתִּי (B חַ); 99,17; 100,8 בְּעֲלוּהִין (B ה)(10

---

1) Lagar.226,4.Dav.aaa.O. דמלכותא

2) A דיימר vgl.auch 120,16A. 3) 117,17A קָ

4) 102,13A דָ 108,2 AB דָ.

5) 91,5 AB פּוֹ.

6) 124,2; 125,6 AB ה.

7) 96,4,13; 104,1 AB הַ.

8) 84,4 AB הַ.

9) 105,10 AB הָהוֹת; 105,8 AB הָהוֹה.

10) vgl. Silbermann Ezech. S.19 über das Setzen des Schwa im Plural und über das Nichtsetzen desselben im Sing..

18

100,12 וַאֲעַבֵּר(Bע); 90,6 וַחֲמֹתֵי(Bח); 91,5 וַסְעָרֶיךָ(Bשׁע).
Nach langem a bei jod tritt Wegfall des Schwa bei B ein.
85,11 אֲתַיִּין(Aת); 117,4 בְּכַיָּא(Aכ); nach kurzem a umgekehrt:
96,7 מַחֲוָיָא(Bו); 86,11 חֲפַיָּה(Bפ); in beiden Hss mit
Schwa in: רַעְיָא 94,8. יְרוּשְׁלֵם schreibt B immer mit und A immer
ohne Schwa am ש: 92,12,8; 94,4; 102,10. Vor einem Dop=
pelkonsonanten tritt in A Wegfall des Schwa ein, in B
dagegen nicht: 108,9 וַעֲמַמְיָא(Bמ). Unter den vorkommenden
Verben primae gutturalis wird der erste radikal im In=
finit. und Imperf. Peal in AB ohne Schwa gesetzt: 86,5
לְמִחְזֵי; 84,16 לְמִחְטַף; 84,4,12 תְּעַטַּף; 86,12; 99,17 לְמִהְוֵי
114,5 לְמִהְפַּךְ. Nur לְמַעְבַּד 94,15 wird in AB mit Schwa ge=
schrieben. Das Schwa einer Gutturalis nach בכלו bleibt
erhalten. 92,10 לְאַרְע; 92,14; 88,10 בְּאַרְע; in folgen=
den Fällen fällt das Schwa in AB fort: 92,4 לְחַדָּא; 92,6;
86,10; 85,17 כְּחַדָּא.

Abkürzungen kommen vor in ש und הקדה.

E).

Syntax.

1. Status absolutus und status emphaticus.

Beim Gebrauch der beiden stat. sind folgende Unterschie=
de zu verzeichnen:
82,16 A מַלְכָּא B מלך; 94,15 A מַדִּינָתָא B נָן; 100,7 A יַקָּר
B יַקָּרָא; 110,9 A שַׁבְתָּא B שַׁבָּת; 119,2 A כַּלְבַּיָּא B כַּלְבִּין; 125,16
A תַּלְתָּ B תַּלְתָּא[1].

---

1) 89,14 B auch determiniert, ה anstatt א Endung.

19

2. Präpositionen.

In der Verwendung der Präpositionen variieren die Hss z. B.: 91,10 A ומשקי למיא B מיא ; 97,4 וקדמיכון B ולקד. ; 104,6 A ויקטיל יתה B לה ; 116,3 A לעבדין ולאמהן B לעבדין ואמ. ; 113,15 A לכל מדינה B בכל ; 121,16 A אתעביד עמיה B ביה ; 123,13 A משליט ליה B יתיה ; 135,5 A בירחא תרי עסר B לירחא ; 128,4 A ארניה למרדכי B אר. דמרדכי.

In manchen Fällen unterscheiden sie sich beim Gebrauch der verlängerten oder gekürzten Adverbsform, z.B.: 104,2 A אר״ו B אר״וס ; 99,10 A אלה״ין B אלא . Zuweilen verwendet A die Konjunktion ו , während B ohne Konjunktion schreibt:

120,3 ואף ; 121,13 וחשיב. Beim Gebrauch des Possessivsuffixes weichen die Hss voneinander ab, so: 93,10 A אבהתא B תנא ; 85,11 A אלה״יה B אלהא . Das Genetivverhältnis wird in manchen Fällen noch durch den status constructus ausgedrückt, z.B.: 82,2 ביומי אחז ; 111,14 דבנמוסי מלכא ; 107,8 מילי חמתא (A מלא).

3. Singular und Plural.

In manchen Fällen verwendet A Sing., während B die Pluralform hat; aber auch das Umgekehrte tritt ein. Beispiele für den ersten Fall sind: 82,1,16 A מדינתא B מדינאתא[1] ; 87,15 A טללא B טללא[3] ; 90,10 A בסרכון B בשריכון ; 112,1 A עתירי ארעא B ע. ארעין ; 98,15 A גלא B גלון[2] ; 120,11 A ואליא B ואלייץ ; 114,7 A גזירתיה B ר .

Beispiele für den zweiten Fall sind: 82,12; 131ö12; 135,4 A מדינתא B מדינתא ; 87,6 A בוציניא B בוצינא ; 86,14 A מלכוותא B מלכותא ; 119,6 A עינוהו B עיניה ; 125,16 A קדמיתא

---

1) 123,8 A Sing., B Plur., aber ohne mat. lect.
2) A hat die richtigere Form.
3) gehört zur S.16,9.

B קדמיתא[1]; 131,6; 135,4 A איגרתא B איגרתא; 116,7 A מלכתא B מלכתא[2].

4. Verbum.

Eine Lockerung der Abhängigkeit von der A Hs zeigt sich beim Gebrauch der Verbalstämme. Der Abschreiber erlaubt sich sogar in manchen Fällen, von seiner Vorlage abzuweichen, wenn dies auch eine Inhaltsveränderung mit sich bringt. Es mag sein, dass ihm noch ein anderer Text vorgelegen hat, den er in manchen Zweifelsffagen herangezogen hat. Dafür sprechen auch die wenigen Randbemerkungen נ"א[3]. So sind z.B. Abweichungen in den Verbalstämmen zu finden:

a) Peal-Pael.

In folgenden Fällen, wo A Peal hat, besitzt B Pael: 82,13 A ולבישו B ולבישו; 86,10 A רחמו B רחמו; 94,14 A ומטון B מ; 117,1 A תבר B תבר[4]; 112,3 A זבינית B זבינית;[5] 112,4 A נסבית B נסבית, B aber sublinear.

In folgenden Fällen, wo A Pael hat, besitzt B Peal: 97,11 A ושלוחו B ושלוחו; 107,9 A ונטל B ונטל;[6] 107,16 A שאיל B שאיל[7]; 91,7 A תפשר B תפשר; 116,13 A תבע B תבע.

b) Partizip-Perfekt.

In folgenden Fällen, wo A Partizip hat, besitzt B Perfekt: 86,13 A פתח B פתח; 92,2 A רהוו B רהוה;

1) A hat die richtigere Lesart.
2) A hat die richtigere Lesart.
3) Aufgelöst in נוסחא אחרינא
4) 117,1 einmal AB auch Peal.
5) 112,5 A זבינית B זבנית; beide Pael, aber B sublinear.
6) B superl. Peal, subl. Pael.
7) 112,1 umgekehrt; vgl. Dalm.: Gramm. S.79.

21

107,16 A טֹעֹן B טֹעֹן; 108,6 A סֹגֵיר B וֹכֹר סֹגֵיר[1].

In folgenden Fällen, wo A Perfekt hat, besitzt B Partizip: 82,4; 91,11 A מֹתֵיב וֹאֲמֹר B מֹתֵיב וֹאֲמֹר[2]; 84,10; 114,3 A אֲמֹר B אֲמֹר[3]; 99,13 A רֹחֵל B רֹחֵל; 107,11 A מֹתֵח B מֹתֵח; 93,7 A קֹטֹלֵנֵן B קֹטֹלֵינֵן[4];

c) Partizip act.-Partizip-passiv.

In folgenden Fällen variieren die beiden Hss in Bezug auf Part. act. und Part. pass.: 91,8 A דֹנֵפֵק B דֹנֵפֵיק[5]; 86,15 A דֹרֵמֵי B דֹרֵמֵי; 85,6; 106,6 A רֹחֵיס B רֹחֵיס; 116,6 A רֹמֵי B רֹמֵי; 120,9 A סֹהֵיר B סֹהֵיר.

Auch im Partizip Plural, wo A pass. hat, besitzt B act.: 128,7 A דֹצֵלֵיבִין B דֹצֵלֵיבִין; 99,17 A שִׁיטִין B שִׁיטִין

Auch im Part. fem. variieren die Hss: 105,10 A גֹמֵילֵא B גֹמֵילֵא[6]

d) Peal-Ithpeel.

In folgenden Fällen hat A Peal, während B Ithpeel besitzt: 90,15 A שֹׁמֵעֵת B אֶשְׁתֹּמֵעֵת; 104,2 A יֹשְׁלֵמִין B יֹשְׁתֹּלֵמִין; aber auch umgekehrt: 126,1 A וֹתֹעֲבֵד B וֹתֹעֲבֵד

---

1) B hat die richtigere Form.
2) Aber 82,15; 91,13 beide Perfekt, und 91,5; 97;10 beide Part. vgl. den Wechsel zwischen Part. u. Perf. bei עני ואמר 107,5 מֹתֵיבֵא וֹאֲמֹרֵת 93,12 und מ. וֹאֲמֹרֵא 91,12,10
3) 87,7 umgekehrt. Das 107,6 vorkommende Part. וֹאֲמֹרִין muss mit Lagarde, 247,4 וֹאֲמֹרוֹ und das in 105,13 vorkommende Part. fem. וֹאֲמֹרֵה muss mit Lagarde 243,3 וֹאֲמֹרֵת gelesen werden.
4) B Part. mit Personalpronomen mit gekürztem a in der ersten Silbe. vgl. auch 109,2 אֲכֹלֵינֵן. Die bei Dalman S. 290 zusammengestellten Beispiele sind unvokalisiert. Levias S. 137 mit langem a.
5) A hat die richtigere Lesart.
6) Falsches Part. passiv haben AB in 103,5 ; anstatt vgl. 103,10; 104,16.

22

e) Ithpeel-Ithpaal.

In folgenden Fällen, wo A Ithpeel hat, besitzt B Ithpaal: 84,7 A אתקצרת (B ק); 88,5 A אתכנשו (B כ); 94,11 A ואתעברו (B ע); 100,15 A אתקטלא (B ק); 102,5 A אתנבי (B נ); 110,4 A מתלקטין (B ק); 113,3 A אתחתמת (B ח); 114,6 A אשתאר (B ת וו); 116,2 A ותקוום (B ק).

In folgenden Fällen dagegen hat A Ithpaal und B Ithpeel: 116,4 A מתקטלון (B ט)[0]; 121,11 A אשתלח (B ת); 123,15 A אשתגיש (B ת); 128,15 A אתעברו (B ע); 131,1 A ומתחתם (B ח)[1]; 119,13 A תתדמי (B ד)[2].

f) Peal-Aphel.

Folgende Fälle zeigen bei A Aphel, bei B Peal: 108,9 A יחרון (B ו); 114,8 A תפקון (B ת פ); 119,2 A נגלי (B נ)[3].

g) Pael-Aphel.

Folgende Fälle zeigen bei A Aphel, bei B Pael: 94,6 A מילול B מיליל[4]; 89,15 A מתמחין B מתמ.

Einmal variieren die Hss zwischen Aphel und Ithpeel: 120,15 A אשתכחית B אשכחית.

Passive Participia der abgeleiteten Stämme haben nach dem ersten Radikal a manchmal auch u[5]: 103,11 A מתבעיין B מתובעין[6]; 124,14 B מבתען A מבותען; 114,1 A מפולפל B פ.

0) gehört zum Fall a.
1) 131,5 umgekehrt.
2) 119,8 beide Iphpeel.
3) A hat die richtigere Lesart.
4) 120,13 beide Pael Plural.
5) vgl. Silbermann: Ezech. S.16 und die von Noeldeke angeführte Bemerkung.
6) B hat fälschlich Partizip masc. anstatt fem.

F.

Fehler.

Im Vergleich mit den Ausgaben von Lagarde und David[1] stellen unsere Hss ein jüngeres Aramäisch dar. Die Zahl der in ihnen vorkommenden Fehler ist grösser als in den anderen Ausgaben. Die Juden in Jemen sind im Aram. genau so wenig bewandert wie die Juden anderer Länder. Ihre Umgangssprache ist das Arabische. Manche Abweichungen

---

1) Paulus de Lagarde: Hagiographia Chaldaice Lipsiae 1873; Moritz David: Das Targum Scheni. Berlin 1898.

24

von anderen Ausgaben beruhen auf einfachen Missverständnissen des Textes. Viele Verse, die keinen Midrasch besitzen, liessen die Abschreiber ohne aramaische Uebersetzung, wie z.B.: Kap. 3, Vers 13-15; Kap.4 Vers 2-13; Kap.5 Vers 6-9, Vers 11-14[1]; die arabische Uebersetzung jedoch fehlt an keinem Vers, ein Beweis, dass beim Uebertragen das Arabische eine primäre Rolle dem Aramäischen gegenüber spielte. Auf sprachliche Feinheiten wurde wenig eingegangen. Ueberhaupt haben Talmudisten für sprachliche Unterschiede wenig Verständnis; ihnen kommt es in erster Reihe auf den Inhalt an[2]. Singular und Plural, masculinum und femininum werfen sie in manchen Fällen durcheinander. Jedoch sind viele wertvolle sprachliche Erscheinungen durch die Punktation und durch den festgelegten Brauch des synagogalen Vortrages[3] in unseren Hss aufbewahrt worden.

1. Fehler im Konsonantentext.

89,9 B אַרגַנוּא anstatt אַרגַונא A richtig; 85,13 מַדינתא ומערבא anstatt מַדנחא vgl. 89,6 und Lag. 226,14; 86,2 A שַׁפּוּר anstatt פַּשּׁוּר[4]; so B; 88,1 A גייעין anstatt געיין so B; 90,7 B לגנוין anst. לגיונין so A; 96,3 B הוה ומשתני anst. הוה משתני A richtig; 92,4 A הוה בלחודוהי anst. הוא so B auch Lag. 233,30; 101,13 A עֹם verschrieben für עֹנִי B richtig;

---

1) Zu Kap.5 Vers 5 fehlt das Targum nur in B.
2) vgl. Levias S.20.
3) vgl. S. Neubauer: The Literature of the Jews in Jemen. Jewish Quarterly Review III S.604.
4) Es muss aber Part.act. פַּשֵּׁר gelesen werden.

25

120,12 B אתת ית עלנא A richtig ohne ית ; 123,5 B ד֗מבדתוהו anst. ד֗תו so A; 132,6 A ד֗הד֗א anst. ד֗דא so B.

Fehler, die in beiden Hss vorkommen, und die nur mit Hilfe von Lag. und Dav. richtig zu stellen sind:

89,15 אתגזר עלין ist mit Lag. 230,9 und Dav. a.a.O. in אתגבר zu verbessern; 89,12 ד֗קונין ist mit Lag. 230,25 und mit Dav. a.a.O. in תקוקון zu verbessern; 91,15 מווס לגונין verschrieben für נסוס לנונין; so Lag. 232,32 und Dav. S.10; vgl. Jastrow zur Stelle; 91,12 ומבוטלבירות mit Lag.232,28 und Dav. S.10 in לבות zu verbessern; 91,16 סתוא muss mit Lag. 232,32 und Dav. a.a.O. כותנא gelesen werden; 92,15 למפתתחא muss mit Lag. 234,7 למפתח lauten; vgl. auch AB 93,1; 92,17 פ֗ירוגדתא wird mit Lag. 234,9 und Dav. a.a.O. ברית א zu lesen sein; 94,13 ונחרן anst. ונתרן; 95,8 ד֗הו (B ד֗הו) verschrieben für ד֗חו; Lag.236,17 ראחתי ; 95,8 muss mit Lag. 236,18 und Dav.a.a.O. לבסרא ורמא אית עתרא gelesen werden; 95,11 ממטללין anst. ממטלטלין; so Lag. 236,29 und Dav. S.14; 95,17 מקוקס mit Lag.236,31 gelesen werden; 96,15 משובח anst. משכח ; so Lag. 237,2; 102,11 יוניא anst. יונית ; so Lag.241,16;110,6 ראשותא mit Lag. 247,8 Dav. S.24 in ריש שתא zu verbessern;103,3 מברכין להון anst. לנא ; so Lag.247,36 und Dav. 24; 116,5

2. Fehler in der Vokalisation.

95,12 ד֗כתיב anst. ד֗כתוב [1]; 82,15 A למיבדא B למיבדא; Lag. 223,19 Dav. 1 למיבדא Daniel 2,14 להובדא; 82,15 לא עדו anst. לאעדו [4]; 85,15; 86,8; 120,2 גלא anst. גלא; 86,9 תכא anst. תכא [2]; 86,10 תקף anst. תקף [3]; 86,10 A ריהוו anst.

---

1) vgl.82,2;94,5;95,7,9;96,9 A richtig; 83,8 AB richtig
2) vgl. die richtige Lesart 84,9;89,10; vgl. auch Dalm. Gramm. S.80.Auf S.83,9 der Hs B תכא A aber richtig.
3) Vgl. 86,2 תקף Auch Jos. et Praetor.17,13:Ezech. et Silberm.3,14. 4) vgl.C.Levias S.196;Dalm.Gramm.S.340

26

so B; 87,6 וַעֲיֵיר; 133,17 A וַעֲיֵיר B; 134,13 עֲיֵיר anst. וַעֲיִיר vgl. Dalm.:Gramm.S.322; 82,2 B הַשְׁתִּתְאָה anst. הַשְׁתִּית so A; 88,12 בְּשׁוּט anst. בְּשׁוּט so A 89,2[1]; 89,9 B בְּתְרוּת anst. בְּתֵּר so A; 89,17 וַטְפַלִּינָן ist mit Dalm.:Gramm.S.80 und 204 in וַטְפַלִּינָן zu verbessern; 89,9 B וְחוּשְׁאַ anst. וְחוּרְשָׁא so A; 90,1 וְבַרְבַּנִּיכוּ ist mit Dalm.: Gramm. S. 204 in וְנִיכוּ zu verbessern; 91,15 חַתְּמָא לְכוֹן ist das Perf. in Pass. zu verbessern; vgl. Lag. 232,16; Dav. S.10 Anm.20; 91,10 B וּמְשׁקָא das o ist durch das vorhergehende רָ entstanden; A richtig וּמְשׁקָא; 92,1; 114,3 מְנִיר בְּרִישָׁה anst. מְנִיר; vgl.Levith Ausg. Sabion 26,6 Dalm.: Gramm. S.324 hat מְ; 136,11 מְעִיק anst. מְעִיק; vgl. Melam. 79,4 und A 139,11 מְעִיקְנָהוּן (B ק); 91,4 וְחַלִּיתָת ist mit Dalm.: Gramm. S.80 in Pael וְ zu verbessern; 95,2 B נְיָתְהוּן anst. תְ so A; 96,13 B מְנוֹגְאָא A מְנוֹגְאָא vgl. die richtigere Lesart Dalm.:Wörterb.,der unsere Stelle zitiert, hat מְנוֹגְאָא ; 97,3 בְּלַוְיָתְאָ ist mit Dalm.:Gramm. S.80 in בְּלַוְיָתְאָ zu verbessern; 99,3 עֲיִיעוּ anst. עֲיִיעָא; 99,4 עֲיִיעוּ anst. עֲיִיעוּ[2]; 99,2 B תְּבָתְ A תְּבָתְ die richtige Form; 110,2 כְּלַיִין anst. כְּ ; 111,2 A אַתְבָּרַיִין B אִתְבָּרַיִין; Dalm.:Gramm. S.80, der die B=Form zitiert[3] verbessert in אִתְבָּרַיִין 111,10 B אַגְזִירְתָּא קְשִׁיאָתָא A אַתְ hat die richtigere Form; 109,6. מְרִינָת מָלְכוּ anst. נָת ; 119,7 A וְרַעְיָן; B וְ hat die richtigere Lesart; 119,11 B שְׁעַתָּא; A שׁ hat die richtigere Lesart; 124,10[4] אוֹכְלוּ anst. אֵיכוּלוּ ; 91,10 A הַקְאוֹסִי; B קְ hat die richtigere Lesart; 121,15 A קְדָמוֹי; B קְדָ hat die richtigere Form; 119,15

---

1) B hat in beiden Stellen בְּשׁוּט
2) vgl. Dalm.: Wörterb. zur Stelle.
3) Noch ein Beweis,dass Dalm. nur die B Hs gesehen hat.
4) Aber 128,3 AB שׁ

27

B גרי ימיניה anst. גרמ so A; 116,13 B פורענותנא; A תנא hat die richtigere Form; 127,1 B ביתנא anst. תנא so A; vgl. auch 127,10; 83,1 זירא נא anst. דאנא[1]; 84,11 A fehlerhaftes Pael, aber subl. richtig.

3. Grammatikalische Fehler.

Ein klarer Beweis für das mangelhafte grammatikalische Verständnis der Abschreiber ist die häufig ~~stattfinden~~de Verwechslung von masc. und fem. in Part. Perf.=und Imperf.=Formen, sowie auch in Imperat.=u. Adjekt.=Formen

a) masc. anst. fem.

Falsche masc. Partizip. anst. fem. kommen in der Hs vor: 86,13 בנת ימא יתבין anst. יתבן[2]; 90,10 קטלין (חיות ברא) anst. קטלן[3]; 91,10 רקאים (שושנה) anst. רקומא 94,17 רקומין (ערבתא) anst. רקומן. Ein falsches Part. masc. im Paal anst. fem. in: 96,3 משתני זיותהון; anstatt משתניא. Ein falsches Part. masc. Aphel anst. fem. in 96,7 והוו משאלין לה anst. והואה משאלן לה[4]; 97,2 מלין כשרין anst. כשרן; 99,7 A הוא צבא anst. הות צבוא so B; 99,17 B Part. Plur. pass. A subl. akt. שיטין anst. שוטן[5]. Falsches Part. Iphpeel pass. masc. in 103,11 מתובעין anst. מתובען; 103,14 הויין מרקרין anst, מרקרן; 108,15 קיומין anst. מן; 109,8 נפקין מטאבין (נשיהון) anst. קן בן[6]; 109,4 נפקין אמרין (נשיהון) anst. קן רן[7]

---

1) vgl. hierzu Dalm.: Gramm. S. 79, d und Praetorius Josua 12 Anmerk. 3; Richter 7 Anmerk. 1. 139,11 B falsch מעיקנהון; aber A קן richtig.
2) Lag. 288,19 falsch; Dav. a.a.O. richtig.
3) Lag. 231,27; Dav. a.a.O. fehlerhaft.
4) Lag. 237,18 והוין משאלין לה
5) Lag. 239,11 falsch; Dav. a.a.O. richtig.
6) Lag. 246,19 falsch; Dav. 23,9 das 1. Verb richtig, das 2. falsch.
7) Lag. 246,24 und Dav. 23,9 richtig.

112,2 מִשְׁתִּין אַגְלִין (אִיגַּרְתָּא תְּהוֹן) anst. מִשְׁתִּין לֵיךְ; 83,16; 84,3 קְרוֹבִין תְּווֹךְ (הַוִּיךְ B) anst. בֵּין הַוָּאָה[1]; 86,4 שְׁמַעִין (כּוֹתְאָ B מַלְכוּתָא) anst. מִשְׁתְּמַעִין 128,4 שְׁמַעִין (מִלִּין) anst. עִין[2]; 132,2 תְּקִנִין (אִגַּרְתָּא) anst. תְּקִנִין; 133,11 מְקוּבְּעִין (מְרַגְלִין) anst. עִין; falsche Perf. masc. anst. fem. kommen in den Hss vor: 84,17 A מְטָאת anst. מְטָת; die richtige Form hat B; 103,9 אִתְכַּנְּשׁוּ (עוֹלוֹמֵי תָּא) anst. אִתְכַּנְּשָׁא[3]; 106,7,13 אִתְכַּנְּשׁוּן (בְּתוּלִין) anst. שִׁין; 135,5 B נְפַלַת (רְחַלְתָּא) anst. נְפַלַת; die richtige Form hat A; falsche Imperfekt fem. anst. masc. haben die Hss: 96,8 דִּיהֲעִין (נְשִׁי) anst. דִּיהֲעִין; 100,7 יִתְּנִין (נְשִׁיוָא) anst. וְתִּנִין[4]; im folgenden Falle bildet A das Verbum nach dem fem. und A nach dem masc. Nomen: 104,12 A נְסִין וְגָבְרִין יִתְעַבְּדָן B: דִּין[5]; 119,8 תִּתְרְמֵי (קוֹמִיתָא) anst. תֵּת[6] falschen Imperat. haben die Hss in: 93,15 קוּמוּ וּזְקוּ anst מָא קָא; falsche Adjektiva haben die Hss in: 92,7; 116,8; 90,17 B אֲנַן שְׁבִיק anst. בֵּן; 90,17 A richtig; 90,11 רְבַתְּא (אִיגַּרְתָּא) anst. רְבָא; falsche masc. Suffixe haben die Hss in: 90,1 בְּגַוֵּיהּ (אִיגַּרְתָּא) anst. בְּגַוָּהּ; 102,10 A דְּאִיתַיְיהּ anst. תַּיְיהּ so B; 82,5 מִנֵּיהּ (מִלְכוּת) anst. נָהּ; 83,1 A וְקַבְלַיְיהּ (קִרְתָּא) anst. יְיהּ; die richtige Form hat B; 84,14,15 B קְנָהּ anst. נָהּ; die richtige Form hat A; 87,12 בְּרֵיהּ (אֲחָדָה) anst. דָּהּ; 93,12 כּוּלֵיהּ אוּמְתָךְ anst. כּוּלָהּ[7].

b) fem. anst. masc.

Falsche Partizipien fem. anst. masc. haben die Hss in 88,2 נְחַתְּן (נְשִׁירִין) anst. תִּין; 108,14 תְּנַיְּין (B נְיִן) anst. יִן 84,13

1) Lag.225,12 falsch; Dav.a.a.O.richtig.
2) Lag.260,16, Dav. 38,11 falsch.
3) Lag.241,26 auch falsch.
4) Lag., Dav. a.a.O. falsch.
5) vgl. Melam. 79,11.
6) Demnach ist auch Melam.59,2 in יִתְּנִין zu verbessern. Praetorius.
7) Jastrow und Levy halten כּוּלֵי mit Unrecht diese Form als cstr. plur. Brockelmann.

B דמיין anst. דמיין; A hat die richtige Form[1]; 120,17 ושתקן anst. קין; falsches Partiz. Pael fem. haben die Hass in: 95,16 מעיילן anst. לין; 96,1 משניין anst. יין; 82,6 B מצליין (A צ); 124,7 anst. ליין; falsches Partiz. Aphel fem. haben die Hss in: 96,12 משקיין anst. קיין; falsches Perf. fem. haben die Hss in: 96,5 B והות אמר anst. והוה; A hat die richtige Form; 125,17 שמען (חנניה מישאל) anst. שמעו; 126,10 B קריבא anst. בו; A hat die richtige Form; 132,1 B אתמסרת (מלכו) anst. אתמסר; A hat die richtige Lesart; falsches Imperf. fem. haben die Hss in: 99,2 יהוין יהיבין anst. יהוון; falsche Adjekt.fem. haben die Hss in: 92,2 רברבן anst. בין; 107,7 יו צעירן (יומוהי) anst. רין[2]; 116,9 קלילן (יומי) anst. לין[3]; falsche fem. Grundzahlen haben die Hss in: 94,16,15;97,14, 15; 111,8 מאה ושבע מלכין anst. ושבעה[4].

c) Plural anst. Singular.

Auch beim Gebrauch von Plural und Singular finden Verwechslungen statt:

91,9 (דמזהר וקאים) לכוכביא anst. לכוכב[5]; 104,9 A עלא (רוגותא) anst. עלת; B hat die richtige Lesart[6]; 93,1 ולא יהבו נפשהון anst. יהב נפשיה, da es sich auf 92,14 פתחא רבית מקר; vgl. 93,3 פתח נפשיה; 82,9 B מלכותא קדמאה anst.

---

1) Demnach ist auch Melam.75,9;83,5;84,7 דמיין in יין zu verbessern;auch 68,3 u.80,3,9 ist יאיין in יין zu verbessern; vgl.hierzu Melam.74,9 u.83,4;ebenso דכין 84,1 87,10 מצליין 97,4 in צליין zu verbessern.Praetorius.
2) Lagad.244,8 hat die richtige Form.
3) Falsches Adjekt.fem.ist auch 91,7 צוח רבתא anst. צוחא רבא Lag.232,30, Dav. a.a.O. richtig.
4) Lag.237,22 auch falsch.;vgl.Dalm.:Gramm S.125.
5) Lag. 232,10; Dav.a.a.O. richtig.
6) vgl. Dalm.:Gramm. S.330.

מַלְכוּתָא A hat die richtige Form.

d) Singular anstatt Plural.

94,14 A אַתְוָא anst. אָתַי B hat die richtige Form; 95,10 שְׁבָא anst. שְׁבָן; vgl. 90,17 und 92,7; 110,11 חוּבָא מִתְכַּנְשִׁין; Lag. 247,16; Dav. 24 Anm.19; 119,12 דְּעָבַד anst. דְּעַבְדִין[1]; 86,4 B מַלְכוּתָא שַׁמְעִין anst. כַּוָּתָא שַׁמָּעָן; A fälschlich Partiz. Plur. masc.; 111,11 A אַגַּרְתָּא קַדְמַיְתָא B קַדְמָיְתָא anst[2].

e) Status absolutus und status emphaticus.

In manchen Fällen steht das Nomen im status absol. und das Adjekt. im stat. emphat.

שְׁנִין קַדְמָאֵיתָא 82,5; צוֹחַ מְרִירָא 91,7; לְחֵיס תַּרְיָרָא 83,11; Lag. 232,30; Dav. a.a.O. צוחא מריא[3]; falsche Pronom. demonstrat. kommen vor: in: 120,1 עִיזָתָא מְחַשְׁבְתָּא הָדָא anst. הָדָא und הָלִין; 120,2 יוֹמָא הָדָא anst. הָדִין; 120,13 B עִקְרָתָא הָדִין anst. הָדָא; A hat die richtige Form; 121,8 מְתָנָן הָדָא anst. הָלִין; 134,7 שְׁבָא anst. שְׁבָתָא; aber auch 120,11 בְּשָׁתָא הָדָא; 120,16 עָלְמָא הָדִין.

f) Einen besonderen Fehler machen beide Hss im Pronominalsuffix der 3. Pers. Sing.; vgl. hierzu Dalm.: Gramm. S.80:

83,5; 85,4 דְּבִיהוֹן; 83,16 רְחֵמוֹהִי; 84,7 בְּנוֹהִי[4]; 105,6; 99,2; 103,10 קְדָמוֹהִי; 87,16; 88,4 בְּמִכּוֹנוֹהִי; 94,13; 101,2 עֲלוֹהִי; 89,14; 93,11 עֲלוֹהִי; 121,3 A עֲלְמָהִי[5]; 90,11 A סְפָרָהִי; B רָזֵי;

---

1) Dav. S.34 hat die richtige Form.
2) Vgl. Dalm.: Gramm. S.131.
3) vgl. hierzu Onkelos Ausg. Sabioneta; Genes. 27,34.
4) ebenso ist Melam. 62,2 zu verbessern. Praetorius.
5) ebenso ist Melam. S.57,4 und 81,7 zu verbessern. Praetor.

98,12; פתגמוי; 101,1; 100,15 עולומוי; 103,8 B לי; 105,12; 107,2 שלטונוי עבדוי; 94,13 עינוי; 121,15 עינוי; 98,17; 101,1; 103,9; 105,12; 104,16 ידוי[1]; 100,15 A ומשמשוי B שמ[2]; 107,10 מלאכוי; 107,13 מוי[3]; 87,16; 88,4; במכונוי; 96,4 שתוי; 88,12 A דמכונוי B כלולו; 89,15 מלוי; 99,10 A בלחודוי; 104,16 A סריסלו B סוי; 129,15 A אדנוי; B אי.

---

1) Ebenso Melam. 59,7 zu verbessern. Praetor.
2) vgl. Melam. 75,8.
3) Ebenso Melam. 63,7 zu verbessern. Fehlerhaft sind auch בנמוסוי 61,8 פרשוי דתיכוי; 63,8 עובדוי; 68,3 und פיקודוי 97,10.

Ex bibl. univ. Tart.

Kapitel III.

Notizen und Varianten.

1.

1. ויהי) D ויהי לישנא רוי בויהי Var. .ויהי (ואניך לשון רי
(ה֗וה 5. וכל רי D (רי 4. ריבא וחרבא D (רי 3. ומן D (ומא 2. D-.
D ומאן רי (מה .ב֗ (כתוב 6. ומן רוי הוה משרך D (אמשול .ה֗ B
(מכאן 7. הוה דכתיב B .מיכ֗ן (יליף .למרם D (דכתיב 8. A .ב֗תוב
יהויקים bis ותהו ובהו D-. 10. והוה) B .ה֗ (שניא) A B D (עקתין 11. שנין
D עקתא Var. .עקתן (מצלויין A B .ל֗ייך 12. (וכת A .ב֗ (רבשמיא B ו֗
(והיה .בשמ֗יא) Jes. 65,24 D. aram. 14. הוא L (agarde) M (Mo-
ritz) beginnen hier. 15. (ו֗עתירין L ו֗עתירין B (מלכותא. רעתירן B
(ומלכו .מ֗לכו֗תא L-. (קדמאה L (אנון .קדמייתא D (עשר מלכין L עסר.
16. (ר֗בעג֗לא A ג֗לו. (תתגרל L (מלכותיה .תתגלו) L+ עליה 17. (נמרור
L D רנמרור. (רפרעה) D+ מלכא דמצריס L (חמישאה .מלכא חמישתא L.
18. (דנבוכדנצר L D+ מלכא דבבל L D (דכורש .מלכא) L D (דיון 19. (בר L ק֗.
(עסיראה) B ש֗ L עשריתא. (דמלך D)תעור מלך 20. יתרומם ויתעלה
A (למוברא מן .כד֗ LM(כי) 21. על כל LD (על .ג֗ A(ר֗בעג֗לא LM-.
A ל֗א (ל֗אעלוי 22. שולט B (ושלטניה .ל֗מיב֗רא ל֗מב֗רא ל֗אר֗עא
(מלכא 23. בני אנשא D א֗נשו A (א֗נש֗ו .יתערין LD ל֗אע֗רוי ע֗רוי B
B (א֗נש֗י .ב֗ AB (צ֗בוין .ד֗ B (מ֗רו֗ך) LD וקס .מלך B (קס
(מתובין .מתיבין fehlt D bis L ל֗מוקמיה A ק֗ל֗מי֗ק֗מא 25. .א֗ינ֗ש֗י
A ת֗ב . 26. בני L-. 27. (מ֗קימין L (עלנא .מוקמין) LD כבר
(מ֗רו֗ך .28 מתפני אבוך נבוכדנצר ואתי עלנא D ואנשי LD (רבני .ד֗ B
(מ֗ורינ֗תא B נ֗ L נתיה. 29. (ו֗א֗מ֗ר D ו֗א֗מ֗רו L+ (אבי .לתון) LD Var. אגא

2.

2. (כתוב LD מפרש כתבא .3 (ו֗א֗מ֗ר B .ו֗א֗מ֗ר (מרגיז) L מרגיש Jes.14,12.
(מרגיש L .מרעיש. 5. (ונסיב LD .ואפיק (ש֗לש֗ולין L (דפרנל .שלשוון
LD+ ורנחש. (ב֗ע֗ב֗וי AB .ב֗וי (ונגריה L (ואפיק D+ ונפק ונגר יתיה
7. (ועליה LD (ואתת .דהכרין מפרש עלותי) Jes.14,19.

כולהון LD (כל אנשי .8 מדינתיה D (מדינתא .9 מדינתא A (מדינתא .10 ולבישון B (ולבישו LD ואלבישו .11 ארגונא B (ארגונא .12 חמירתא) LD (לא .13 לא אריך D ליה לאויל L (לאויל .14 רתחמרתא .15 דנבוכדנצר LD (נבוכדנצר .16 אבוך לא .17 וכר L (כר .18 אסורא B (אסורא .19 כתבא מפרש LD (כתוב .20 בנת L (בת .21 סנאיהון דיהודאי LD (יהודאי .22 וקלהה A (וקלהה LD-. .23 דישראל L (ישראל .24 דבית D (בית L-. .25 ירושלס L (דירושלם .26 דיוי) LD- (דויד .27 יתהון LD (יתהון .28 מלכא) (מלכא .29 יהויכין מלכא דבית יהודה LD (יהויכין .30 אסירין .31 בלבביהו L (בלבביה LD-. .32 אבוך) LD- (אבוך .33 דבשמיא LD (דשמיא .34 אסירי LD (אסירי .35 מלכא .36 דהכא L (וכן LD- (בכל עלמא .37 שליטא LD (שליטא .38 מלך LD (מלכא .39 מפרש כתבא עליהי D (מעלה .40 דהכדין כתבא מפרש Jes.13,14 B .41 teilw. subl.punkt. בשעתא L (בהאשעתא D .42 סבר L (עבר .43 יתי+LD .44 דבשמיא LD (דשמיא .45 מה BLD (מא .46 ואפיק מלך שבטא דבית יהודה LD (ונפקו .47 משחנין A (משחנין .48 בסמין B (בוסמין L .49 בוסמנין D (מיני בוסמין .50 ואלבישו) L (ואלבישו .51 קדמוהי LD+ (כל יומי חיוהי .52 ומשח יתיה LD+ (לבושין L (לבושא .53 מלכא פרסאה L+ (אחשורוש .54 פרסאה bis L-.

3.

1. מלכא L+ (דריוש .2 לאתוי AB (לאתויי vgl. Dal. Gr.S.80 LD .3 למייתי. vgl. C Levias Gr. S.22. חמרין) L (חמרא .4 עסרין) A w B ש. ושבע ABL (ושבע .5 דגנין AB (דגינין .6 Dal.Gr.S.78 zit. fälschl. גנוין. ולא L (ולא .7 יתנתק LD (יתנתק .8 vgl. C Levias S.22. דמקולקלין LD (דמקולקלין .9 מלכא מעותנא D+ (הוא .10 לעלא LD מ B (למיעלא .11 מעוותא L (עוותא .12 ערטולתא L ט D (ערטולתא .13 גזדאנא) AB ד L- vgl. Praetor. Targ.Jos. S.12 Anm.3 Richt. S.7 Anm.1. בית) L (בני .14 דרבית D (דרבותא .15 וכן) L (דהכדין D כדכתיב Jes. 52,3. להבא) B ה L (דהבא .16 לאתויי A (לאתויי B לאתוי LD .17 למתי .18 מאופיר LD (מן .19 מיתי L מ AB (דיומוי .20 איתין) B (איתי .21 vgl. Dal.Gr. S.80. דיומוי) AB (דמיומוי .22 ראשתחרן ביומוהי L (בקהה 15 ב) Deut. 28,67. ואתקריין LD+ (והוו) B ה L- (והוא .23 כתיב. ה B (כתיב .24 חמשא) B (חמשא

17. והוא B ה LD+ואת קריין. 18. ומשה) LD+הוא משה ואהרן ואת bis
ס(עזרא .ורוד הוא הקטן D (חקקיה .Chron. 16,14 משפטיו) LD-משפטי
20. עזיה. 22. רכתוב ביה LD (הוא .קדמאה Dקדמוהי' L (קדמאין
דמערבא Dמהורו מערבא ועד כוש מדינחא L (כוש -L (מלך .23. ועל דעברD
... דמדינחא. רהון) L-. 24. (ועסרין B עש. 25. (רחמוי AB .מוי
הוא +L (המלך. ה D (והלא LD-. (אסתר .26. רחמוי המן L (המן
מחשורוש. 27. (קרובן ABL בין. (והון B יין. (רהוך B ה. 28. (על
בהודו L. (לה רדי. בין) ABL קרובן. ה B (רהוו) B ה LD ליה.
29. (ועסרין B עש. (מדינן .ואיפרכיא דילהון +L (וכן .דירהון D) LD
רכוותיה את משכח.

4.

1. והלא B ה (קרובן. הוון) AB בין +L. 2. (רהוה B ה. (רהוו) B ה.
(קרובן ABL בין. 3. (להדדי L- (עלמא .עבר נהרא L (אינון .אנ B.
5. (כתוב AB כ. (ישראל +L בשלמה כתוב כראמרית .6 בעלמא bis תרין
LD-. 7. (אלא AB לא .8. (ועסרין B עש. (נכא B נ. (ומה B
ומה. ולמה L אלא bis D-. 9. (ועסרין B עש. (למהוי L .רשליט. (אמר B אמר.
10. (קדשא B הקבה. (עתיד B ע. 11. (ישראל LD- (רחיות A
תיעול בת בנתא רשרה +L (שנין .עש B (ועסרין .רחיות. superl punkt.
bis S.5 Z.18) הרא. ד כ AB (רכתוב .12. רחיות מאה ועסרין ושבעה.
ביומיא L- 14. (קין .ק יין B .16. (דהכין D .דהכרין .17. והוא D (דהוא
18. (לקינן AB לקין .19. (חמשא .ה B (לא לקדמאה .D- .21. (רהוה
AB (עתור. ה B ע .23. (לפרץ D+ ופרץ לחצרון .25. (דרשע .אית חשב D
הות D (מגלגל .נוי AB (בנוי .26. ה B (רהות .לב B (בלבוה
בן בניה D (בוכריה .29. נוי AB (בנוי .28. מתגלגלת.

5.

1. ומטול D (ומטול .דמטול .2. דמניה D (מניה D (על דחבן) רחטון
4. (רמיין A מ B (רמיין .ת B (רהות .5. ה B (קנה .נ B.
(יכילה B ל ת .(לקינה D (מן קרס .קינתה .6. מטול D (חוא
B מו .ה B (רהוה .ת B (יתיב .יתוב .נה B (בקנה .נה. (ולברא

B בֵּ֫. Ezech. Silbermann S.12 gibt für die von ihm be=
nutzte Handschrift die Regel בְּרֵ֫א als Substantiv בְּרֵ֫א als
Adverb. In unseren Handschriften ist dieser Unterschied
nicht durchgeführt. 7. דֵּ֫הוֹה) B הֵ. בְּעֵי) AB בֵּ. בית)
D בני .8 .אס) D-. יקטל) D וקטל .9 .מסירין) D רן.
10. מֵ֫א) B מֵ֫ה. דכתיב) B כֵּ֫תִיב. מֵ֫כֵּ֫ן) A מֵ֫כֵּ֫א D+ וקורשא
בריך הוא מרכר להון זכותא דאברהם דכתוב ותכרתו את ברותי
אברהם ותוב כתוב ואף גם זאת בהוותם
. נטר D נְטִ֫ירAB) נֵ֫טֵ֫ר. קוּ B) דְּקוּדְשָׁ֫א .11. ידע D) יליף
12. בארע D) בְּאַרְבַּ֫ע .13. אחשורוש) D+ ראמר למבני בות מוקדשא
(דְּבְיוֹמוֹי. ולא ספיק יי ביריה ולא בנא יתיה.
AB מוי. vgl. Dal. Gram. S.80. אלהא) D אֱלָהנָא .14. וֵ֫הוֹת)
B הֵ. 15. כל עלמא) D. עלמא כוליה .16 .מלך) D- .מֵ֫הוֹרוֹ) D+
(יתיב .18. ש B) ועסרין. דמדינחא D) מְדִינְתָ֫א. דמערבא
B תּ L הוה יתיב .19. כורסויה) B כּוֹר D+ יקר מלכותיה. דְּהֵ֫וֹה)
B הֵ. מתוקן) LD מזומן ליה .בורתא) L בִּירְנְתָ֫א .20. כרסוא)
B כּוֹר L כורסוה. הוא) LD-. 21. מלכא) L+ בר אתתא ארמלתא.
22. רבתא) L רבא. דְּאֶ֫מְלִיךְ) B לִי. קדישא בריך הוא A)
23. סוכוה) L סוף עלמא .אֶ֫תְלִיךְ) B לִ. 24. ואחוי) LD
ואחוי. 25. לבא) B לִי. חכמתא) L חָכְמָ֫תָ֫א .26. אתיין)
A אֶ֫תְיִין B אֶ֫תְיִ֫ין LD+ למירן קדמוהי .27. אנון) B אוּן.
LD דהוא .מילין דשקרא) DL מוליא .יכילין) L יְכִילִין
עילוהי. L) עלוהי .28. דהוה) B חוּבָ֫א. חוֹבָ֫א) LD בין .
29. שלי) L ד. וחינא) L חינא .30. כבר) LD Var. עבר בכתר.
31. עסר) BwL עשרה D תלת עסרי .רקבל) L+ ית.

6.

1. משוש) L משול. רְחוֹס) B רְחִיס. כל) L-. עלמיא) D מלכוא

L כתבא מפרש D (מפרש .כ B) ההכרין) L-. 2. עלמא L
ואמר +L) משוח L (משוח .כתבא LD (קרא .4 .Reg. II,12,25. 3 (ויקרא
II, 5,5. 5. משוח LD (על שם .דהוה L (דהוא .בנא) L+ ית.
(מקדשא .L-) ות2) L (מוך .6 .(צב) ALD צבאות) כתוב) Reg.II
8.13. איתואל) D איתיאל .7 .(ההוה) B ה (ההוה מימר) L
DL (כתבא .דהכן D (וכן .אלהה) A (אלהא .מימר ... הוה
(מפרש .כתוב) DL-. 8. ויחכס) Ps.30,1. (ליה) B-. (ההוה
B ה. משוס) DL-. 9. (בני) L מלכי ארעא .(מדנחא) AB מדינתא
L מדינתא. (דהכין) L (וכן .כתבא) L כתבReg.II, 2,12.
(מפרש) LD-. 11. (מסין) A מ .ולילין) LD (ורוחין .חיון .12
LD ורוחין .13. (סלקין .כל נוני) D (נוני .ואתין+L .14. (עתר
L (ותקף .עתור .ותקיף L .15. (דהבא) B ה. (פשר) A שפור Var.
(סופא .ולית A (דלית .מ B (מתלין .16. פשר LD פשור B שפור
L סוף .17. (סנאוהי) B ש. (רחמין) L רחמוי .(ליה) L- (מלכוותא
B מלכותא .18. (שמעין) AB שמעין L (קימין .ישתמעון .(שמען
L (עובדיה .20 .(פומיה) LD .19. למחמי LD למחתי
.סטי L (וסט .וקשוט LD וקשוט B (וקשיט .21. דרור L (דרוך .עבדיה
22. ירע) L (וירע .אלהא) D-. (תקף) L תקפת. (ית) L-.
23. מלכוותא) B כותא .(מן) LD מכל .24. אתו) L אתן.
(קדמוי) AB ב .(צביין .עבדין+LD (למהוי .26. ר) B (רחומן
(פתח) L-. ח B (חכמתיה .מרתחמרין) A (ומרתחמדין .27. מוי
.כל דעתידין) L (עתידין .סגדין) D-. 28. פתיחD כד פיח L
כרכיהון. (קדמוי) AB מוי .29. (בכל) LD (בירנית הון .כל
(סניין) AB נ .30. (אתיין) BA ת (מדינתהון) AB נת. מלו B מו
(חכמתיה) B ח L (מודה .מאתא) L (ויהיב) B ה
(תשבחא) B תו.

7.

1. רמא) D רבא. 2. מפתתחא) AB מפתתחא . ה B (אתיהוב
ובינת L (ובינות D מפתוחא. מפתחין) LD+ בוה. ח B (חכמתא
3. לבא) B לו. וחיות) L (ברא. וחיותא L-. 4. כחדא) LD-.
5. כל .בלישנין Dבלישניה L (בלישנהון.-D אחורו L (אחרו
כל מלכוא וכל LD (מניה . זעין L עין AB (זיעין .סבר כל
7. כליל) LD+ ריש . 8. בני) LD-. על) LD-. 9. נסובתא)
L (תו . 11. L-. (גלי רזין. מי B (מניה . 10. זיינא L (זינין . נשא
L (לעלמא . 12. בגין ר LD (במן ד LD-. (בגן . רזי LD
(תפווה . סיה L (כורסוא . 14. הוא +L (ואף . 13. בעלמא
B ה LD (בדהבא . 15. חפי ותיה D חופי L (מקובע
B (ומשוקע . באבני ברלא LD. 12 B (ברלא . קב B .שוק
(וכרכרין . 16. ציצא +L (באבני . בוה +L. קב B (ומקובעין
B כרכ . L כרכודנין. (ובלורין L (ובורלין D .ברורלין
17. (אבנין) LD-. (טבין AB (מלכין . בין LD (מלך . (כוותיה
B כו . (ולכל L וכל מלכוא D .18. (מלכוותא B זתא .
+LD(עליה . כור B (כרסוא . עו B (עוברא . 19. דר B (דרמי
(דהבא .20. ש B (עסר . תרין עסר אריון דהבא ולקבלהון
B ה. נשרא) LD ונשרא .21. ה B (דהבא . ירא) D .ירוה
22. רימינא) L (גיה . ה B(דהבא. אפיה) LD .גפיה
LD ה B (דהבא . נשרא L (דנשרא .23. דשמאלה B(דסמאלה
.די דהבא LD ה B (דהבא .24. ש B (דסמאליה .די דהבא
הנה L (כרסוא . ונשרא .25. אריון L (ורנשרא L (אריותא
ר B (דרגין .שותא LD שתא B (שתא .26. לכורסוה D .לכרסוא
27. כתבא) L (כתוב Dדכתוב . כתוב) LD- Reg.II 10,18.
28. דרהבא) B ה .L. די דהבא LD (ועל . קדמאה. וכן על LD (קדמה
(דרגא .די דהבא LD ה B (דהבא . רבוע +L (ארוא .29. קדמיתא

B רר . 30. דרהבא LD ה B (דרגא רבוע . ד B
L- שלה) L ואמרא D תלה. ורגא L (ועל דרגא . 31. דרהבא
B ה LD דרהבא . ר A (נמרא L נישרא . תינוקא
L אינקא D רבוע אינקא . ורגא L (ועל . 32. דרהבא
B ה .

8.

1. דרגא B (חמישאה . ד B סונארא . רבוע + חמישיתא LD
B ש . 2. תורנגולא LD (תרנגלא . דרהבא) LD-
B ה (רבוע . ה B דרהבא) . 3. דרגא B ד . (נצא B נ
A נפורא (נפורא . ה B דרהבא) . 3. נצא B ד (מחרא LD
ועל ריש כורטיא קוממא יונה דו דהבא
B נ (נצא . 4. דאף LD (כן . ואף LD . 5. דבר
L ריתמסרון (דאתמסרא . ש A (ולישנייא LD- עממיא . כרין L
L ריסו B (רושו . בר מלכא דבותD בירא דישראל L (בירהון
ובקלירהא) . 6. מרישו D מרוש . 7. תק B (מתוקנא D- (דרהבא
. דמנרתא דו +L ה B (דרהבא . 8. ובכלירהא D וכלירהא L
רבא +LD . 9. עלה L (עליהון . 10. ושם LD- (אנון
LD- דמנרתא דרהבא . 12. עלוהי שבעא . נא B (תנייא . 11.
B ה . 13. אנון LD- אהרן ואלדר LD אהרן אלדר . 14. ק B (קהת
ה B (דרהבא . בניכא D כדנא L (גפנא . 15. וחגי D (וחור
דמינה מרלקא דלקא לבית מקדשא ותחות LD (רכוא B- . 16.
מינה קבועא אגנתא רבתא דו דהבא דמליא משחא דניתא דכוא
LD הכהן . 17. בוצינא B (בוצינייא . דמקריבין L (דמקריבין
LD (דרהב . 19. ה B (דרהבא . 18. שב B (שובלין . כהנא רבא
D- . תרין ינתרין דרהב . נפקן D (נפקו . 20. דו דהבא
מן L (מראשי . 22. בנוהי דאהרן LD (בני D- צ A (צנתרין
ד B . ס (כורסונן . 23. קבועין LD (קבעין . רושו
(דרינין . סנהדרין LD (סנדרי . דו עליהון L (דעליהון . ה B
. נוי AB (אדונוי . 25. בין ABL (ותבן . 24. דינין L

26. מראשי B (עסרין . בוה +L (קבועין . כור B (כורסוא . רא B
בעי . טללא A (טללא . ואברבעה AB (ארבע . הB . 27. (דהבא
) A בעי B בא . שלמה 28. (מלכא . דהוא L (רי הוא .
(רגלא 29. תחותו ID (תותיה . גיל B (אגיל . נוי AB (במכונוי
. יתיה L (ירוה . הB (דהבא . ר B (דרגא . ית רגליה L
30. ומן L (ומן 31. ומתליתיתה L (ומרבועיתא .

9.

1. שתיתאה L (שתותיתא . תן AB (נחתין) D (ית מלכא . יתיה
2. (כורסוא B כור . 3. במכונוי AB (נוי . שום BD (שמעיה .
4. דכרסויה B כורLD (כרין LD (היך כורסוא כרין .
(דכרסוא . לאתקנא LD (למתקנא . אומה ואומה לא LD (אומיא
. ברא L (דברא . מא B (למן . יקר D (שבחוה . דמלכא +B כור B
. כור B (כורסוה D- . (שלמה . כוליה +LD (עלמא 8.
9. הדר (חגר . נסיב LD כ B (נסיב . ית LD- . כתרא) D
. ורוח . כסרא L (כותרא ית D . כוסרא 10. ברושא LD (ברושה
. תנינא LD (נשרא . ומבתר D (ומן בתר L- (דמלכא שלמה
11. דמטללין +LD (והוון ארזון ונשרין סלקין במנגנון ומטללין
12. ופתחא L (ופתחא . על רישיה דמלכא שלמה . הB (דהבא
. ונסבא A (ונסבא . ליה +LD וויהבא AB וויהבא . ופתחת L ופתחא A
13. כמה LD ותהו עומיה (Dt. 17,19 . למוקמה ית LD (והותה
ויהי קרו בוה כל ומי חווהו בדיל דיסגון יומוי על מלכותיה הוא
(ומיניה 15. רבא +LD (כהנא . אתא D (אתו . 14 ובני בגו ישראל
L (ויסהרון 16. שמא B (סמליה . דכורסוא D דכורסיה +L
. דיסהדון 17. מנגנין L (מנגנוא . 18. דובין A (דובין .
בעיין L (געיין A (געיין . 19. אריותא LD (אריון
L (מולולין . שו B (סונרין . יונקין D אנקין L (אינוקין

מיללין . תרנוגלין D תורנגלין L תרB (תורנגולין LD
מחטפין 21. לממחטף L (להוו B ה. 22. דקשטא)
ואולא בגינן עלמא מתעקר הוון ארעותא +LD (דקושטא 23. קשB
תחלין בוסמנין במסקיה דמלכא שלמה למיסב על כורסוה דמלכותא
24. (מלכא

D (שלמה . מלכוא D- . בB (אתחוובו סנאוהון) B ש .
26. (מקדשא) B (דורושלם כ . ואקלוL (וקלא . מוקD (דורושלם
28. (בארע L (בעא 29. דבארע D דו בארע . +L (למסק . מלכא
עלאוה A (עלוהו . ויתוב LD מוB (ולמתב . דיסק LD מוB
סליק . די במנגנין LD נוB דמכונוה A (דמכונו 30. עלוה B
קדמאה +LD (דרגא . רוגליה LD (דרגליהון LD (סלקין
31. (אטמיה L (עוטמיה D (פשוט . ודוה A פ.

10.

1. (מחגור L (מחגר D מחגר . 2. (מקדון LD (מקדון . 3. כורסוא)
B כור LD+ כורסוא . 4. (שבתא B (שושק . ויתוה +L (חגא . דשלמה מלכא
LD (כורסוא 5. מן כל LD (מכל . B ה (דהוה . שבחיה LD
מיוס BמיותA למסק ולמתב . מתחמיר LD (מחמיר . כורסו דמלכוא
LD ויתוב . דיסק LD (עלוהו AB (עילוה . 6. (במכונו AB
שו B(פשט . ל B (דרגא . רוגליה LD (רגלית . די במנגנין LD
ט B (עטמיה . עוטמיה L (אטמיה . 7. ואריא די דהבא +LD
. אניפרעס D אפיפניס L (אפיפניוס . 8. ש B (דסמאלא
10. (כורסוא . כורסוה דמלכא Dכורסוה דמלכא שלמה L (דכורסוא LD(כרעא
(דדה בא LD . שושוי תא (בשלשלתא . סוא B (דכרסוא . 11. כרעוה
אומני דעלמא וכל קיניאי L (אומניא . -LD (אומויא . די דהבא LD . ה B
D (יכולו . כור B (דכרסוא 12. קניגוא D (למתקנא . כהלין
בתרותו . 14. (בתרוה B (בתרוה LD . יתוה LD (כותיה . למיתקנא LD
רוסוק ותוב Lמו מו B (ולמתב ולמסק . די אתעסוק L (דאתעסק

D 2ותת. 15. (עלוהו AB עֲלָוֵיהּ L. על הדוא. סוֹוָא B (כרסוֹא
ברכל) LD לכל. 16. תַּלְתַּת B תַּלְתָּה. דמלכא) LD-. 17. (בֵּכְיִין
אתגבר LD) (אתגדר AB כ L+ ומתמהון) A ח B מְתַּמְהִין. מתאנחין
18. (שנאה B o. ארעא) LD ארעאן. 19. (עבד LD+ סבינא
בשושלתא אסר וברבונן בגלותא אגלו עולמתן בחרבא קטיל.
תוש B (תשבחתא. 20. vgl. Dal. Gram. S.80. וְתֻשְׁבְּחוֹנָן AB ולו
מלכוא דבית דוד LD (בות דוד. נסוב D (אתנסוב. תושבחן LD
21. (וְאַמְלִיךְ B ולו. 22. (קדשא B קוֹדֶשׁ. עופו שמוא...
ולין B (לילין. 23. עופו שמוא ‡ ...וחנלולין LD (
24. (ואנון B (ממללוהי. או LD (במללוהי. 25. כתוב LD (כתבא
שדר ונמין L (ונוּמִין. 26. (ויהבר Reg. I 5,13 LD- (מפרש
D ושלח ונמין LD (כל. 27. (דְּהוֹוֹ B הֲ. טרגונא LD (טרכונא
28. (וְתוֹב LD ותוב כד שבור לבוה דמלכא שלמה בחמרוה
אמר למעלא נבלין ונלגלין ותופין וכונרין דהוה מתמר בהון דוד אבוי.
L (שלח. בחמרוה L (בחמרא. 29. ולו B (לבוה.
ולמתני LD וה B (לחוויא. למרקדא LD (למקרי. 30. אמר

10.

1. (דְּגָנַיִין AB נ. (קְרָיִין B ה. וספרכי) L D (וספרין. דמלכא
D דמלכוא. 2. (וְאַתְוַיִין AB ת. 3. דקונין AB (נקוקין.
4. (אִתְבַּעִי B עִי. דרבר L D (דרכור. וברלאם L כא (וכר לא
ועלוי AB (עֲלָוֵי. 5. ראיתי L D (ואותו. בראגא L D+ (ובעא
למחבלא יתיה. קדמוי דמלכא L D (קדם. 6. (וְאָמַר B וֹאָמַר
(פתגמא. 7. מלכא +D ארעא +L (מרי. -L (מלוי בעל מא
עס +L (קשוטין. -D (בלבי. -D (ורחון. ושמע פתגמי L
+D L (קדם. לא אכלתו ומוי +D L (מתוני. 8. מולתי.
L (בארע... דקוטר. 10. אינו D אורא L (או. 9. דחניית

בבל B. (כתיבול) ה B (דה בא) 11. כרכא דקושטור ... מדינחא
12. אילנין (ומן גינתא L) ומגינתא. 13. שתוון (A תא). 14. למיקס L (תמן) נציבין +D L (אית תמן אובלוסין) אית תמן אובלוסין D L (לית אנון) ליתיהון D (למקום למיקום) למקום D (ידעין) +L למממחי.
15. ברם בקושטא תמיתי +D L (ומערתי) בקשתא D (בקושטא) בקושטא תמיתי.
16. שלישתא B ש (מלכא) -D (אוברא) הן ס אין L אן B (אן) 17. גיברא D בשתילתא D בשתילתא L שו B (בשלשולתא) בשתילתא.
18. (בכבלין) +L דברתל D רפרתל D (מלכא) מרן +D 19. (ושפרו) L
(אגרתא) 20. רוי B רוי A (ספרו) -D L (שלמה) ושפר פתגמא אגראתא L (בגפיה) בכנפיה ... וקשרו 21. (לשמי) D בשמי.
גור L (למסגר) עי B (לעזרן) 23. ה B (והות) צניפא D L (צנופא)
24. ה B (והות) 25. -L (וכר הות תמיהא) ברא +D L (תורנגול).
26. לה AB (שרת) שרת AB תרנגול לותה D (לותה תרנגול)
27. בניכו AB (ולהבניכו) בנוי בנוי AB (בגוה) יתיה L (ויה) ויה AB
(קודשא... ותו) 28. קור B (קדשא) ר' אמליך B (לרבנייכי) לרבנייכי L GRAM. S. 204.
ועל L (וכל) עוף שמיא L (עופא) 28. ותו קדשא D
29. ומערבא) +D L דרומא. ת A (אתון) ושוילין D (ושאלין) 31. (כל)
לכל מלכיא L.

- 12 -

1. אשלח L D אשרר. 2. ולגיונין D (ולגיונין) ולגיונין B (ופרשין)
(מלכין) 3. ואין תימרון מה מלכין ולגיונין ופרשין +D L (אית) ופרשין.
ולגיונין ופרשין +L (ועופי) 4. ואין תימרון מה פרשין L D (שרין)
(רבתא) 5. בשרוכין B (בסרכין) 6. לגיונין D L (לגיוני) רוחן ושרין
ורעתון D L (ירעותון) 9. תבת D תנות רמת +L (רמת) -L רבא A B
מה B (מא) 10. -L (לוה) למלכא L (לות מלכא) 11. (אצותת)
D L (ספיא) מיולהון L אשתמעת ית מיולהון B (להון) אתרחיצת

ספני ימא 13. (טבן B בון. 14. (אלפין L אלפו 15. (חד
AB חרא. 17. (וכולהון L + בני. (קצוצין L-. 18. (דארגונא L
ארגונא. (אוגרתא A גר. 20. (בצלותך B ל. 21. (אתת
ואתאמר למלכא ...דאתת (וכד שמע. והוה לסוף תלת שנין L
22. (לותה L ס + ות. 23. בר L (בן. 23. (לכוכביא L לכוכב. (דנפק
B דנפוק. (דנגהא B דנגהא. 24. (דמנהור L דמנהור
פרצידי ס (פצידי. 25. (דקאוס AB דקומא. (ודאמו AB ודמו.
. אתרכינת ס L (ארכינת. 26. בר L (בן. דמיא L (מיא
27. למלכת שבא ס (לה. בניהו בר יהוידע L ס + (מתיב
(מתיבא. לית אנת L (אנת. לוה + L (ואמרה. L ס- (מלכת שבא
שמשוו ס (שמשוא. אלא L (אלהין. 28. לה + L (ואמר. בה B
L משמשוא. 29. אחזרת L ס (אהדרה. מיד B (מיד.
(חזי. 30. לרברבניא L (לרברבנהא. ס- (אפה לאחורה
AB חזי. (חזיתון B ת. מרבעותיה L (מרבעתא. 31. (איתו חזו
L אתון חזון. (דקאוס AB ק.

— 13. —

1. (שלמה L-. 2. (דאתת L + לותוה. (מלכת שבא
L ס- (קס. מלכא שלמה + ס. 3. (ות L דמלכא. שלמה
(דאזל ויתיב L-. 4. (מתיבא L-. (ומחשבה B בא L מחשבא
(בלבה B לו. (שלמה L ס-. (בומא A Var. B במיא. (וחליזת
AB ח ו Dalm. Gram. S. 80. 5. (חליזה L ס חו.
(דתעבר B תוע. (מלכא שלמה L ס- (סער B ש L סערא
(ברגלה L ברוגלה. (מתיב L ס + מלכא שלמה. 6. (גברא
L דגברא. (שפריך B שו. 7. (ולאנתתא ס ולאנתתא
8. (שלמה L ס- (מתלין B מ L תלתא מתלין. (ואין L דאין.
(תפשר A SUBL. B תפשר. (ידענא L ידעה אנא. 9. (דגברא
L דגבר. (ואמרא B רה. 10. (משקי למיא B משקו מוא

11. מתוב) L + לה. 12. מֹה) B מֹאֹ. רו פרעה D בר B (דפרעה
מֹה) B (מתובא בה B (מתובא גֹב. כוח. B (גובתא רכתלא
13. מֹה) B (מתובא בה B (מתובא לבות D L (לֹבֹרות
14. צֹוח) L צוחא. רֹבֹתֹא AB (רֹבֹתֹא 16. נסוס) AB
17. מֹוֹוֹס. סתֹוֹא AB (כתֹנֹא B (מתובא בה B (הומינית. Reg II
18. ואשרי עבדיך D L (אנשוך שלמה. 10,7 B. hebr.
19. טרכונא) L (טרגונא. -L (מלכא 20. -L (רמלכא שלמה
21. לממתבונך ם ותך +L מֹו B (למתב
22. שלמה) L- (רֹהֹבֹא B (רֹהֹבֹא סגוא B (סגו לחדא. וכטפא +L
23. שלמה) L- (מרנחא ומערבא L (מערבא ומרנחא
24. מתרעתעין L (אתרעתעו שֹ שֹ B (שמעיה טֹבֹן 25. שו ם
26. ובאבנוי L (ובאבנוא. רב +L (בוקר. בֹן AB
(טנאוהון B שֹ. 27. מתֹנֹבֹו) B בו. 28. L (לארע
(דקדשא. אלהין שבושת D L (נטלת. שֹבֹטֹ AB (שבטֹא
30. (ואן Jer. 37, 12 (וועא) L- (מפרש 29. קו B
ה B (רֹהֹוֹה. ואיך L

— 14 —

1. (די בשמיא) L דבשמיא. דלא) L ולא. תתמסר) L אתמסירת.
דֹירוֹשלם) B שֹ. 2. בי לא) L ולא. וכד... דישראל) L -. דכסדאי) B
ש. סנחריב) B שֹ. 3. ונפק) L אלא איך ירמיה הוה נביא ועל.
נבֹיֹא) B ייא. אתגבר) L +וסליק עליהון. נבוכדנצר) L -. 4. דירוֹשלם)
B שֹ. 5. נבוכדנצר) L +רשיעא. מלכא דבבל) L -. דכבש) L וחוב
באנטוכיא רבלחה שלח על ירושלם ביד נבוזרעדן רב קטולא
וחרעי(וחרעו)ית שורי דקרתא ירושלם וכד אתא ירמיה
נבייא וחזא ית קרתא ירושלם דאתחרב וחילוואתא דכסדאי
מקפין לה הוה ירמיה נבייא צוח בקלא רבא ובכי בכיא רבא

ומרירא מחיב וכן אמר פחיתני ד"ואפת שבשתני ד" ואשתבשית
תקיפתא יתי ויכילתא וכד שמע נבוכדנצר רשיעא מלכא דבבל
דאתכבישת קרתא.6. דירושלם)בגש.חילוחיה)ל.ד.חילותא.דכסדאי)
ב.ש. 7. דהוה)ב.ה. והוה)ב.ה. מניד)א.ב.מ.מוביל)ד.-.מקדשא)
דמו.8. דהוי)בדהוה. עליהון מלאכא)דמלאכא עליהון. 9. מאה)
לד תמני עסר רבבין.אלפין) לד +פרשין.10. הוא)א הוה בהוא.
וכד...נפקת)לד ...11. נפקת)לד +חוב.בת)ב ברת. מן שמיא)ל -.
12. ברבלה) ל לרבלה. ואמרת)ד זאמרה. 14. גירא) לד +
למדינחא והדר ונפל לגו ירושלם. ירושלם)ב ש. 15. בעגלא)
א ג. 16. לירושלם) ב ש.ואלין) לד ומה. דרברבנוהי דנבוכדנצר)
לד -. 17. סר סכום) ד רב סכים. רב סריס) ד -.דכן...וקם)
לד -. 19.וכן)מחיב וכן. נאחינן)לד זאייתיתון. 21. כל)
ד -. חילותיה) ל לותא. למפתח) אב למפתחא. 22. דכסדאי)
ב ש. טענני) א טענין גמלין טעינין נרגין די פרזל. 23.
פורטתא) אב פירי. ולא)ד ועד כען לא. 24. למפתח)ללאיתפתחא.
אפסטנוס)ב פרסוטנוס לד פרנטוס. 26. עזרחא)ב ר. 27. דמטרטיע)
לדמירתע ד דמתרתע. 28. ואזל)ל-. לסביא דישראל)ד לסבי
ישראל.

קבילנן) לד נא. וקמנן) ל קמנא. וקטלנן) ב וקטלינן ל
וקטלנא. 2. רשיעא) ד-. 3. איתו) א א ל ואייתו. אלפין)
ל אלפי כהני בחירי. 4. ואזלו... ונכס)לד -. זאיתיו)
ב ואיתו. 5. יתהום) ל יתון. 6. ועד)ל עד. עלוהי) אב
עלוי. לארעא)ל בארעא ד בארבעא!. דנזף)אב דטף ל דנזיף.
7. רשיעא)לד -.כולה) א כולי ב ליה ל כולא. בעית)ל -.
8. דמא) לד-. 9. דאתקטלו) ל דאיתקטילו. מעילא)
לד מעיליה. איפודא)ב אופידא לד דיה. 10. מפתחי)ב
מ. ל+ מקדשא ד +בית מקדשא. בהיכלא) ל דהיכלא. 11 .
ואמר)לוכן אמר. ושלים) ל ומשלם. ונטירא) ל ונטרייא.
12. ויקיד) ב ק ל ויקד. חזו) לד + שאר.13. דכהנא)
ל כהנא. נסבו) לד נסיבו. 14. מיני) ל ד מאני.
15. ויקדין) ל ויקידו. להתם)ל -. למחמי)ד - ל
למחזי. 16. קדשים) ל קדשיא. אסתתמו) ל תימו.
ליה) ל ד נפשהון. 17. זמן) ד -. ברת) ל ד בת. מן
שמי) ל ד משמי. ואמרת) ל + ליה.פתח) זכר.1,11.
18. ומן בתר) ל ובתר. 19. מסאב) ל ד מסאבא .

שבחיה)ל שובחיה. מלכיא) ל ד כל עלמיא. 20. מ̌ני)
ב מ̌אני. קדשא) לד קדישיא דאשתמשו בהון כהניא ומלכיא
דבית דוד. ק̌דמ̇וי) א ב מ̇וי.21. מתמן) ל מן תמן.
מתבהיל) ל מבהל. 22. בית) ל-. שלשלין)ל שילשלוון.
23. דברזל) ל ד דפרזל.ט̄ע̇ינ̇ין)א ב ט̄ע̇ונ̇ין.בחלא) ל
וחלא ד דחלא. 24. צ̌ו̌אר̈יה̇ון) ב ו̄. נביא) ב נ̄ב̇י̌יא.
לקברי) ב ב̄ק̇ב̈רי ל ד קברי. 25. ובכא) ב ה. ואמר) ל
ועני וכן אמר. אבהתנא) א ל ד ה̌ת̌א. 26. מן גו) ל
מגו. ית) ל +בניכון. 27דאסירין) ל ד -. ואזלין)
ל דאזלין. 28. דקודשא) ל קדישא.

- 16 -

1כי) ירמ. 5,16. וקם) ל קם. אבהתנא) ל ד התא. 2.
אימהתנא) ל ד התא א אי.מרחמתינא) ל מהימנייא.
ו̌א̄מ̄ר) ב ו̄א̌מ̄ר ל + וכן.רבקה) ל ורבקה. רחל) ל
ורחל. 3. פוקו) ל ד -.מן גוא) א ל ד מ̇ג̇ו. ותחזיין)
ל וחזון. ובנתכון) ל +עמא דישראל דרביתון יתון
בקושטא. 5. ד̄ק̇דש̌א) ב ק̇וד. ל + וכן.אם) ירמ. 15,31
ל ירמ. 1,15. 6. אמהתנא) ל התא. על) ל ד קברי נבייא
עני וכן אמר נבייא נבייא מרחמוני משה ושמואל קומו
מקבריכון וחזון ית עמא בני ישראל דדברתון יתהון
בקושטא דאזלין בשביא ומהלכין בגלותא דלא מסאנא
מתיבא רוחא דקודשא וכן אמרת כבר אמרית לך ירמיה
נבייא אם יעמד משה ושמואל לפני קם מקברי נבייא
ונפל על קברי. 7. אכילון) ל אכילן . כס) ל כסא
אבלין) א אכ̄לין(בכ). 8. דאנא) ל די אנא. בית) ל-.

9. ליה ...לך) ל -. אל) ירמ. 5,16. 10. והוה) ב ה.
ומיליל) ב ומליל. נביא) ב ייא ל -. 12. דטעינין)
א ב טעונין ל טעינין. ורבובניהון) ל ד ומלכיהון
ורבובניהון. 13. חד) ל -. ביתו) לד כורו. 14,
לבושי) ל לבושין. ואמר) ל ירמיה נביא ואמר.נביא)
ב נבייא -. 15. חילותיה) ל חיילותון. דכסדאי) ב
ש. דאנין) ב איל ד דאתון. 16. ותימרון) ל בקושטא
חדעון. 17. קטולא) ל ד קטילא. קטלין) ל קטלתון.
שביא) ב ייא ל שיביא. שבו) ל שביתון. והוו) ב ה.
18. להה'א) ל די הוא ד דוי הוא. והוה) ב ה. 19.
ומתאנח) א א ל ומיתנח ד ומתנח. עינוי) א ב עינוי.
והוו) ב ה.20. מבועי) ל מבועין. ומטון) ב מ.
לנהרוותא) ב לנהרותא. 21. עני) ל + מלכא. רשיעא)
ן -. לישראל) ל לבית ישראל. אנון) ב אינון ד -.
22. מזמרין) ל זמרין. דבירשלם) ב ש. 24. דקיימן)
א ב מין ב קיי. נהרוותא) ב ה. כתבא) ל ד כתיב.
מפרש) ל ד -. 25. על) תהיל. 2,1,137. 26.
לנבוכדנצר) ל ליה לנבוכדנצר. עבדין)לעבדינן. 27.
אבונן... ודי) ד -. בירושלם) ב ש. 28. אתמסירנן)
ב מסיר. ד אתמסר יתן ל אתמסרינן.

-17 -

1. דכן) ל דהכדין. כתיב) ל כתבא מפרש. רשיעא) ד -. 2.
ית) ל -. פתגמיא) ל ד פתגמא. האלין) ל ד הדין.
ואמר) ל וכן אמר. 3. דעבדו) ב דו ל + על. מלכיהון)
ל ד מלכא. 4. חד מישראל) ד -. לנבוכדנצר רשיעא)
ל - ד ליה. דמסרה) א ב ריה ל די מסרה. 5. מרה) א
ב מריה. ואתא) ל אתא. יתה) א ב יתיה ל מן ענא ד מן

רעיא ענא . היא) ל - . 6 . נבוכדנצר רשיעא) ל ד -.
ואמר) ל + ליה . 7 . מפומך) ל מה דאמר פומך .
ישמעון) ד ישבעון. 8. וֹאֵיתַיוֹ) ב אִי ל זאייתי .
ואתעבדו) ב עֲ ל זאעבידו. שלשולין) ב שׁל ל שלשלון.
9 . ודנחש) ל ונחש. איסורי) ל ד ייסוריה. ובשנת)
ל ד בשתא דתלת. 10. דאחשורוש) ל - . משתיא) ל לכל
רברבנוי ועבדוי אוכלוסי פרס ומדי איסתרתיגין ורבנין
די ממנן על פילכיא עטיפן באיצטלוון דמילת לבישין
ארגווניין אכלין ושתן וחדיין קדמוי. דאית ... לא
דחזא) ל - ד ומטול מאן עבד משקיא דאית. 11 . עלוהי)
א ב לְוֹי. אתא) ד זבחר דכבשינון אתא .וכבשׁנון) ב שׁי.
12 . צומא) ד + דאידא. מדינתָא) ב נן. 13 . חדותָא)
ב חדותָא. אתו) א אתָא ד + שלח וזמין לכל רבובני
מדינתא דייתון ויחדון עמיה ואייתו. לותיה) ד קדמוי.
ועסרין) ב עֲש. 14. ושבעה) א ב ושבע. ועסרין) ב
עֲש . דמן...כולהון) ד - . 15 . והוו) ב הַ. 16 .
זיגי) ד גנזי מלכא(מילתא). קדמוהי) ד קדם מלכא .
והוו) ב הַ. 17 . פרתונאי) ד פרתנדאי. קדמוי) א ב
מוֹי. 19 . בכיין) א כַ . 20 . לא) ל ד לא כתיב די
אחזי. כתיב) ב כַ . 21 . חויית עתריה) ב עותריה
ל - ד דאחזי . וההוא) ד + עותרא . דחוי) אה ב דהוי
ד דאחזי ל די אחזי . 22 . אית) ל ליית ד לא אית .
ודמא)א ב רמא. 23 . ומפרש) ל ד - .לי) חגי 8,2.
ל - . כתיב) ב כַ . 24 . דהבא) ב הַ . אישתא) ל ד
שתא . 25. מחזי) ב ח. 26 . ומה...דכתיב) ל - .
ומה איך) ד ומהיך. מחזי) ב ח . 27 . אשתא) ל שתא.
ישראל תמן) ל תמן ישראל ד דבית ישראל.דכתיב) א ב
דכַ. 28 . מני) ל מאני. צביין) א בַ. קדמוי) א ב

מוי.29 . צבייין) א ב. למלכא) ל ליה למלכא. דחזן) ל
דחזיין. 30. עבידו) ל עיבידו להון.

- 18 -

2. מלכא) ל ד + השתא. משחיא) ב משחייא ל ד משקיא .
אתרי) ל אתרוי.3 . גנזא) ל גנתא. אילנא) ל אילני .
4 . מא) ב מה. וחבר) ל ד וחבר. אילני) ב ל ל אילניא.
ואותבנינון) ב ב ל ד ואותיבינון. 5 .ואשרי) ל ד
ואשדו. טבן) ל ד טבתא א ב טבא. אילנין) ל אילני .
מטללין) א ב מטלטלין. עליהון) ל - . 6 . ושחיין) א
ת.דהבה) ב ה. ובכסי) ד ובמאני דכספא. דהוה) ב ה .
תני) ד שני. בכספא) ל ד בכסא. 7 . ושתי) ב תני ושתי.
מעיילין) א ב לן ל מעלין. אחרינא) ל חורנא ד + חדתא.
8 . קומקמי) א ב ד מקוקס. דמן) ב דמיין. דכתיב) ל
ד כן כתיב. 9 . מני) ל מאני. מפקין) א קן . להו מני)
ל למאני ד להני. 10 . ומזגין) ל ד ומזיגו. זיותהון)
ל ד -. הות משתניא) א ב הוה משתני ל משתני זיוהון
ד זיויהון. 11 . הוה) ל - . שתוי) א ב תוי ל ד רב
מן מאן דשתוהי. ומטול) ד מאן דהוה שתוהי. 12. מלכא
...מטול) ד -. מלכא) ב - . שתוי) א ב תוי. 13.
והוה) ב והות. ודכותיה) ל +והוה משקי ליה חמרא בר
ארבעין שנין. דכל) ל לכל. 14. מטול) ל ומטול. דכן)
ל כן. 15 . ושתיין) א ב ושתין ל ושתיאו.מנוסא)ל ד
נימוסא.טכסא) ל מן כסא ד מכסא.דאינאשי) ב נשי.
דמתנזיק) ל ד + ולמה לא הוו מתנזקין. 16. הוי)
א ב הוה ד הוון.איתיו)א ב איתו.חומשא)ל חמשא.תימנין)
ל דהמינון. 17. משקיין) א ב יין. 18 . דשתיין) א ב
דשתין ל ד דשקיאו. מזיג) א ב מזיג. 19 . והיכי)
ד ואין. 20 . מזיג)א מזיג ב מזיג.להון) ל ליה לגברא.

ד לגברא.משובח) ב שׁב ל ד משכח.דישתי) ל ד דשתי.רמין)
דרמזין. 21 . אלפין) ל ד זיפלין זוזין. 22 . מׄשכׄח)
א ב כׄחׄו.אמר ליה) ד - .ייעול) ל יעלון ד יעילון.
לשירות) ל ד לשיתויי. 23 . דיצבי) ל ד דצבי.ושתי)
ל ד ישתי. 25 . מׄשקיא) ב מׄ. 27 . עׄתרׄא) ב עׄות. וׄהוׄו)
ב הׄ. משאלׄן)א ב ל ד לׄין. מׄחׄוׄיׄא) ד מחזיא ב מׄחׄוׄיׄא.
וׄהוׄת) ב הׄ. 28 . דידען) א ב ד עׄין. אמרא) ב אמרה .
מגנייא) ל מנגנייא. 29 . אׄכׄיל) א ב אׄכׄיל. שׄתׄי) א ב
שׄתׄי.

- 19 -

1 . בחמרא) ד - ל+ ולבהון. ועסרין) א ש. 2 . ושבעה)
א ב ל וׄשבׄע. מלכין) ל + דהוו עציה. דׄהוׄו) ב הׄ. תגא)
ל ד - . כלילי) ל כלילא. תיגר) ל ד תגרא. 3 . ומצו)
לומצי. אמרין) ל + נשי. 4 . דילן) ל ד נשי דילן .
ומלכי...ואף)ל ד וכולהון הוו אמרין דילן שפירן .
5 . ואף) ל ואוף. אחשורוש) ל ד מלכא אחשורוש. 6 .
מתיב) ל ד + זאמר.דשפירן) ל ד בעלמא דשפירן. אלא)ל
+ נשי. בׄבׄלׄיׄיׄתׄא) א ב בׄבׄלׄיׄיׄתׄא(דקדוק דלמן 80) 7 .
לא) ל ד לית. הׄא) ב הׄא.בבלייתא) א ב בׄבׄלׄיׄיׄתׄא.מותבא)
ל מיתבא. 8 . טרגונא) ל ד טרכונא. אישדר) ל ד
אשלח. קדמי) ל ד לקדמי זלקד. וקדמיכון) ב וׄלׄקׄדׄמׄיׄכׄון.
9 . נשיא) ד - . מכל) ל מן כל. 10 . בההיא) ד בה .
שׄעׄתׄא) ב שׄ. עלה) ד לותה. 11. אׄזׄילׄו) ב אׄי. ל זילו.
לה) ד - . לושתי) ד למלכתא ושתי. 12 . וׄשׄלׄוׄחׄי) א
וׄשׄלׄוׄחׄי. דׄדׄהבׄא) ב הׄ ל ד - . ערטילאה)ל ערטליא .
13 . דׄדׄהבׄא) ב הׄ ל די דהבא. בידיך) ל ביד ימינך ד
ימיניך . וכסא) ד וכוזא. בסמאלא) ב ש ל ד ביד
שמאליך. 14 . זלקדמיהון) ל ולקדמי ד ולקדם. ועׄשרין)

ב ע̆ש . ושבעא) א ב ל וׄשב̆ע. יחזון) ל די חזון ד די
יחזון. 15 . מתיבה ואמרא) ב בה...רה ל ד מתיבה
ושתי ואמרת. להום) ב להון. 16 . איזילו) ל ד +
ואמרו ליה: דאף) ל דאוף . 17 . ברת) ל ד בת .
מלכא) ל ד מלכיא. 18 . שירותא) ל שריותא. בלטשאצר)
ד - . 19 . א̆טע̈י) ב ע̇י. כשרן) א ב ר̇ין. 20. בי
היא) ל בההיא ד בה . ש̆ע̄ת̆א) ב ש̆. ואמרו) ד ואמרין.
מא) ב מה ל פתגמא. דשלחת ליה) ל - . 21 . למימר ליה)
ל ד - . 22 . מלכא) ל - . ור̇גז̈יה) ב ר̇וגזיה . עלה)
ל לה. 23 . שבעה)ל ביד שבעתי. רברבנוהי) ל ד סריסיא
דמלכותא. קדמוהי) ב מ̇ו̇י. 24 . ואימרו) ד + לה. תשמעין)
ל תשמעי. ותיעלין) ל ולא תיעלין . 25. ומובדנא) ל
ד ביד. 26 . ספת) ל ד ספנת . 27 . מתיבא ואמרא)
ב בה רה ל ד ואמרת. להום) ב להון ל לון. 28 .
דמקולקלן) ל לין. תקנן) ל ד תקינן. 29 . ברת)
ד בת. 30 . ומן) ל ומן יומא.דאתבריתי) ד דבריתי.
כען) ד כאן .

- 20 -

1 . וגויתי) ל -. ב̇לח̇ו̇ד̆ך) ב ד̆ך ל - . עילנא) ל
עיילא אנא. 2 . ושבעה) א ב ל וׄשב̆ע. ו̄ע̇סר̇ין) ב
ע̆ש. קטירי) ל קטרי. 3 . אנתו) ל ד אינתא .
ואמרה) א רה ל ד + לה. מתיבא) ב בה. 4 . קטל)
ל קטיל. יתיך) ל + מלכא. מלכא) ל - . תפרשין)
ל תפרסמי ד תפרסים . שפריך) ב ש̇ופ. מניך) ל - .
5 . וגויתיך) ד - . ת̆ח̄ז̇ין) ב ת̇חז̇ין. 7 . בה
היא) ל ד בה. למלכא) ל - . די סרבא) ל דסריבת
ד דסרבת . 8 . דאמר) ל די אמר. ור̇גיז) ב ור̇ג̆ז.
9 . תקפת) ל תקיפת. ידעין) ל ידעי. 10 . פתגמוי)

א ב מוי. ל פתגמי מלכא. דידעין) ל ידעי. 11.
לותיה) ל ליה. בעיצא) ל בעיצתא. 12 . אדמתא) ב
ד . 13.ירושלם) ב ירושלים. דברנייא)ב דברנייא.
שבעת) ל שבעתי. אנון) ב אי.ל - . ומדאי) ל - .
דחזיין) א ב ז. 14 . אפי) א אפי ל ד אפוי דמלכא.
קדמוי) א ב מוי ל קדמאה ד - . הינון) ב הי. 15 .
הבו) ל ד סבון. מא) ב מה. דלא) ל די לא. 16 .
דהוא) ל הוא. 17 . גלא) ב ל גלון ד גלוון. 19 .
ידוי) א ב וי. 20 . דתתקטיל) ב טיל. ממרומא)
ל מן מרומא. בגין) ל בכין ד בכן. 22 . ביננא)
ל בזימנא דהוו יחבין עייצין עיצה. יהוין) א ב
יהוין. 23 . הוו) ל - . יעצין) ב ל ד עייצין.
קדמוי) א ב מוי. שפרת) ל ד שפירת. עיצה) ל ד
עיצתה.לא) ל ד + שפירת עיצתה .עבדו) ל עבדין.
24 . מנהון) ל + הוו עייצין. 25 . קמיתא) ב מי
ל קדמאה ד קדמיא. והוא) ל והוה. הוה) ל - .
אתתא) ב אי ד אינתתא. דפרסיתא) ל פרסאיתא .
26 . הוה) ב ד הות צביא דתמליל ל מחמלל. בלשנא)
ב לי ל בלישנה. דפרסאי) ל ד - . 27 . אשכחית)
ל אשתכח ד אשתכחת. עלתא) ב עי ל עלעיתא ד עליתא.
ית) ל ד - . כל) ל ד על. 28 . מייקרן) ב מיק ל
מוקירן ד מוקרן. גובריהון) ל לגובריהון. מלכא) ד
אומיא. 29 . אלהין) ל ד ב אלא. 30 ועל כל) ל ד -
שלטוניא) ל ד ושליטיא.

- 21 -

1 . שיטין) א שיטין. נשיא) ל ד + כולהין. דמלכותא)
ל ד דמלכתא. בעליהון) ב ע. 2 . ותהא) ל ותהוי.

אמרה) ל כל אחתא אמרה ד אנתא ב אמרא איתתא. 3 .
דאמר) ל די אמר.קדמוי) א ב מוי. צבת) ב צבת ל
צביה.4 . 4 . אמרי) ב אמרי ל אמרין. שליטתא)
ב ט ל ד שלטונתא. דשמעא) א ב דשמעו ל דשמעין .
5 . שלטוניא) ל ד + דמלכא. סוסתא) ב ס ל בסירא
למרגז עלוהי ד ביסתא. 6 . דחל) ב דחל. מנפשיה)
ל מו נפשיה. גזירתא) ד גזירא. ואמר) ל + דילמא
לא יעביד מלכא גזירתא דא די. 7 . וכד...דגזרית)
ל - . תיעול) ב עול. 8 . אחוי) ל ד אחזי. מלי)
ל - . 9 . מלכא) ל דלמלכא. דלא) ל די לא. קדמוי)
א ב מוי. 10 . ומאדאי) ב ומדאיל ד דהנון דחלין
מנהון לכן אמר ממוכן אין על מלכא שפר יפוק דין
פתגמא מן קדמוי ויכתיב וימי בגזרתיה דמדאי ופרסאי
ולא. קדמוי) א ב מוי. יבטול)בטול. תיעול) ב עול.
11 . לחברתה) ל ד לרעותה. 12 . דיעביד) ל די
יעבד. 13 . יקר) ל ד יקרא. עתירא...מסכינא) ל -.
לבעליהון) ב ע. רברבנא) ל ד רברבניא. זעירא) ל
ד זעיריא. 14 . קדם) ל בעיני. ורברבניא) ל ד ושלטוניא.
15 . כפתגם) ד כמלוי ל כפתגם מלוי דממוכן .
ושלח) ל ד ושדר. 16 . אחשורוש) ל ד - . כתבה)
א ב בא. 17 . ומטול...ומחמלל) ל - . 18 . אחתיה)
ב אי. 19 . לישניה) ב ש. 20 . רגזיה) ב רוגזיה .
21 . וקרא) ל ד + לכל. לרברבנוהי) ב בנו. ושתי)
ד + מלכתא. רגיז) ל ד + עליכון אנא רגיז ומטול דאין
אנא. 22 . למקטל) ל טול . 23 . לושתי) ל ית ושתי
מלכתא. ואבד) ל ד נאעביר.רגיז) ב ג. אף...רזיז)
ל ד - . 24 . ואף) ל ד אוף . ואעבר) ב ע ל ד ומעבר.
25 . ואמרו...בגין) ל - .עולומוי) א ב מוי. ומשמשוי)
ב ומשמשוי. דאתקטלא) ב קטלא ל ובחר דאתקטלו רברבנוהי
דמלכא אדכר ית ושתי ד דקטלית חכימיא אידכר ית .

26 . מא) מה . דאתגזר) ל דאתגזרת ד דגזרת. 27 .
לגזירתא) ל ד + דדינא. אף) ל - . מרומין) ל ד
מרומא. אתגזור) ל ד הוה. 28 . מלכא)ל+ דבבל.
ואמרו) ל ואמרין. מלכא) ל דמלכא. עולומוי) א ב
מוי. ושלטונוי) א ב נוי. ומשמשוי) א שוי ב ומשומשו:)
29 . בתולן) ל ד + יאיין. בריוא) ל בחזוא ד בחיזון.

-22 -

1 . שליטין) ד שלטונין. מהימנין) ל ומהימנין.
מדינתא) ל מדינת מלכותיה, ד מדינחיה דמלכא .
2 . ויכנשון) ל + כולהין.שפירן) ל דשפירן.
בריוא) ל ד בחזוא. בירתא) ל בירנתא. 3 . יד)
לידוי דהגה. הגה) ד שעשגז. סריסא) ל ד סריסיה.
נטר) ל נטיר. 4 . באפוהי) ל קדם. חלף) ל חלפוי
דושתי. 5 . באפוי) א ב פוי. 6 . בירתא) ל
בירנתא. 7 . מרדכי) ל ד - . אלא) ל - . מן...
דעלוי) ל ד - . דהוה) ב ה ל ד דחיל מן חטאה
דעלוי. קדשא) ב קוד. 8 . דנן) ל ד הדין. הדין)
ל ד - . דעלוי) א ב לוי. 9 . גברא) ל ד גברא
דין. מרדכי) ל גברא מרדכי. 10 . קיש) ל ד שמידע.
בענה) ל + בר מוצא. 11 . אביחיל) ל ד אביאל. 12 .
שחרית) ל שחרים. 13 . שישון) ל ד שישק. מלכיאל)
ל ד מיכאל. 14 . פיעץ) ל ד פיהון. מלוך) ל מליך .
ירוחא) ל ירוחם. 16 . שחורה) ל + בר גזה . עוזא)
ב עוזהד - . בעל) ל ד בבלע . 17 . דיעקב) ל - .
בכרא) ב בוכרא. 18 . דמהו) ל ד דמה חמא. שמיה)
ל ד - . אלא אקיל)כל ד - שמואל2.23,19. 19 . אקול)
ב ק . 20 . שמעי) ד - .לדוד) ד + מלכא.21 . עני)

א עֹם ל ד אתעני. ואסב) ל אסב. 22 . דוד) ל ד +
מלכא. בנבואה) ל ד בנביאותיה. 23 . מניה) ב מִינֵּיה
ל ד + נְכד חמא דוד מלכא. קאם) ל ד דקאים. ליה)ד
לשלמה בריה. בשעה) ל בשעתא. 24 . דיפוק) ל דיפסוק
שמעי מלמילד בר ד מן בניא. דיזכי) ד + וייתי. 25 .
גברא) ל ד ברא. ידוי) א ב וֹי. 26 . מתעבדין) ל ד
אתעבידו. 27 . מורא) ב מֹרָא ד מירא. 28 . באוריתא)
שמות27,22. כמא) ב כמה. 30 . שמעי) ל ד - . למקטל)
ל ד טול. 31 . ברוח קדשא) ל ד - .הינון) ל ד הני.

- 23 -

2 . הָוֹוֹן) ב הֲוֹוֹן. ירושלם) ב שֲ. 3 . מלך) ל מלכא.
שבטא) ל דשבטא.עזרא) ל ד עמא דיתנדבון.4 . אִתנַבֹּון)
ב בֹּון ל דיתנדבון. דיסקון) ל ויסקון. ית) ל ד - .
בית) ל לבית. ותָב) ב ותֹוב ל ואוף. 5 . ואף) ל ואוף
ד ותוב. בארע) ל ד + בני. גלותיה) ל גלזתא. לא) ל
- .דמרדכי) ל ד - . 7 . וֹהוָה) ב הֲ. אתקרי) ל ד
הוה ד והוח. 8 . דֵּיך) א דֵּאך ל היך ד האיך . ריחא)
ל ד ריחיה. דאָסָא) ב אַ ל דהדס. 9 . היא) ל ד +
אסתר.הוה) ל ד הות. עובדא) ל ד עבדא. 10 . כדין)
ל + הויין ד הוו. 11 . בלישאנא) ב שַׁנָא. דעבראי)
ל ד עיבראה. למא) ב למה ל ד ולמה. 12 . דעלה) ל
די עלה. ישעיה) ל ד + נבייא. ואמר) ל - . תחת)
ישעיה13,55. 13 . הַגתא) ב הִיגתָא. וחלף) ל חלוף.
14 . יסק) ד תיסק. לזקפא) ל לזקיפא . 15 .ארנבא)
ל אורבינא ד ארבניא. וחלף) ל וחלוף. 16 . בגלותא
...לי) ד - . איזיל) ד מוטב איזיל. 17 . וארבייה)
ל וארבי. דמאן) ל דמן. דַאִיתַיֵּיה) א יֵיה ל - ד דאיבי.
בארעא) ל ארעא. 18 . אסתר) ד - . בַשׁוֹם) ב שׁ ל בשם

ד כשם. יוניא) א ב ויניא ל ד יוניה. אסתרא) ל ד
איסתירא. 19 . אתקריה) ד אתקריא. שמה) ל - .
בשום) ב ש. 20 . קאים) ל דקאים. 21 . בצולתא) ל
ד בגליתא. דכתיב) ל דכין כתיב,ישעיה 27,44. 23.
דאסא) ל ד אסא. אף) ל אוף ד ואוף. 24 . צדיקיא)
ד צדיקא. כדין) ל - . ליה) ל ד - . אגרא) ל ד
חולקא. ביה טבא) ל ד - . 25 . ובעלמא) ל ולעלמא.
אסתר) ל ד + הות. 26 . אסתר) ל ד - . 27 . היא
אסתר) ל ד - . דלא) ל ד ולא. 28 . לא) ל ולא.
שפירא) ל ד יאיא. 29 . ויאיא) ל ד ושפירא .
בחזוא) ב ח . וחסדא) ל ד וחסודא . 30 . והוה...
הין) ב והוה ל - . ברחיה) ל ד לברחיה.

- 24 -

1 . אשתמע) ל ד אישתמעו. 2 . אתכנשא) א אתכנשו ב
כנשו ל אתכנשו ד שון.בירתא) ל בירנתא. ידוי) א ב
ידוי. 3 . סריסא) ל סריסיה. אחשורוש רשיעא) ל
ד - . נטר) ל נטיר. 4 . מתבעין) ב מתבעין. ושטיה)
ל וכנשה ד וטשה ב(מן הצד) וטשיה. 6 . ושטיה) ל
וטימרה ד וטשה א(מן הצד)ושטיא. בקיטון) ד קיטון
ל - . 7 . מחמון) ל ד יחמון. שלוחי) ל שלוחיא
דמלכא ד שליחוי. דעברין)ל ד ובנת עממיא כד הוון
שלוחיא עברין הוון מרקדין ד מרקדן. 8 . מרקדן)
א ב ל דין. ומחויין) א ב ומתחויין ל ד ומחזיין.
כיוא) ל ד כוותא. ונפקין) ל ד ונפקו.9 . שלוחי)
ל שלוחיא ד שליחוי. בתולן) ל ד בתולתא. סגיאן)
ל ד סגיאתא. 10 . ושלוחי) ל ם ושלוחיא ד ושליחוי.
לה) ל ד + לאסתר. 11 . חמיין) לחמן ד חמון .
עם)ל ד + הנין. 12 . לעינן) א ב לעין. אתגזר)

ל ד-8. ליכא) ל איה הכא לנא. במדינתא) ל במדינתן
ד תין. 13 . שפירא) ל ד יאיא. ויאיא) ל ד ושפירא.
וחסידא) ל ד וחסודא. 14 . על כל) ל ד מן כולהון.
דאיתינון) ל ד דאייתינן. וכד) ל ד כד. אתבעית)
ב עית. 15 . אדיעון) ל אודיעו ד אודיעינון .
אחשורוש) ל - . 16 . ופקיד) ל ד - . בדיגמי עם)
ל בדיגנוסיס ד בדגניסים . דמשטיא) ל ד דתשי .
17 . דמלכא) ד - ל מלכא,ל ד + וחדא היא גזירתא
דתחקטיל. לאסתר) ל ד +וכד שמע מרדכי פוקדנא
דמלכא דחיל ואפקה לאסתר בת אחוהי דאבוי לשוקא.
ב לאסתר...בשוקא,מן הצד. 18 . לבית) ד - .
ידוי) א ב ידוי. נטר) א ב נטיר. 19 . ושפרת)
ל ושפירת. ואתגמלת) ד ונטלת. חסדא) ד חסד.
קדמוי) א ב מוי. 20 . צבאותה) ל צביאתהא ד
צבתא. מנותה) ל מנוותהא ד מנוותא. למתן) ב
למיתן. לה) ל ד + וית שבעתי עולימתהא די חזיין
למיתן לה. ביתה) ד ביתה. 21 . ומנאתה) ל
ל ומנוותה. יהבין) ד יהיבין. לה) ל - . לה)
ל להון. יהבה) א ב יהבה. בפום) ל לפום.
עולימיתא) ל ד + עממאיתא. 22 . מדי) ב מידי,
ל ד מיין. מן) ל - . 24 .לא) ד ולא. מולדתה)
ד תלדותה. מטול) ל ארום. 25 . פקיד) ד פקדה.
דלא) ל די לא. ומטול...ותולדתה31) ל - .
26 . דחשיב) ד חשיב. 27 . דתיתי) ד דייתי .
למחמיא) ב מח. ית) ד - . דילה) ד - . 28 .
וקטלה) ד וקטל יתה. 29 . עמה) ד - . גזיר)
ב ל ד - . ורגיז) ב רגיז. 30 . ומובד) ד
ומשיצי.ב נר.

2 .למדע) ב מי. וגבורן) ל - . יתעבדן) ב דון ל
אתעבדון ד אתעבידו. ידה) א ב ידיה. 3 . דרוביא)
ל ד דרביתא. למיעל) ל למיעול. 4 . מסוף) ל ד
מטול. דהוה) ל ד דהות. בגזירתא) ל ד כגזירת .
דנשיא) ל ד נשיא. ארי) ב ל ד ארום. 5 . ישלמון)
ב ישתלמון ל שלמין. יומי) ל יומהאד יומתא. תיקוניהון)
לדציבתהון. אסבסמת) ל ד דאיבסמת. 6 . דמורא)
ד דמירא. בבסמניא) ב בוס. ובהכדין) ב כ ל
ובהדנא ד ובדין. 7 . רוביתא) ל ד רביתא ב רב .
עלא) ב עלת. לות) ל ד קדם. מלכא) ד + לבית
אחשורוש. מא) ב מה. לה) ל + למיעל עמה. 8 .
מלכו) ד מלכא. עלא) ב עלה ל ד עיילא. 9 .
נפקא) ב נפקה ל ד תייבא. ידוי) א ב וי. שעשגז)
ד שעשגת. סריסוי) א סוי ב סוי ל ד סריסיה. 10 .
ומתיהב למלכא) ל ד - . 11 . עוד) ל תוב. לות)
ל לותיה דמלכא. אתרעי) א(גם)אידעי ב רעי. וקריא)
ל ומתקריא. 12 . מלכתא) ד - . ברתיה) ל ד ברת.
13 . ברת) ב ר ד בת ל - . דדבר) ל די דבר ד
דאדבר. לברת) ל ד - . 14 . קשטא) ב קוש.
אחשורוש) ל - . 15 . לא) ל ד ולא. מדי) ב מידי
ל ד מידן. דיימר) ב דיאמר ל ד בעי. סריסוהי)
ל ד סריסיה. 16 . נטר) ל נטיר. גמלא) ב גמלא
ל גמילת. ורחמי) ל ד - . 17 . דחזי לה) ל
חזייאה ד חזייהא. ואדברת) ב אי. לביתיה) ל ד
לות. דמלכא) ל ד מלכא. 18 . עסיראה) ב ש .
ירחא) ל ד ירח. 19 . בשתא) ד בשנת. דשבע) ל ד

שבע. לאסתר) ל ד יח אסתר. 20 . מכל) ל ד מכולהון.
מן כולהון) ל ד מכולהון. קדמוי) א ב מֻוי. 22 .
שלטונוי) א ב נֻוי. 23 . ועבדוי) א ב דֻוי. משתיתא)
ד משתיא. ומתנן...ואמר) ל - . 24 . היכדין) ל ד
הידין. עמיך) ד עמין יהודאין היא תולדותיך.
תולדתיך)ל תולדותיך. 25 . ואמרה) ל ואמרת. ליח אנא
ידעא) ל ד - . חכמא) ל ד חכימא. יח) ל ד - . 26 .
מטול) ל ד דמטול . טלייתא) ל טליא. 27 . וזעירתא)
ל ד - . שַבקון) ב שַב. מלכא) ד - . אחשואוש) ל
ד + מילהא חזר. 28 . שבקון) ל שביקין ד שיבוקין.
לכולי) ד לכל. 29 . מלכא) ד - .

- 26 -

1 . מסאב) ל מוטיב לכולהון אומיא ומלכוותא מטול
דיעמא אסתר ביניהון ד ביניהון איתיון. 2 . ובאתכנשות)
ב הת ל ד וכד אתכנשון. אתכנשות) ב כ ל + בתולן .
3 . הות) ל ד - . יתבא) ל ד דיתבא. 4 . רחים) א
רחים. מן כל) ל ד מכל. 6 . שלטוניא) ל שליטין .
דאין) ב א . תגלי) ל דתגלי. תולדתה) ל ד עמא
ותולדותא. 7 . מטול) ל ד + קנאה בנשי אוחרנייתא
והיא גליא לך עמא ותולדותה מטול. כתיב) ל ד +
ובהתכנשות בתולן תנינות . בתרע) ד + בית .
8 . ליח) ל ולית. מחויא) ב מחויא ל מחויא אסתר.
עמה) ל יח עמה. ותולדתה) ל ד ותולדותה. 9 . יתה)
ל עלה. ואף) ל ואוף . תנינות) ל ד - . 10 .
גלת) ב ג ל גליית. אסתר) ל - . היך) ל אלא איך
דפקיד) ל ד דפקדה . מרדכי) ל + ויח מימריה
דמרדכי. 11 . מכיכחא) ב יכ. 12 . הכי) ל הכן ד
בכן. 13 . מא) ב מה ל ד כמה. דהות) ב ה. מרביא)

ב בַ ל ד מתרביא. האנון) ב אִי. 14 . בתרע) ל ד
+ בית. בגתן) ל בגתנאד בגזנא. 15 . סריסוי)
א ב סׄוי. מנטרי) ל מן נטרי. מאניה) ל ד מניא .
למישטא) ל ד לאושטא. 16 . עיצא) ב עיצה. במלכא)
ל ד דיקטלון למלכא. ויהבו) ל ד ויהבון. ויהבו)
ל ד ושויאו. חׄויׄא) ב חׄיויׄא. 17 . דַדׄהבׄא) ב הַ ,
ל די דהבא. דַשׄתׄי) ב דׄשׄתׄי ל ד דהוה שתי. מלכא) ל
ד אחשורוש. מיא) ל ד - . דכד) ל די כד. 18 .
יבעי) ל בעי. נשתוי) ל משתי ד נשתי. ונתחלחליה)
ל יתנון ליה ., ד נתלון. ונמחוי) ל וימחיה ד
ונמחין. 19 . ונקטליה) ל ד ויקטליה. בַרׄוחׄ) ב
בַרׄוׄח. 20 . למרדכי) ד - . 21 . ואשתכח) ל +
מהימן. ואתליין) ל ואיתלון ד ויתליין. 22 .
ואתכתב) ד ואיכתב. דכרן) ל ד + יומתא. 24 .
אגגיא) ל + בר סרא, ד בר סדא. אפולנוס) ל
איפלוטס ד אליפלוט. 25 . פרוס) ל פדוס . מעדן)
ל מעון. מעקלון) ל ד בלעקן. אנתמרוס) ל תימ
ד תימי. 26 . הדוס) ל ד - . הרדוס) ל הדירוס
ד הדרוס. 27 . לחינתיה) ד דלחינתיה. 28 .
ושליט יתיה) ל ד - . 29 . לעיל) ל עיל. מן כל)
ד מכל. רברבנוהי) ל ד + ועבדוהי.

- 27 -

1 . עבדוהי) ל עבדי. דמלכא) ל מלכא. דבתרע) ל
די בתרע. וסגדין) ל וסגידין. 2 . מטול) ד ארום.
דהכי) ל דהכין ד כן. 3 . קדמוי) א ב מׄוׄי. ולא)
ל + הוה. דמלכא) ל + דיתבין. עבדוי) א ב דׄוׄי .
4 . דבתרע) ל די בתרע ד בתרע. עלנא) ל יתיר
עלינן ד יותר. דאנחנא) ד דהינון. 5 . וסגדין)
ל וסגידין. קדמוי) א ב מׄוׄי. 6 . עבר) ל ד מעבר.

פוקדניה) ל ד פוקדנא. ואמר) ב ואמר ל ד + להון.
7 . לבא) ליבא. ואמרין ליה) ל נאמרו לי. חדא) ד
- . פהימא) ל ד פחימא. מן) א מן ל מאן. 8 .
ומחרב) ל ד ומחרבב. והוא) ד הוא. ילוד) ל +
מן . אתתא) ב אי. זעירין) א ב זן. 9 . ובתולדתיה)
ל ובתילדותיה, ד תולדו. ורבויא) ל וריבותיה ד -.
בכיא) ל ביכיא. 10 . יומוי) א ב מוי. מלי)במילי.
חזר) ל הדר ד חזיר. ואנא) ל - . 11 . קדמוי) א
ב מוי. אסגוד) ל ד סגיד. לאלהא) ל + רבא. חייא)
ל וחייא. דהוא) ל די הוא. 12 . והוא) ל די הוא.
נורא) ל אשא. ומלאכוי נורא) א ב כוי ד - . 13 .
ובצביוניה) ל ד בצביוניה. מחשך) ל מחשיך. 14 .
מנהר) ל מנהיר. חשוכא) ל חשיכא. בחכמתיה) ל ד
+ עבד. סגיר) ב סגיר ל סגיתיה ד סגיתא. יתיה)
ל ד - . 15 . מוי) א ב מוי. מלחא) ל ד כמלחא .
ורוח) ל ד וריחא. גלגלי) ל ד דגלגלוי. בחומרא)
ב בחימרא ל כחומרא ד כחמרא . 16 . פכריה) ל ד
סכריה ל + פתוריה. 17 . עביד) ל עבר ד עביר.
תחומיה) ל תחומא. במימריה) ד במימרא. 18 .
מתח) ל ומתח ד מתחותיה. 19 . על) ל + עלמא ד
+ ענגא. אפוהי) ל ד אפי. ארעא) ד דארעא. טען)
ל ד טעין. 20 . רהטין) ל ד + קדמוי. 21 .
ומזליא) ב ז . בטלין) ל בטילין. ניחין) ד נחין.
אלא) ד + כולהון. רהטין) ל + קדמוי. 22 . אזלין)
ד - . אזגדין) ב א. ולסמלא) ב ולשמאלא. 23 .
כל עלמא ובוא) ל ד - . 24 . ולמסגד) ל ד גוד.
קדמוי) א ב מוי. ליה) ד למרדכי ל + למרדכי.עניין)
ב נ. 25 . סגדין) ל סגדו. אבהתוהי) ל ד אבהתיה.
דהמן) ל ד + עני מרדכי ואמר להון מן איתוי דסגיד

קדם אבהתיה דהמן . 26 . כורע) ל ד + אבוך. אחוהי)
ל ד עשו אחוהי. 27 . דבנימין) ל ד + אנא. 28 .
יליד) ל ד ילוד הוה + ולא סגיד קדם אינש מן יומוי.
כבר) ב ל ד כדין. 29 . קיים) ל קדם. לעלמא) ל
עלמא ד עלמיא. עדן) ב עידן. 30 . ויהי) ל
ויחבני. שכינתא) ל ד שכינתיה.

- 28 -

1 . ועממיא) א ממ ל ועממין. 2 . באתריה) ל ד
בארעיה. דאנא) ל ד ואנא. 3 . והוה) ב ה. הויין)
ד - . יומא) ל ד + ויומא. שמע) ד קביל. 4 .להום)
ד מנהון. ותניין) א ב ותנין ל ד ותניאו. דיחזון)
ב ל ד דניחזון. קיימן) א ב ל ד מין. מלו)ל ד מלוי.
מרדכי) ל ד דמרדכי. 5 . דאמר) ב דאמר. להום) ב
להון. המן) ל + על מרדכי. 6 . למכרע ולמסגד) ד
רוע גוד. ליה) ד קדמאה. המן) ד + על מרדכי. והות)
ב ה ל והוה. קלילא) ל קליל. בעינוי) א ב נוי. 7 .
למישטא) ל ד למושטא. ידוהי) ל אידא ד ידא. מטול)
ל דמטול. דאמרו) ל דתניאו ד דחויאו. דמרדכי) ל
ית עמא דמרדכי. 8 . יהודאה הוא) ל - . דאית) ל
ד די. 9 . מלכותיה) ל מלכות ד מדינתא + מלכא.
דאחשורוש) ל ד אחשורוש. עמא) ל ד עמיה. דהוא) ל
הוא. ירח) ל ירחא. 10 . ניסן) ל דניסן. דתרי
עסר) ל דתרסר ד דתרתא עסר. למלכא) ל למלכות.
אחשורוש) ל + צבא פייסא לשיצאה עמא קדישא נפלת
ברת קלא מן שמיא וכן אמרת לא תדחלין כנישתא דישראל
דאין תהדרין בתיובתא איהו יהא עדב חילופך בכן שרי
שמשי ספרי לצבעא פייסא דעדבין קדם המן מן יומא
ליו מא.שרי מן חד בשבא ולא אסתייע מן בגלל די

ביה אתבריאו שמיא וארעא. בחרין בשבא לא על מן בגלל
די ביה אחברי רקיעא.בחלת בשבא לא על מן בגלל די ביה
אחברי גינתא דעדן. בארבע בשבא לא על מן בגלל די
ביה איתבריאו שמשא וסיהרא ושבעא כוכביא ותריסר
מזליא.בחמשא בשבא לא על מן בגלל די ביה אתבריאו
לויתן ותרנגול ברא דאיתעתדו לכנישתא דישראל לסעודת
יומא רבא . בשתא בשבא לא על מן בגלל די ביה
איתבריאו אדם וחוה. בשבא לא על מן בדלל דאיהו
קיים בין מימרא דיהוה ובין עמא דישראל. פסק מן
יומיא ושרי בירחיא. בניסן לא על מן בגלל זכותא
דפסחא. באייר לא על מן בגלל די ביה נחת מנא .
בסיון לא על מן בגלל די ביה איתיהב אוריתא בסיני.
בתמוז לא על מן בגלל די ביה אתפקע שור ירושלים
ולא חזי למיקם עקתא תרין זמנין. באב לא על מן
בגלל די ביה פסקו מחי מדברא וביח הדרת שכינת מרי
עלמא ותלילת עם משה. באלול לא על מן בגלל דביה
סליק משה בטורא דסיני למיסב תרין לוחין אוחרנייתא
בתשרי לא על מן בגלל די ביה משתבקין חוביהון
דישראל. במרחשון לא על מן בגלל די ביה נחת מבולא
ואישתזיב נח ובנוהי וכל דהוו עימיה. בכסלו לא על
מן בגלל די ביה איתיסד בית מקדשא. בטבת לא על מן
בגלל די ביה סליק נבוכדנצר רשיעא על ירושלם ומיסת
הוי לעקתא ההיא. בשבט לא על מן בגלל די ביה הוא
ריש ירחי שתא לאילניא די מנהון מקרבין ביכוריא.
כד מטא לסוף תריסר ירחי שתא דאי הוא ירחא דאדר חדא
ואמר בליעז אינון בידי היכנוני דימא ולא הוה ידע
דבנוי דיוסף מחילן לנוני דימא דהכדין כתיב וכנוני
ימא יסגון בגו בני אנשא על ארעא. אפיל...דאדר) ל

- . עדבא) ד ערבא. 13 . דיהודאי) ל - . מבודר) ד
מחבדר. מלכותך) ל מלכותא. 14 . ורוחין) ד ורוחא.
ויתבין) ל ויתיבין. 15 . בתמוז) ל ד תמוז. ועובדיהון)
א עו. שנין) א ב שנין. עמא) ל עם ל ד + ונימוסיהון
מכל מדינה. 16 . ועובדנא) ב עו. ועבידתא) ל ד
ועיבידתיה. לא) ל ליית איגון ד ליתיהון. 17 .
חזן) ל ד חזיין. וחזיין) א ב ז. רקקין) ל רקיקין.
18 . בעבידתיה) ל עובד ד עיביד. ולמשמע) ד +
ולמעבד. 19 . ומנהון) ל ד - . פרטין) ל ופרצין
ד ופרסין. גדירין) ל ד גידרין. ועליין) א ל ד
ועלין. 20 . בחרנפין) ל בפירצין ד בחצופין.
אנחנא) ל ד + רהטין. 21 . מברדין) ל רי. שניהון)
ב שי ל בשיניהון. ברגליהון) ל בריג ד רג. 22 .
יתנא) ד יתהון. 23 . לא) ל ליח. יהבין) ל אנחנא
נסבין. ומא) ל ד ומן. דבדוי) א ב דוי ל ד דדבר.
24 . עבידתא) ל ד עיבידתיה. לשתא) ל ד ליומא ל+
ההוא. 25 . אמרין) ל ד + לנא. דשריא) ל ד שריא.
צביין) א ב . 26 . דאנון) ב אי. צביין) א ב .
מנהון) ב מי. אסירין) ל אסרין. 27 . ואמרין) ל +
לן דלנא. קמיתא) ב מי ל ד קדמיתא. 28 . קריח)
ל ד - . בתנייתא) ד בתנינא. צלוי) א ב לוי.
בחליתיתא) ב בחליתאה. 29 . דשמיא) ל די בשמיא
ד דבשמיא. בחמישיתא) ב שאה. בשתא) ל ובשתיתא
ד ובשתיתא.

-29 -

1 . נפקין) ל ד תייבין. נשיהון) ל נפקין לאפיהון
נשיהון. נפקן) א ב ל קין. 2 . גריסויא) ל גרוסיא
ד גרסווא. בעבידתא) ל בעובדתא ד עיבי. רשיעא) ל +
חד לשבעא יומין עבדין שבא. 3 . קריין) א ב ה.

למלכנא) ל במלכנא. 4 . שביעאה) ד – . 5 . ונפקן)
א ב קין. 6 . ומסאבן) א ב בין. לחמניא) ל ולחמניא.
גזרין) ד + יח. 7 . ובחלתין) ל ולחלתין ד לחלתין.
8 . קריין) א ר . 9 . חמניא) ב נ . יומין) ל ד +
טבין. ביה) ל ד + ועבדין. ומרורתא) ל ומדכותא ד
ומרבותא. 10 . הוא יומא) ד – . דאתפקיקו) ד דאתפרקן.
11 . ממצרים) ל מן מצרים. וקריין) א ב ר. 12 .
כנישתהון) ל ד כנישתא ד + דלהון. וקריין) א ר.
בנביאיהון) ל + ולייטין למלכא ותברין לשולטננא.
13 . הכדין) ב כ ד כהדין. כן) ב ל ד הכדין.
14 . רשיעתא) א דרשעא. מבינא) ל מן בינא .
15 . ליה) ל ביה. עליין) ל ועלין. 16 .כנישתא)
ל כנישתהון ד כנישתון. קריין) א ר . קריה) ל – .
קורין) ד קריין. באורייתא) ל באורייתהון. 17 .
בנביאי) ל ד בנביאיהון. למלכותא) ל ד למלכנא.
למלכותא) ל ד למלכנא. וקריין) א ר .18 . ושדיין)
א ד. 19 . חזורי) ל + תפוחים. ולקטין) ל ד
ומלקטין. הא כמה) ב הא כמה ל היך מה ד היכמה.
דמחלקטין) א ק ל דמלקטין. 20 . הכדין) ב כ.
בניהו) ל ד בניהון. יומא) ד – . 21 . ביה) ל ד –.
בטורא) ל ד על טורא. 22 . דאשיתא) ל ד ריש שתא.
עליין) א ב ל. כנישתא) ל ד כנישתהון. קריין) א ב
ר. 23 . בספרי) ל ד בספריהון. בנביאי) ל ד בנביאיהון.
ליטין) ל ולייטין. למלכא) ל + ותברין לשולטננא זת
תתקעין בחצוצרין ד בחצוצרתא. דין הוא יומא) ד – .
24 . ביה) ל – . דכרון) ב דוכ. אבונא) ד אבונן.
דבשמיא) ל די בשמיא. דכרנא) ב דוכ. 25 . דילן)
ל די לנא. ייעול) ל לטב ייעול. דכרנא) ד + ייעול.
ומריר) ל – . בתשעה) ל וכד מטי בתשעה ביה. 26 .

ווזין) ל ד ואווזין. אנון) ב אי. ושחיין) א ח .
אנון) ל + נשיהון ובניהון ובנתיהון בעשרא ביה
קרין יתיה צומא רבא וציימין אינון. 27 . נשיהון)
ל + בניהון ובנתיהון ד + ואף בני בניהון ציימין .
מעיקין) א ב מעקיל + טפליהון. וציימין...ולא) ל .
28 . מחכפרין) א פ . חובן) ל חובנא. וחטאן) ל ד - .
29 . כנישתא) ל ד כנישתהון. 30 . וקריין) א ה .
באוריתא) ל ד בספריהון. בנביאי) ל ד בנביאיהון.
ליטין) ל וליטין. למלכא) ל ד למלכנא.

- 30 -

1 . לשלטנא) ל לשולטננא. הכדין) ל כדין. תתכפר) ל
+ הדין. טפשתא) ל הדין טפשא ד - . מן עלמא) ל
מעלמא. 2 . ובעיין) א ב ע. ומתחננין) ד ומחננין.
שלטניה) ל שלטוניה. 3 . עסר) ב ש. מטללין) ל ד +
מטלין. 4 . חלפנא) ל חילפננאד חולפנא. וחרבין) ד
וחרכין. 5 . בוסחננא) ב ת ד - . סיגיהון) ד סוג.
6 . כמדעם) ב מי. בגו סדרי)ל בניסרוי ד בני סדרי.
7 . כנשתא) ל כנישתהון ל + וקרין בספריהון. וצליין)
א ב צל, ל ד ומצלין. והדיין) א ב ה. והדרין) ל
ד + בהושענא ושוורין. 8 . וסחקין) ב ש ל ד - .
גרסין) ל ד גדיין. 9 . מברכא) ד ברכא. להון)
ל ד לנא. וקורין) ל וקריין. דמטלתא) ל ד דמטללתא.
10 . עבידתא) ל ד עי. לנא) ל לן. לה) ל - .
אסירא) ד + לו. 11 . הוא) ד - . לה) ב ליה.
ולא) ד דלא. בהון) ל ד בה. 12 . עבידתא) ד עי.
קריין) א ר. יובלא) ב בי ד יובילא. 13 . קריין)
א ר. שמטה) ל שבועה. 14 . קריין) א ה. שבתא)
ב שבת. 15 . רבא) ל טבא ד - . עלמא) ל ד מלכא.

הות) ל ד הוה. 16 . מנהון) ד עליהון. מלכא) ל +
חד. וֹהוֹה) ב ה ל ד - . 17 . מחשיב) ל חשיב.
מחשבן) ל מחשבין. ולאובדא יתנא) ל ד ולאובדנא.
18 . פעימן) ל ד פטימן. 19 . כַּבֵּשׁ) בבֵּי, ל שבק.
יתהון) ד יתיה. דהכין) ל דהכדין. מפרש) ל ד - .
ויך) 2מלכים2,28. 20 . ובתר כן) ל ד ובתרוהי .
כן) ל ד - . קם) ל ד + מלכא. מלכיא) ד מלכנא.
דֹהוֹו) ב ה ל די הוו ד + קדמך. 21 . ית) ד - .
מֹקדֹשֵׁיהֹון) ב מֹ. 22 . קרויהון) ל ד קרתהון. וקלא
...ואיתי)ב וֹאֵיתֹי ל ד - . 23 . ומן) ל עדיין .
רמתא) ל רמא. שבקין) ל + גסותיהון. 24 . אבהתא)
ל + אנחנא. אנן) ל - . וסגדין) ל וסגידין. 26 .
מֹזֹלֹן וֹמֹטֹין) א ב ל ד לֹין טֹין. דימות) ד וימות .
וֹיֹתֹבֹר) ב ת ל ד + שולטננא ולים אנחנא ידעין .
27 . נחתו) ל ד כד נחיתו אבהתהון.למצרים) ל ד +
לא נחיתו תמן אלא. נפש) ד נפשן. בשתין) ל סליקו
בשיתין רבבן. 28 . אנון) ב אֹי ל דאיתון ד
דאיתיהון. מֹדֹעֹם) ב מֹי. 29 . חֹסֹידֹין) ב חֹ. ולא)
ל ולית. מֹסכֹונֹין) ב כֵּי ל ד מסכינין. וסחורין)
ל וחסורין. 30 . כֹוֹוֹתֹהֹון) ב וֹ ל בעלמא כוותהון.
ביני...מבודר) ל מבודר ביני. קרייתא) א יי .

- 31 -

1 . בניין) ל ד מזבני. ומנהון) ל + רברבין. תליין
בוצין) ל - . 2 . בשוקא) ל ד בעושקא. וכל) ל ולא.
דזבנין) ל - . בֹשֹׁוֹיֹא) ב בֹשֹׁיוֹא א ב(מן הצד) בשריא.
3 . והשתא...קסריהון13) ל - . עסרא) ב עשרה. כֹכֹרֵי)
ב כֹכֹרֵי. 4 . דמלכא) ד דילך. מן קדם) ד מטול .
5 . ועבידתיה) ד עי. אֹנון) ב אינון ד - . 6 .

צבי) ב צבו ד ישוי. לאנחותהון) ב א ד למשבק יתהון.

+ בחיי. אין) ד אלא אין. צבי) ד על מלכא שפר .

7 . לאיבידון) ד למובדא יתהון. קדשא) ב קודשא.

בה שעתא...קבריהון) ד – . 9 . יחשך) ב ח . דהא)

ב ה. אתבריין) ב אתבריין,דקדוק דלמן,80. 11 .

עניין) ב עניין.

K a p i t e l IV

T e x t .

MSOr 1476 (A) S. 81b-111b; MSOr 2375 (B) 218a-236b.

חמשה כתיב בהון ויהי בימי ואנון לשון וי ואלין
אנון ויהי בימי אמרפל ומא וי הוה ביומי אמרפל
דאתכנשו מלכין ולא הוה וי בעלמא עד דאתא
אמרפל ויהי בימי שפט השפטים וי הוה ביומיהון
אמטול דהוה כפנא בארעא דכתיב ויהי רעב בארץ
ויהי בימי אחז וי הוה ביומי אחז מה כתיבתמן
נעלה ביהודה ונקיצנה מכאן את יליף כולהון
דכתיב בהון ויהי בימי לישן דוי הוא ויהי בימי
יהויקים וי הוה ביומוהי דכתיב ראיתי את הארץ
והנה תהו ובהו והוה מן יומי עלמא מן שניא קדמאיתא
כד הוו עקתין אתיין על בית ישראל הוו מצליין קדם
אבוהון דבשמיא ועני יתהון דכת. והיה טרם יקראו
ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע וי הוהה
ביומוהי הוא אחשורוש חד מן עשרה מלכין דמלכו
ועתידין ימלכו בעלמא ואלין אנון מלכותא קדמאה
דמלך מלכיא דייי צבאות דבעגלא תתגלי מלכותיה
תנינא נמרוד תליתאה דפרעה רביעאה דישראל חמישאה
דנבוכדנצר שתיתאה דאחשורוש שביעאה דכורש תמינאה
דרומי תשיעאה דמשיחא בר דוד עסיראה דמלך מלכיא ייי
צבאות יתרומם ויתעלה דבעגלא תתגלי מלכותיה על
דיירי ארעא כי מטת מלכות בבל למבדא מן לארעא ושלטניה
לאעדוי מניה ולא הוו ידעי אנשי מדינתא מן ישוון
עליהון מלכא וכד מית נבוכדנצר מלכא דבבל קם
אויל מרודך בריה בתריה ולא הוו צביין אנשי
מדינתא למיקמא יתיה מלכא עליהון ברם מתבין
ואמרין ליה נבוכדנצר אבוך לא הוה מדוריה עם בני
אנשא והיך מקימין אנחנא יתך מלכא עלנא ויקטל יתן
וכד שמע אויל מרודך ית פתגמא האלין דבני מדינתא אמרין
ליה מתיב ואמר נבוכדנצר אבי מית וטריד מן עלמא
ועד כען לא אתון מהימנין מתיבין

ואמרין ליה נבוכדנצר אבוך ארגיש ית ארעא
כולה וית מלכיא כולהון דעלוהי כתיב מפרש
ואמר הזה האיש מרגיז הארץ מרעיש ממלכות
מה עבד אויל מרודך בההיא שעתא על לבית
גנזי מלכא ונסיב מתמן שלשולין דפרזל ורמא
בעקבוי דנבוכדנצר אבוהי ונגדיה ואפיק יתיה
מן קבריה ועליה מפרש כתבא ואתה השלכת מקברך
וכד חזו אנשי מדינתא דעבד אויל מרודך רעות
אבוהי די בשמיא קמו כל אנשי מדינתא בחדוא
רבא ולבישו ית אויל מרודך ארגנונא טבא דמל-
כותא ויהבו ליה יקר סגיא ורבו יתירא מתיב
דניאל גברא חמידתא ואמר לאויל מרודך לא
נפק אסירא מביתיה לעלם דכן כתיב אסירין לא
פתח ביתה כד נתחייבו ישראל נתגביר וסליק
עליהון נבוכדנצר אבוך ואחריב ית ארעא דישראל
ובז ית קרתא דירו ושלם וקלייה ואוקד ית בית מקדשא
דייי בנורא ואגלי ית עמא בית ישראל ואיתי
יתיה לבבל ואגלי עמהון מלכא דבית יהודה
יהויכין ואסר יתיה בבית אסירין תלתין ושבע
שנין מן קדם דלא שם עלוהי רעות אבוהי די בשמיא
ואף נבוכדנצר אבוך אתגבר בלביה ואמר לית מלכא
שליטא בכל עלמא אלא אנא וכן כתבא מפרש
עלוהי ואמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון
בשעתא ההיא עבד אויל מרודך רעות אבוהי די
בשמיא ועל לבית אסירי ואפיק מתמן יהויכין בר
יאשיהו מלכא דבית יהודה ואפיק עמיה כל
אסיריא מא עבד אויל מרודך בההיא שעתא על לבית
גנזי מלכא ואפיק מתמן כל משחנין טבין וכל
בסמין ואסחי יתיה ואלביש יתיה לבושין דמל-
כותא ואכל לחים תדירא קדמוהי ודריוש מדאה
קביל מלכותא הוא אחשורוש בר כורש מלכא פרסאה

בר דריוש מדאה הוא אחשורוש דאמר לאתויי
חמרין מן מאה ועשרין ושבע מדינן למאה ועשרין
ושבעה מלכין דגדנין קדמוהי דישתי כל גבר וגבר
מן תמר מדינתיה ולא יתנזקי הוא אחשורוש
דמקלקלן עצתיה ולא תקנין גזירתיה הוא אחשורוש
דאמר למיעלא ית ושתי מלכתא ערטליתא קדמוהי
ולא עלת הוא אחשורוש מלכא טפשא זידאנא דאמר
תבטל מלכותי ולא תיבטל גזירתי הוא אחשורוש
דבעומוהי אזדבנו בית ישראל מגן דלא כסחוכן
כתיב מפרש חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו הוא
אחשורוש דאמר לאתויי ארזין מן לבנון ודהבא
מן אופיר ולא איתיו הוא אחשורוש דבעומוי
אשתחרו אפיהון דבית ישראל כשולי קדרה הוא
אחשורוש דבעומוי אתקיים על בית ישראל מא
דכתיב באורייתא דמשה בבקר תאמר מי יתן ערב:
חמשא כתיב בהון הוא והוו רשיעיא וחמשא כתיב
בהון הוא והוו צדיקיא אברהם הוא אברהם הוא
אהרון ומשה הוא חזקיה הוא עזרא ואית לנא
חד דהוא סבא מכולהון הוא יי אלהינו בכל הארץ
משפטיו וחמשה רשיעין קדמאין נמרוד הוא היה
גבור ציד הוא עשיו אבי אדום הוא דתן ואבירם
הוא המלך אחז הוא אחשורוש ועל דאמר ולא עבד
אתקצרו יומוהי בגין מלך מהודו ועד כוש דיהון
ושבע ועשרין ומאה מדינן הוא אחשורוש דקטל
אתתיה מטול רחמוי הוא אחשורוש דקטל המן מטול
אסתר אתתיה המולך מהודו ועד כוש ולא הודו
וכוש קריבין הוו להדא אלא היך דהוה
שליט על הודו וכוש דהוו קריבין להדדי הכי
הוה שליט על מאה ועשרין ושבע מדינן וכן
כתיב בשלמה כי הוא רודה בכל עבר הנהר

מתפסח ועד עזרת ולא תפסח ועזרה קריבן הרא להדא
אלא הך דהוה שליט על תפסח ועזרה דהוו קריבן
להדדי הכי הוה שליט על כולי עלמא ארבעה אינון
דשלטו מסוף עלמא ועד סופיה תרין מן אומי עלמא
ותרין מן ישראל שלמה ואחאב מן ישראל באחאב כתיב
אם יש גוי וממלכה ותרין באומי עלמא נבוכדנצר
ואחשורוש אלא אתקצרת מלכותיה דאחשורוש ולא הוה
שליט אלאא על מאה ועשרין ושבע מדינן ומא זכא
למהוי שליט על מאה ועשרין ושבע מדינן אלא אמר
קדשא בריך הוא עתיד הוא למסבה לאסתר היא מלכות
ישראל בגתה דשרה דחיית מאה ועשרין ושבע שנין
ותמלוך על מאה ועשרין ושבע מדינן הרא היא דכתיב.
מהעדי מלכין ומהקים מלכין מן שירויה דעלמא בזכרין
אנון שקלין רבותא ויקרא והכי את משכה דכד קטיל קין
ית הבל אחוהי לא אתבני עלמא מן חד מנהון לא מן קין
ולא מן הבל אלא מן שת ואתייהיבת רבותא לשת דהכין כתיב
כי שת לי אלוהים דהוא הוה תליתאה ושת מסר יתה לאנוש
ואנוש לקינן עד מטא לנח ונח מסר יתה לשם ושם הוי ליה
חמשא בנין ולא יהב רבותא לא לקדמאה ולא לתנינא אלא
לארפכשד דכתיב בני שם עילם ואשר וארפכשד
ולארפכשד אתייהיבת רבותא אמטול דהוה עתיד דקאים
מניה אברהם ואברהם יהבה ליצחק ויצחק יהבה
ליעקב ויעקב ליהודה ויהודה לפרץ עד מטת
לצדקיה וכד גלא צדקיה נסבה נבוכדנצר מניה
ואשיבב קדשא בה בלביה ואמר כולהון יומיא דהות
מלכותא מסירא ביד בני ארפכשד הניתי מגלגל
עסהון חד קאים רשיעא וחד קאים צדיקא חד יזיף
וחד פרע השתא דאתנסיבת מלכותא מן בנוי תעתף
מלכותא לבית נשא דעילם דהוא בזכריה דשם

ומטול ישראל את־היבת מלכותא לארפכשד מניה
קמו ישראל והשתא על דחבו ישראל תעסף מלכותא
לעילם דכתיב ושמתי כסאי בעילם אף בימי
דאחשורוש מלכא הוו בית ישראל דמיין ליונה דהות
קיימא על פום קנה ולא הות יכילה למיעל לקנה מן
קדם חויא דהוה יתיב בקנה ולברא לא הות משכחא
דתפרח מן נצא דהוה בעי למחטף יתה כדין הוו בית
ישראל אמרין אם ניזיל למדי הא תמן המן יקטיל
יתן ואם נתיב בשושן בירתא הא אנן מסירין בידוהי
לקיימא מא דכתיב ופחדת ליליה וימם מיכן את יליף
דקדשא בריך הוא מתענה על בית ישראל והוא נטיר
להום באורע גלותהון דכתיב בכל צרתם לו צר הוא
אחשורוש דבימוי נסילת עכידת בית אלהא רבא
והות בטלא עד שנת תרתין לדריוש מלכא הא על
דעבד כן אתקצרו יומוהי ולא מלך על כל עלמא
ברם מלך מהודו ועד כוש מדינתא מאה ועסרין ושבע
מדינן ׃ בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא
מלכות ו אשר בשושן הבירה.ביומיא האינון כד יתיב
מלכא אחשורוש על כורסייה דהוה מתקן בשושן בירתא
הא כורסיא לא דידיה ולא דאבהתוהי הוא אלא כורסייה
דמלכא שלמה דאתקין יתיה חירם מלכא דצור בחכמתא
רבתא הוא שלמה מלכא רבא דאמליך יתיה ק׳ב׳ה
ממעי עלמא ועד סופיה בחר ביה ייי עד דלא אתילד
ממעי אמיה רחים יתיה גלא ליה רזין סמירין דהוי
ליה סתרין עמיקין דעתא וחכמתא יהב ליה ובינות לבא
מן בראשית הוא הוה מסתכל בבעלי דינא כד הוו אתיין
ועד אינון לא יכלין למללא קדמוהי מילא מן קדם דהוא
ידע בין זכאה בין חייבא זיוף והדרא אשתפיך עלוהי
וכתרא של מלכותא אתיהיב ברישיה והינא והסדא
אלביש׃ה כמא דאלביש לדוד אבוהי כל יומין כבר
תרי עסר שנין ביומא קדמאה דקביל מלכותא ידידיה

הוו קריין ליה משום דהוה רחים למלך כל עלמיא ייי
צבאות שמו דהכדין מפרש קרא ויקרא את שמו ידידיה
בעבור ייי שלמה הוו קריין ליה משום שלמא דהוה
ביומוהי דהכין קרא מפרש וישב יהודה וישראל לבטח
כן הוו קריין ליה על שם דהוא בנא בית מקדשא דייי
צב' דהכין כתיב בנה בניתי בית זבול לך איתיאל הוו
קריין ליה משום דהוה מימר אלהא בסעדיה וכן כתבא
מפרש ויחכם מכל אדם יקה הוו קריין ליה משום דהוה רב
ושליט על כל בני מדינחא ומערבא דהכין כתבא מפרש
ושלמה ישב על כסא דוד אביו כל מלכיא דחילו מניה כחדא
אומיא ולישביא ליה ישתמעין שידין ופגעין ורוחין
בישין ולילין אתמסרו בידיה מסין הוו מסקין ליה
נוני ימא ועופי שמיא כחדא בעירא וחיות ברא סלקין
לבית טבחיא למתנכסא מנהון לשירות שלמה עתר ותקף
וקנא ~~טמירין~~ נכסין כספא ~~כספא~~ ודהבא סגיא לחדא פשיר
מתלין ומחוי טמירין ומהודע רזין דלית להון סופא
סנאוהי ובעלי דבבוהי הוו רחמין ליה וכל מלכותא
שמעין ליה קימין כולהון למחזי אפוהי ומתחמדין
למשמע ממללא פומיה ודעתיה רמא ומנטלא רומם יתיה
בדיל עובדיה דדוד אבוהי שמיהמהליך בגו מלכותא
וגבורתיה בגו חכימין תמים וקשיט וסט מן ביש
ידע ברזי שמיא וחכים אלהא תקף ית מלכותיה מן כל
מלכותא וסכלתנותיה מן בני מחול שמעו שמעי ה
וממלל דעתיהכחדא כולהון אתן למשאל בשלמיה רחימו
יתיה כל מלכיא אתרעדו מניה כל שולטניא בניהון ובנתהון
קריבין ליה למהוי רהטין קדמוהי צביין למיתב קדמוי
ומתחמדין למשמע מלי חכמתיה פומיה פתח למללא כרעין
וסגדין קדמוהי עתידין אינון דיעלון קדמוי ופקדין
יבסרון בכל בירניתהון סניין אנון אתריהון וית
מדינתהון ואתיין למשמע מלי חכמתיה ונעימת פומיה
איך מודה ויהיב תושבחא למרי מלכין

מפתח פומיה בחצוצרתא מרומם ומשבח למלכא רמא ליה
את־היב מפתחתא רבא דפתחין כל תרעי חכמתא ובינות
לידע ידע ושמע מלי עופא כחדא בעירא והיות ברא
כחדא טבין ואילין דהמין קדמוהי ארון ונמרין
אחדו זיינא חכים בלישנהון מן כל אומיא כחדא
כל מתיבתא זיעין מליה כל מלכותא רתיתא אחדו כל
שולטונא ולית את־היב כליל דנצחין דרמא שעבוד
על כל בני אנשא הוא הוה ריש על כל מלכיא
ומלכותא לקביל הכרתה לא נסיבת זינין כל מלכיא
אתרעדו מניה וכל מדינן גלי רזין גלא ליה רזין
וידע כל חי כגו בני אנשאבמן דעבד ויהב צדקתא
ועבד גמילות חסדא מן בראשית הוא זכא לעלמא הדין
דיהוי מלכא ואף זכי לעלמא דאתיהוא שלמה מלכא
רבא דעבד כורסיא רבא דמלכותא חפיה בדהבא טבא
דאופיר מקבע בורלא ומשקע באבני שישא ומקבעין
זמרגדין וכדכדין ובלורין ומרגלין וכל מינין
אבנין טבין לכל מלכין לא אתעביד כותיה ולכל
מלכותא לא יכלין למתקנא כורסי דדמי ליה ודין
הוה עובדא דכורסיא קימין עליה תרי עסר נשרין
דדהבא אריא לקביל נשרא נשרא לקביל אריא
מכוונין אלין לקביל אלין ידא דאריא דדהבא
דימינא לקביל אפיה דנשרא דדהבא דשמאליה
וגפיה דנשרא דדהבא דשמאליה לקביל ידא דאריא
דדהבא דימינא וסכום אריותא שבעין ותרין
ודנשרא שבעין ותרין ורישׁ סגלגל כורסיא מלעיל
אתרבית מותביה דמלכא ולית שתא דרגין דהכדין
כחדא מפרש ויעש המלך כסא שן גדול ושש מעלות
לכסא ועל דרגא קדמאה רביע תורא דדהבא ולקבליה
אריא דדהבא ועל דרגא תנינא רביע דיבא דדהבא
ולקבליה רביע טלה דדהבא ובדרגא תליתאה רביע
נמרא דדהבא ולקבליה תינוקא דדהבא ובדרגא
רביעאה רביע נשרא דדהבא ולקבליה טאוסא דדהבא

דעל דרגא חמישאה סוגארא דדהבא ולקבליה רביע
תורנגלא דדהבא ועל דרגא שתיתאה רביע בר נצא
דדהבא ולקבליה צפורא דדהבא אחדא דבר נצא ידיה
דאף כן עתידין כל עממיא אומיא ולישניא לאתמסרא
בידיהון דישראל ועל רישי כרסיא קימא מנרתא
דדהבא מחקנא בחיקונא ובבוצינהא ובחזורהא
ובציבתהא ובמחתיתהא ובקלידהא ובשושנהא וקימין
לקבל סטרא דמנרתא שבעה קנין דדהבא דצירין עליהון
שבעה אבהתי עלמא ואלין אנון שמהתהון אדם קדמאה
דנח ושם ואברהם יצחק ויעקב ואיוב ביניהון
ולקביל סטרא תנינא דמנרתא קימין עלוהי שבעה
קנין אוחרנין דמנרתא דדהבא דצירין עליהון
שבעה חסידי עלמא ואלין אנון שמהתהון לוי קהת
עמרם משה אהרן אלדד ומידד וחור נביא ביניהון
ועל רישי מנרתא קביעא נפנא די דדהבא דמליא
משחא דזיתא דכיא דמקרבין מניה משחא לבוצינא
דמנרתא וצייר עלה עלי הכהן ותרתין שבלין
דדהבא נפקו מן איגנתא דבתא דצירין עליהון
תרתין בנוהי דעלי חפני ופנחס ובגו שבלין דדהב
נפקו תרין צנתרין דדהב נצורין עליהון תרין בני
אהרן נדב ואביהו ותרין מותבין דדהבא חד לכהנא
רבא וחד לסגן כהנא ועל מראשי כרסיא קבעין שבעין
כרסוון דדהבא דעליהון יתבין שבעין סנדרי דדינין
דינא קדם מלכא שלמה ותרתין בנת ימא יתבין מן
תרתין אדונוי דמלכא שלמה דלא יזדעזע ועל
מראשי כרסיא קביעין עסרין ותרתעשר נפנין דדהבא
דעבדין טללא למלכא שלמה וכד בעי מלכא למיזל
לכל אתר דהוא צבי כרסיא כמכונא אזיל תותיה
ומשים רגלא על דרגא קדמאה תורא דדהבא פשיט ידיה
על דרגא תנינא ומן תנינא לתליתאה ומן תליתאה
לרביעאה ומן רביעאה לחמישאה ומן חמישאה

לשתיתאה ומן שתיתאה נחתין נשרין וחטפין ית מלכא
שלמה ומסקין ומותבין יתיה על ריש כורסיא דתגינא
דכספא חד במכונתי וכד שמעו מלכיא ית שמעיה
דכורסייה דמלכא שלמה אתכנשו ואתו כולהון כחדא
ואשתטחו ונפלו קדמוהי ואמרו לכל מלך לא אתעביד
כדין וכל אמיא ולישניא לא יכלין למתקנא כותיה
וכך חזו מלכיא שבחיה דכורסיא יהבו שבחא למן דמרא
עלמא וכד סליק מלכא שלמה ויתיב על כורסיה דמלכותא
הוה חזר נשרא רבא נסיב ית כתרא דמלכותא ויהיב יתיה
בריש דמלכא שלמה ומן בתר כן הוה נשרא רבא מפקע
כמנגנין דמטללין למלכא שלמה ויונה דדהבא הות נחתא
מן עמודא ופתחא ארונא ונסבא ספרא דאוריתא ויהבה
בידוהי דמלכא שלמה כמה דאמר משה והיתה עמו וקרא בו
כל יומי חייו וכד אתי כהנא למשאל שלמא דמלכא
שלמה וכל סביא הוו יתבין מן ימיניה ומן סמאליה
ודיינין דינא דעמא וכד הוו עלין סהדיא ויסהדון
קדם מלכא שלמה מנגניא פקעין גלגליא חמרין
תורין געיין ארין נהמין דובין חטפון אמרין
פעיין נמרין געיין אינוקין בכיין סונרין טלפין
טוסין מולולין תרנגולין מקרקרין בני ניצין חטפין
צפרין מיללין למחטף לכהון דסהדיא דלא יסהדון
סהדותא דשקרא והוו סהדיא אמרין בלכהון נסהיד
סהדותא דקשטא והיך כורסיא דמלכא שלמה לא הוה
לכל מלכא וכד אתחייבו שגגאיהון דישראל אתגבר וסליק
עליהון נבוכדנצר רשיעא מלכא דבבל אחריב ית ארעא
דישראל בז ית קרתא דירושלם וקלא ית בית מקדשא
בנורא ואגלי ית עמא בית ישראל ואיתיהון להתהון לרבלה
בארעא חמת ואגלי עמהון ית כורסיא דמלכא שלמה וכד
בעא נבוכדנצר רשיעא למיסק ולמתב עלוהי לא הוה ידע
דמכונוי הוה סליק ליה אפרים ית רגליה על דרגא
ואריא דדהבא פשיט אטמיה דימינא ומחא יתיה על אטמיה

דסמלא והוה מחגור מיניה עד יום מותיה ומבתר
נבוכדנצר מלכא דבבל אתא אלכסנדרוס מקדון ושבא
ית כורסיא ואוביל יתיה למצרים וכד חזא שישק
מלכא דמצרים ית שבחא דכורסיא דהוה משובח מכל
כורסיא הוה מחמיד למסק ולמיתב עלוהי ולא הוה ידע
נמכונוי סלקין אפריסית רגליה על דרגא קדמאה פשט
אטמיה דימינא ומחא יתיה על אטמיה דסמאלא והוי מתקרי
פרעה חגירא עד יום מותיה וכד אתא אפיפיינוס בר
אמסיוכס מלכא וסליק על ארעא דמצרים ואחריב יתה
ושבא ית כורסיא ואיתי יתיה בספינן ואשתמטת כרעא
דכורסיא משלשלתא דדהבא ואתו כל אומיא וכל אומניא
למתקנא ית כרעיה דכורסיא ולא יכילו למתקנא כותיה
עד יומא הדין וכד בטילת מלכותיה וקם כורש פרסאה
בתריה בזכות דאתעסק בבית מקדשא זכא למיתב ולמיסק
עלוהי הוא כורסיא דמלכא שלמה דכותיה לא הוה בכל
מלכין בשנת חלת למלכותיה דמלכא נבוכדנצר הוו
בית ישראל בבבל ומתמהין ואמרין וי לן אתגזר עלן
סנאה בז ית ארעא אחריב ית מדינתן בגלותא אגלי
יתן ודלא כשר עבד וטפלין אוביל בשביא כליל
תשבחתא אתנסיב מנגא וכד קמו בית דוד ואגון מלכא
עלמא כוליה ומן בתר דוד קם שלמה בריה ואמליך
יתיה קודשא בריך הוא על חיות ברא ועל רוחין ועל
לילין ועל עופי שמיא ועל רחשא דארעא ועל שידין
והוא ידע ממלל כולהון ואגון הוו ידעין ממללה
דהכין כתבא מפרש וידבר על העצים כד שפר לביה
דמלכא שלמה בחמרא וזימן כל מלכי מדנחא ומערבא
דהוו סמיכין לארעא דישראל ואגני יתהון בגו טרגונא
בבית מלכותיה ותוב כד הוה שפר לביה דמלכא שלמה
שלמה בחמרא שלח לאיתאה חיות ברא ועופי שמיא ורחשא
דארעא ושידין ורוחין ולילין למקרי קדמוהי לחזיה

רבותיה לכל מלכיא דגנין קדמוהי וספרכי מלכא קריין
יתהון בשמהתהון וכולהון מתכנשין ואתיין לותיה כד
לא זקיקין וכד לא אנש דכיר יתהון בי היא שעתא
אתבעי תרנגול ברא ביני עופיא ולא אשתכח ופקיד עלוי
מלכא ואיתי יתיה ברוגזא מותיב תרנגול ברא קדם מלכא
שלמה ואמר ליה שמע מלויי בעלמא מרי אצית באודנך
פתגמא הא תלתא ירחין דיהבית עצא בלבי ומלכין קשיטין
מזוני לא שתיתי מן קדם דטסית בעלמא כוליה ואמרית
אי הי מדינתא או שלטנא דלא משתמעא ליה למרימלכא
אסתכלית אנא וחזית מדינתא חדא בארע מדנחא כרכא
דקיטור שמה עפרה יקיר מן דהבא כספא כזיביל בשוקין
ואילנין מן בראשית תמן נציבין ומן גנתא דעדן אנון
שתיין מיא אכלוסין סגיאין כלילין ברישיהון מן תמן
מן גנתא דעדן למיקם בקרבא לית אנון ידעין בקשאט
וחמיתי אתתא חדא שליטא בכולהון ושמה מלכת שבא כען
אן שפיר עלך מרי מלכא אסר חרצי האיך גברא ואקום
ואיזיל לכרכא דקיטור למדינת שבא מלכיהון בשלשוליתא
איסר ושלטוניהון בכבלין ואיתי יתהון לות מלכא
ושפרו פתגמיא קדם מלכא שלמה ואתקריו ספרויי דמלכא
שלמה וכתבו איגרתא בגפיה דתרנגול ברא וקם וסליק
לשמי מרומא וצניף צנופא והוה נצח ופרח ביני עופיא
ופרחו בתריה ואזלו לכרכא דקיטור למדינת שבא והוה
לעדן צפרא נפקת מלכת שבא למ-סגד ליומא ואמשיכו עופיא
ית שמשא ורמת ידה על לבושה ובזעת יתהון והות תמיהא
ינחת לותה תרנגול וחזית והא איגרתא קטירא בגפיה שרת
וקרת ליה ומה הוה כתיב בגויה דמני מלכא שלם ליכי
ולרברבניכי דאת ידעא דאמליך קדשא בריך הוא יתי על חיות
ברא ועל עופא דשמיא ועל שידין ועל רוחין ועל לילין וכל
מלכיא דמדנחא ומערבא וצפונא אתיין ושאלין בשלמי כען
אין דתצביין ותיתיין ותשאלין בשלמי יקר סגיא אנא
אעביד ליך מן כל דגני קדמי ואין

לא אסורון כד

וכד הות תמיהא

תצביין ולא תיתיין ולא תשאלין בשלמי אשלח
עליכון מלכין ופרשין ולגיונין אית ליה למלכא
שלמה חיות ברא אנון מלכין ועופי שמיא אנון פרשין
חיילי אינון שידין ורוחין ולילין אינון לגיוני
חנקין יתכון על ערסיכון בגו בתיכון חיות ברא קטלין
יתכון בחקלא עופי שמיא אכלין ית בסריכון מנכון
וכד שמעת מלכת שבא ית פתגמי אגרתא רבתא רמת ידה
על לבושה ובעת יתהון שלחת וקרת לסביא ולרברבניא
ואמרית להון לא ידעיתון מא שלח לי מלכא שלמה
מתיבין ואמרין לה לית אנחנא ידעין ית מלכא שלמה
ולא חשבין ית מלכותיה והיא לא אציתת ולא אשמעת לתון
מליהון ושלחת וקרת לכל ספניא דימא ואטעינת ית
ספינתהון אשכרין ומרגלין ואבנין טבין ושדרת ליה
שתא אלפין טלין וטליתן כולהון בני שתא חדא
וכולהון בני ירחא חדא וכולהון בני יומא חדא
וכולהון בני שעה חדא וכולהון בני קומתא חדא
וכולהון קציצין קציצא חדא וכולהון לבישין לבושא
דארגונא וכתבת איגרתא ושדרת ליה למלכא שלמה
בידיהון מן פרכא דקיטור לארעא דישראל מהלך שבע שנין
כען בצלותך ובבעותך דאבעי מן קדמך איתי לותך לסוף
תלת שנין אתת מלכת שבא לות מלכא שלמה וכד שמע
מלכא שלמה דאתת מלכת שבא אפיק לותה בניהו בן יהוידע
דדמי לשפרפרא דנפיק בעידן צפרא ודמי לכוכביא דנגהא
דמזהיר וקאים ביני כוכביא ודמי לשושנא דקאמא על
פצידי מיא וכד חזת מלכת שבא ית בניהו בן יהוידע
ארכינת מן רכובא מתיב ואמר לה למא ארכינת מן רכוביך
מתיבא מלכת שבא ואמרה את מלכא שלמה מתיב ואמר לית אנ
אנא מלכא שלמה אלהין חד מן שמשיא דקיימין קדמוהי
מיד אחזרת אפה לאחורא ומתלא מתלא לרברבנהא אין לא ח
חזי מכון אריא אתון חזון מרבעתא ואין לא חזיתון מלכא
שלמה איתו חזו שפר גבר דקאים עלוהי ואיתי יתה בני

בניהו בר יהוידע לקדם מלכא שלמה וכד שמע מלכא שלמה
דאתת מלכת שבע לותיה קם ואזל ויתיב בבית זוגיתא וכד
חזת מלכת שבע ית מלכא שלמה דאזל ויתיב בבית זוגיתא
מתיבה ומחשבא בלבה ואמרה דמלכא שלמה בימא יתיב וחליזת
חלוזה דתעבר וחזא לה מלכא שלמה סער ברגלה מתיב ואמר
לה שפריך שפרא דנשי וסעריך סער גברא סער לגברא שפיר
ולאתתא גנאי מתיבא מלכת שבע ואמרה ליה מרי מלכא
שלמה אמתיל לך מתלין תלת ואין תפשר יתהון לי ידענא
דגברא חכים את ואי לא כשאר בני אנשא מתיבה ואמרא ליה
מה הוא גרגרין דאע ודוולין דפרזל דדלא אבנא ומשקי
למיא מתיב ואמר גובתא דכחלא מתיבא ואמרה ליה מה הוא
עפר מן אדמתא נפק ומאכליה מן עפרא דארעא נשפך כמים
ומביט לברות מתיב ואמר לה נפטא מתיבא ואמרה ליה מה
הוא ארקולין אזל בריש כולהון וצוח צוח רבא ומרירא
רישיה כאגמון שבח לחורין גנאי למסכינין שבח למתים
גנאי לחיים חדי לצפורין נסיס לנונין מתיב ואמר לה
סתנא מתיבא ואמרה ליה ולא הימינית לפתגמיא אשריך
ואשרי אנשיך ואעיל יתיה מלכא שלמה בגו טרגונא בבית
מלכותא וכד חזת מלכת שבא רבותיה ויקריה דמלכא
שלמה יהבת שבחא למאן דברא יתיה ואמרת יהי ייי אלהיך ברוך
ברוך דאתרעי בך למתב על כרסי מלכותיה למעבד צדקתא
ודינא ויהבת למלכא שלמה דהבא טבא סגי לחדא ויהב לה
מלכא שלמה כל מה דצבת ומלכי מדנחא ומערבא וצפונא
ודרומא כד שמעו שמעיה כולהון כחדא אזדעזעו ואתו מן
אתריהון ביקר וברכו רבא ובדהב ובכסף ובאבנין טבן
ומרגלין וכד אתחייבו סנאיהון דישראל הוה ירמיה
נביא מתנבי נבואן סגיאן עליהון ולא מקבלין מניה
נטלת יתיה רוחא דקדשא ואובילת יתיה לארע שבטא
בנימין דהכין כתבא מפרש ויצא ירמיהו מירושלם ללכת
ואן דהוה ירמיה בגו ירושלם הוה בעי רחמין מן

קדם אבוהי די בשמיא דלא תתמסר קרתא דירושלם בידיהון
דכסדאי די לא אחריבו יתה וכד אתחייבו סנאיהון דישראל
ונפק ירמיה נביא ועל בארע שבטא דבנימין אתגבר נבוכדנצר
מלכא דבבל ואחריב ית ארעא דישראל בז ית קרתא דירושלם
וקלא ית מקדשא בנורא ועד נבוכדנצר מלכא דבבל דכבשקרתא
דירושלם כניש ית כל חילותיה דכסדאי ואתא וקם ועל לבית
מקדשא והוה מניד ברישיה מוביל ומיתי בידיה מן קדם דהוה
ידע מא דהוי בסוף משריתיה דסנחריב כד אשתלח עליהון
מלאכא מן מרומא וקטל בהון מאה ותמנן וחמשה אלפין רברבן
ולא אשתייר במשריתיה דסנחריב אלא הוא בלחודוהי וכד על
נבוכדנצר מלכא דבבל בגו קרתא דירושלם נפקת בת קלא מן
שמיא ואמרת ליה נבוכדנצר מלכא דבבל קום איזיל ותיב
ברבלה בארע חמת קלקל בחצים שאל בתרפים שדא גרין למערבא
והדר ונפל לגו ירושלם שדא גירא לרומי חייבתא דתתעקר
בעגלא מן עלמא והדר ונפל לגו ירושלם וקם ושדר רברבנוהי
לירושלם ואלין שמהתהון דרברבנוהי דנבוכדנצר נרגל שראצר
שמגר נבו סר סכום רב סריס רב מג דכן כתבא מפרש ויבאו
כל שרי מלך בבל וקם ואזל בתר רברבנוהי ועל לבית מקדשא
וכן אמר אנת הוא אלהא רבא דארגישתא ואתינן על קרתך ועל
ועל היכלך וכד חזא פתחא דבית מקדשא די עמא מסאבא קיימין
לקבליה סתם נפשיה ולא צבא למפתחא ואתון כל חילוותיה
דכסדאי ואיתיו עמהון תלת מאה ושתין שעני דאמלא נגדין
דפרזלא ובלעת יתהון פורשתא בריתא בית מקדשא ולא יהבו נפשהון
למפתח עד דאתא אפסתנוס ונכס ית חזירא וזרק מן דמיה על
בית מקדשא וסאיב יתיה ומן בתר דאסתאב פתח נפשיה ועל
נבוכדנצר רשיעא לבית מקדשא ואזל ויתיב על עזרתא דזכריה
בר יהוידע כהנא רבא וחמא נבוכדנצר לדמיה דמטרטיע בארעא
ואזל ושאיל לסביא דישראל ואמר להון דמא הדין דמן
דגברא הוא מתיבין ואמרין ליה נבייא חד הוה ביננא

ההוה מוכח לן ולא קבילנן מניה וקמנן וקטלינן
ית נבית מקדשא וכד שמע נבוכדנצר רשיעא ית
פתגמא הדין אמר להון איזילו אייתו לי ארבעה אלפין
כהנין בחירין ואזלו סביא ואייתו ליה כמה דאמר
ונסיב ית כהום נבוכדנצר רשיעא ונכס יתהום
עלוי דההוא דמא ועד כען לא אתבלע לארעא עד דנפק
ליה נבוכדנצר רשיעא ואמר ליה כולה אומתך בעית
תיחרוב עלך ובתר כין אתבלא דמא וכד חזא כהנא
רבא ית כהניא דאתקטלו לבש ית מעילא ואיתקן באפודא
ונסיב ית מפתחי בידיה וסליק וקם עלאיגרא בהיכלא
עני ואמר יהיב ביתא ושלים למריה ונטירא לא הוינא
ליה ורמא נפשיה לגו נורא ויקיד וכד חזו כהניא
דכהנא רבא דליק בנורא אף אנון נסבו נבליהון
וכנורייהון וכל מיני זמריהון ונפלו לגו נורא
ויקדין וכד בעא נבוכדנצר למיעל להתם למחמי ביית
קדש קדשים אסתמו תרעי היכלא ולא פתחו ליה עד
זמן דנפקתברת קלא מן שמי מרומא ואמרת פתחלבנון
דלתיך ומן בתר כין פתח נפשיה ועל נבוכדנצר רשיעא
מסאב לבית קדש קדשיא וחזא שבחיה דמלך מלכיא יי
צבאות וחמא מאני קדשא אתבלעו מן קדמוי רגז רונזא
רבא ונפק מתמן כד מתבהיל וקטל קטלא רבא ושבא שביא
רבא ואפיק ית עמא בית ישראל אסירין בשלשלין
דברזל ואוביל יתהון ערטילאין סעדין בחלא על
צווריהון וירמיהו נביא אזל עמהון עד דמטאלקבריי
אבהתנא +צוח ובכא ואמר אבהתנא מרחמני אברהם +יצחק
ויעקב קומו מן גו קבריכון וחזו ית עמא בית ישראל
דאסירין ואזלין בשביא ומהלכין בגלותאמתיבא
רוחאדקודשאואמרת ליה כבר אמרית לך ירמיה נביא

כי אספתי את שלומי וקם מקברי אבהתנא ואזל ונפל על קברי
אמהתנא עני ואמר אמהתנא מרחמתינא שרה רבקה רחל ולאה
קומו פוקו מן גוא קבריכון ותחזיין בניכון ובנתכון
דאזלין בשביא ומהלכין בגלותא דלא מסאנא מתיבא רוחא
דקודשא ואמרת ליה כבר אמרית לך ירמיה אם יעמד משה
ושמואל קם מקברי אמהתנא ואזל ונפל על מסחריא עני אכן
אמר איכולון יתי לחים אבלין ואשקיון יתי כס תנחומין
דאנא מתאבל על עמא בית ישראל דאזלין בשביא ומהלכין
בגלותא מתיבא רוחא דקודשא ואמרת ליה כבר אמרית לך אל
תבוא בית מרזח והוה ירמיה נבייא ספיד ובכי ומיליל
על בית ישראל דאזלין בשביא ומהלכין בגלותא ערטילאין
דטעונין חלא על צואריהון אינון ורברבניהון ומלכיהון
ושולטוניהון עד דמטון לאתרא חד די שמיה בית ביתו
ואפיקו לבושי ואלבישו יתהון עני ואמר ירמיה נבייא
לנבוכדנצר רשיעא ולכל חילותיה דכסדאי דאינון עמיה
דלמא תיזלון לבתר טעותכון ותשבחון יתהון ותימרון
עמא קטולא אנחנא קטלין ועמא שבייא אנחנא שבן והוו
מדברין ואזלין עד דמטו לההיא מדינתא והוה ירמיה נבייא בכי
ומתאנח ונתרן מן עינוי תרתין דמעין והוו תמן תרין
מבועי דמיא עד יומא הדין וכד אתון ומטון לנהרוותא
דבבל עני נבוכדנצר רשיעא ואמר להון לישראל אלין אינון
זמריא דהויתון מזמרין קדם מרכון רבא דבירושלם
ייתון ויזמרון קדמי וכד שמעו ליואי נטלו ית כנוריהון
בערבתא דקיימין על נהרוותא דבבל דהכין כתבא מפורש
על נהרות בבל על ערבים בתוכה עניין ליואי ואמרין
לנבוכדנצר רשיעא אין הוינא עבדין רעות אבונא די בשמיא
והוינן משבחין קדם אבונן די בשמיא ודי בירושלם
בידך לא אתמסירנן השתא היך נשבח קדמך שבחא דמרנן

16

דכן כתיב איך נשיר את שיר יי כד שמע נבוכדנצר
רשיעא ית פתגמיא האלין עני ואמר קטולו יתהון
על דעברו גזירת מלכיהון עני פלטיה בר יהוידע
חד מישראל ואמר לנבוכדנצר רשיעא ענא דמסריה
מריה ביד רעיא ואתא דיבא ונסיב יתיה ממן היא
מתבעיא ענני נבוכדנצר רשיעא ואמר מן רעיא היא
מתבעיא ענני ואמר ליה מפומך ישמעון אדנך ופקיד
מלכא ואיתיו לצדקיה מלכא ואתעברו מניה שלשולין
דפרזל ודנחש ושני ית לבושי איסורי ונשנת תלת
למלכותיה דאחשורוש עבד משתיא דאית דאמרין דמרדין
עלוהי אפרכין ואזל ונכשינון אתא עבד משקיא ואית
דאמרין יומא הוה ליה ושדר איגרתא לכולהון מדינתא
למיתי ולמעבד קדמוהי חדותא אחו לותיה מאה ועסרין
ושבעה מלכין דמן מאה ועסרין ושבע מדינן כולהון
קטירין תגא דמלכותא ברישיהון והוו סמיכין על
זיני מילאתא ואכלין ושתן וחדן קדמוהי והוו
פרתונאי ורברבני מדינתא קדמוי ומירברבני מדינתא
ישראל הוו תמן מטול דחזו תמן מני דבית מקדשא
הוו בכיין ומספדין תמן
לא דחזא ית עתריה אלא כתיב בהראותו את עשר כבוד
חוי ית עתריה והוא דחזי בבית מקדשא הוה ולבסרא
ודמא את עתרא כוליה עתרא דקדשא כריך הוא דכן
כתיב ומפרש לי הכסף ולי הזהב דידי כספא ודידי
דהבא אמר יי צבאות מרי חילותיה אישתא בית
גנזי הוה מחזי להון בכל יומא מאה ותמנין יומין
ומה איך אשכחן דא שתא גנזי הוה מחזי להון בכל
יומא דכתיב את עשר כבוד הא אשתא וכד חמון ישראל
תמן מני דבית מקדשא לא חויין צביין למגני קדמוי
ואמרין למלכא לא צביין יהודאין למגני מטול דחזן
מני דבית מקדשא ואמר מלכא עבידו סמכא אחרינא

לגרמיהון

ובמשלם יומיא האלין אמר מלכא אעביד משתיא לבני אתריואעיליגון
לדרת גנזא דנציבא אילנא דפירי ודבסמני.
מא עבד כף אילנא לאילנא ועבד כיפין וחבר אילני בסמני ואותבנינון
ואשרי קדמיהון אבנין טבין ומרגליתא ואילנין מטלטלין עליהון.
ושתיין במני דדהבא ובכסי דדהבא דהוה שתי בכספא לא הוה תני
ושתי ביה תוב אלא מעיילין לההוא כסא ומפקין אחרינא והון
תמן מקומקי וכסי דלא הון דמן להדדי מטול דכתיב וכלים מכלים
שונים מני מן מני משניין אלא כד הוו מפקין להן מני דבית
מקדשא ומזגין זיותהון אנון אומי עלמא הות משתניא זיותהון ומטול
כן כתיב וכלים מכלים שונים וחמרא דמלכא הוה מן שתוי ומטול
מלכא דהוה רב מן שתוי מטול דהוה משאיל ליה לגברא בר כמה
שנין את והוה אמר ליה בר ארבעין שנין ודכותיה דכל גברא
וגברא מטול דכן כתיב ויין מלכות רב.
ושתין כמנוסא לית דמתנזיק מטול טכסא דאינאשיפרסאי כדין
הוו איתיו להון כסא רבא דהוה לכיד ארבעה חומשא תימנין
והוה מתקרי שמיה פיתקא והוון משקיין ביה לכל גברא חד
ולא הוו שבקין ליה עד דשתיין ביה לכל ומזוגא דהוה מזיג
להון לפרסאי עתרא רבא הוה עתיר והיכי הוה עתיר הוה
מזיג להון ועד דלא הוה משובח גברא דישתי ביה הוה רמין
ליה למזוגא עבירו מנאי ולך אלפין זוני מטול דלא הוה
משכח לשתי אלא אחשורוש אמר ליה לא ייעול הדין כסא לשירות
אלא היך דיצבי כל גברא וגברא ושתי מטול כן כתיב והשתיה
כדת אין אנס.
ולחוד ושתי מלכתא עבדת משקיא לנשיא והות מזגא להון
חמרא אוכמא ואותיבת יתהון בגו פלטין מטול תחזי להון
עתרא דמלכא והוו משאלין לה היך דמיך מלכא והות מחויא
להון למא נשי בען דידעון כל מדי והות אמרא להום מגנייא
דמלכא לכא אכיל ולכא שתי ולכאדמיך מטול כן כתיב בית
המלכות.

ביומא שביעאה כד שפר לביה דמלכא בחמרא ודמאה ועסרין
ושבעה מלכין דהוו קטירי תגא כלילי דמלכותא הוה תיגר
ומצו ביניהון בטעם חמריהון הוו מתעסקין בזנותא מלכי
מערבא הון אמרין דילן שפירן ומלכי צפונא הון אמרין
דילן שפירן וכן מלכי דרומא ואף אחשורוש בטעים חמריה
מתיב להון לית נשי דשפירן בעלמא אלא בבלייתא ואין
לא אתון מהימנין לי הא בבלייתא חדא מותבא לי בגו
טרגונא דמלכותא דילי אישדר ואקרי יתה קדמי וקדמיכון
ותחזון יתה דהיא שפירא מכל נשיא.

בההיא שעתא שלח עלה מלכא אחשורוש שבעא סריסיא מתיב
ואמר להון אזילו ואימרו לה לושתי מלכתא קומי מן כרסי
מלכותיך ושלוחי ערטילאה ורמי תגא דדהבא ברישיך וכסא
דדהבא בידיך ימינא וכסא דדהבא בסמאלא ועולי לקדמי
ולקדמיהון דמאה ועסרין ושבעה מלכין קטירי תגא יחזון
יתיך דאנת שפירא מכל נשיא מתיבא ואמרא להום ושתי
מלכתא לשבעה סריסיא גואי איזילו למרכון שטיא דאף
אתון שטיתון כותיה אנא היא ושתי מלכתא ברת מלכא
דמלכי בבל מן שירותא בלטשאצר אבי לקביל אלפא חמרא
שתי ולא אטעי יתיה חמרא למימר מלין דלא כשרין כותך
בי היא שעתא אזלו ואמרו ליה למלכא מא דשלחת ליה
ושתי מלכתא למימר ליה וכד שמע מלכא ית פתגמיא האלין
רגז מלכא רגזא רבא ורגזיה דליק ביה ותוב שלח עלה
שבעה רברבנוהי דיתבין קדמוהי במלכותא כען איזילו
ואימרו לושתי מלכתא אין לא תשמעין מילי ותועלין
לקדמי ולקדמיהון דמלכיא קטילנא יתיך ומובדנא ית
שופריך מניך וכד אזלו רברבני מלכא ואמרו לה לא ספת
יתהון אלא מתיבא ואמרא להום איזילו ואימרו למלכא
טפשא דמקלקלן עצתיה ולא תקנן גזירתיה הלא אנא היא
ושתי מלכתא ברת אויל מרודך ברתיה דבריה דנבוכדנצר
מלכא דבבל ומן דאתבריתי ועד כען לא חזא אנש גופי

וגוזתי אלא את מלכא בלחודך כען אין אנא עילנא לקדמך
ולקדמיהון דמאה ועסרין ושבעה מלכין קטירי תגא קטלין יתך
ונסבין יתי לאנתו מתיבא רבתא דפרסיתא ואמרה לושתי מלכתא
אין קטל יתך ומובד מלכא ית שפריך מניך לא תפרשין מניך
ית שמא דילך ודית שמא דאבהתיך ולא תחזין גופיך וגוזתיך
לכל בר נש אלא למלכא בלחודוהי׃

כי היא שעתא כד אמרו רברבני מלכא למלכא די מדכא ושתי
מלכתא למיעל היך מא דאמר מלכא די שלח כיד סריסיא ורגיז
מלכא לחדא וחמתיה תקפת עלוהי׃ ואמר מלכא לחכימיא ידעין זמנא
ארי כן פתגמוי דמלכא קדם כל דיעין גזירין ודינין
ודקריבין לותיה כעיצא דרחיקין ודקריבין כרשנא מן אפריקי
שתר מן הנדקי אדמתא מן אדומתרשיש ממצרים מרס מרסנא
ממוכן מן ירושלם שבעת רברבי דפרסאי ומדאי אנון דחזיין
אפי מלכא היגון דיתבין קדמוי במלכותא ואמר להון מלכא
חבו עיצתא מא נעביד לושתי מלכתא על דלא עבדת פקדנית
דמלכא אחשורוש די שלח כיד סריסיא׃ ואמר ממוכן דהוא
דניאל ולמא אתקרי שמיה ממוכן ממול דכד גלא שבטא דבית
יהודה לבבל גלון עמהון חנניה מישאל ועזריה והוה דניאל
בגלותא ואתעביד על ידוי נסין וגבורן ותוב על ידוי דדניאל
אתגזר ממרומא דתתקטיל ושתי מלכתא בגין כן אתקרי שמיה
ממוכן מתוקן ואמר ממוכן קדם מלכא ושלטונא דהכין היא
גזירת מלכא ביננא יהוון יהיבין עיצו הוון שליטין זעירי
הוו יעצין קדמוי ואין שפרת עיצה עבדו יתה ואי לא עוצו דרברבין
דרברבין מנהון וממוכן הוה זעירא דכולהון והוא יהיב עיצתא
קמיתא קדם מלכא והוא ממוכן הוה שקיל אתתא דפרסיתא והות
עתירא מניה ולא הוה צבאא דתמליל עמיה אלא בלשנא דפרסאי
ואמר ממוכן בגרמיה כען אשכחית עלתא למכבש ית כל נשיא
די הוון מיקרן גברי הונבכין אמר ממוכן קדם מלכא ושלטונא
לא על מלכא בלחודוהי אפסית ושתי מלכתא אלהין על כל עממיא
ועל כל שלטונא דאית בכל מדינתא דמלכא אחשורוש

אַרוּם יְפוּק פִּתגָמָא דְּמַלכוּתָא עַל כָּל נַשיָא לְמֶהוֵי שִׁיטִין בְּעַלֵיהוֹן
בְּעִינֵיהוֹן וְתֶהֵא אָמְרָא אִתְּתָא לְבַעְלָהּ דְּלְמָא אִת יְקִיר מִן מַלכָּא
אַחשְׁוֵרוֹש דַּאמַר דַּתֵּיתִי וְשתִי מַלכְּתָא קָדמוֹי וְלָא צַבַת לְמֵיתֵי
וְיוֹמָא הָדֵין אָמְרֵי שַׁלִיטֵי פָּרַס וּמָדֵי דְּשָׁמְעָן אִת מַלֵיָא
דְּמַלכְּתָא לְכָל שַׁלטוֹנֵיָא כְּמִסַת דֵּיהֵי סוֹסְתָא לְמַרכַּב עֲלוֹהִי.
וּכְזִמְנָן דְּגָזַר מְמוּכָן גְּזֵירְתָא הָדָא דְּחַל מִנְפַשֵיהּ דְּאַמַר
דְּכַד תֵּיעוֹל וְשתִי וְתִשמַע גְּזֵירְתָא חָדָא דְּגָזְרִית עֲלָהּ תֵּידוֹן
אִתֵּי דִּינִין כִּישִׁין וְתִקטוֹל אִתֵּי אֶלָא אַחְוֵי מַלֵי אַחשְׁוֵרוֹש
מַלכָּא דְּלָא תֵּיעוֹל וְשתִי קָדמוֹי וְאוֹמֵי אִתֵּיהּ בְּמוֹמְתָא דְּפַרסֵי
וּמָאדָאֵי דְּלָא יְכַטוֹל דֵּי לָא תֵּיעוֹל וְשתִי קָדמוֹי דְּמַלכָּא אַחשְׁוֵרוֹש
וּמַלכוּתֵיהּ יְתֵן מַלכָּא לְחַבְרְתָהּ דְּטָבָא מִנָּהּ וְיִשתְּמַע פִּתגָמָא
דְּמַלכָּא דֵּי יְעַבֵּיד בְּכָל מַלכוּתֵיהּ אַרוּם סַגִיאָה הִיא וְכָל נַשיָא
יְתִנוּן יְקַר לְבַעְלֵיהוֹן מִן עְתִירָא וְעַד מִסכֵּינָא מִן רַבְרְבָנָא
וְעַד זְעִירָא. וְשַׁפַּר פִּתגָמָא קֳדָם מַלכָּא וְרַבְרְבָנַיָא וְעָבַד מַלכָּא
כְּפִתגָם מְמוּכָן. וְשַׁלַח מַלכָּא אִגַרְתָא עַל כּוּלְהוֹן מְדִינָתָא
דְּמַלכָּא אַחשְׁוֵרוֹש עַל מְדִינָתָא וּמְדִינָתָא הֵיךְ כְּתִבָהּ וְעַל עַמָא
וְעַמָא הֵיךְ לִישָׁנֵיהּ לְמֶהוֵי כָּל גַּבְרָא מִתקַר בְּבֵיתֵיהּ וּמִטוֹל
דְּלָא הָוֵת אִתֵּיהּ דְּמְמוּכָן מְמַלְלָא עִמֵיהּ אִתכְּתֵב אִגַרְתָא הָדָא
דֵּיהוֵי כָּל גַּבַר וְגַבַר מִתקַר בְּבֵיתֵיהּ וּמִתמַלל עִמֵיהּ הֵיךְ לִישָׁנֵיהּ
בְּתַר פִּתגָמַיָא הָאלֵין כַּד נַח רְגְזֵיהּ דְּמַלכָּא אַחשְׁוֵרוֹש שַׁדַר
וְקָרָא לְרַבְרְבָנְוֵהִי וְאָמַר לְהוֹן לָא עַל וְשתִי אַנָא רָגֵיז
דֵּאֵין אָמְרִית מִילְתָא בְּחַמְרָא אִתוֹן לְמָא גְּזַרְתוֹן עֲלֵי לְמִקטַל
לְוְשתִי וְאַבַד שְׁמָהּ מִן מַלכוּתָא אַף אֱלָהִין עֲלֵיכוֹן אַנָא רָגֵיז
וְאַף לְכוֹן אַנָא קְטִיל וְאַעְבַּר שׁוּמְכוֹן מִן מַלכוּתָא.
וְאָמְרוּ עוֹלוֹמוֹי דְּמַלכָּא וּמְשַׁמְשוֹי בְּגִין דְּאִתקְטָלָא דְּכַר יָת וְשתִי
וְיָת מָא דְּעַבַדַת וְיָת מָא דְּאִתגְזַר עֲלָהּ דְּלָא הָוֵת שַׁוְיָא
לְגְזֵירְתָא דְּקַטלָא אֶלָא אַף מִן מַרְמִין אִתגְזַר דִּיסוּף זַרעֵיהּ
דְּנְבוּכַדנֶצַר מַלכָּא וְאָמְרוּ עוֹלוֹמוֹי מַלכָּא וְשַׁלטוֹנוֹי וּמְשַׁמְשוֹי
יְבַעוֹן לְמַלכָּא עוֹלֵימִן בְּתוּלִן שַׁפִּירָן בַּרְיוָא.

ומתפרקין על ידיהון בית ישראל.
מרדכי ואסתר הוון מן ירושלם בגלותא דגלת עם יכניה
מלך שבטא דבית יהודה וחזר וסלק מרדכי עם עזרא
אתנבון דיסקון ויבנון ית בית מקדשא תנינות ותב
אגלי יתיה נבוכדנצר מלכא דבבל זמנא תרתין ואף
בארע גלותיה לא נחת נפשיה דמרדכי נסין וגבורן
והוה מרבי ית הדסה היא אסתר והדסה אתקרי שמה
כמא דאסא מטול דיך דבסים ריחא דאסא בגו עלמא
אף היא כדין הוה עובדא עובדין טבין בגו עלמא
היא אסתר דהיך שמה כדין עובדהא ואתקרי שמה
הדסה בלישאנא דעבראי למא אתקרי שמה הדסה מטול
דצדיקיא מתילין כהדס דעלת אתנבי ישעיה ואמר
תחת הנעצוץ יעלה ברוש ומהו נעצוץ הגבתא וחלף הגבתא
יסק ברותא וחלף מרדכי צדקיא יסק חמן רשיעא לזיקפא וסרפד
היא ארנבא וחלף ארנבא יסק אסא וחלף ושתי תמלך
ואגין אסתר גלא מרדכי דאמר בגלותא מה מכלי איזיל
ואתרכיה לאסתר דמאן דאיתיה בארעא דישראל
אתקרי שמה אסתר כשום כוכב נגהא דורניא אסתרא
והדסה אתקרית שמה כשום צדיקיא וכן אמר על
דניאל חנניה מישאל ועזריה והוא קאים בין
הדסיא די בצולתא וצולה היא בבל דכתיב
האמר לצולת חרבי ואסתר אתקרי שמה הדסה
כשום דאסא דאף דלא יבש קיטא ויסתוא אף
צדיקיא כדין אית ליה לחון אגרא בית מכא
בהדין עלמא ובעלמא דאתי היא אסתר בת אחוהי
דאבוהי דמרדכי היא אסתר בטליותה והיא אסתר
כסיבותה היא אסתר דלא פסקת מעובדין טבין
לא הוה לה אבא ואמא וטלייתה הות שפירא ברייא
ויאיא בחזוא וחסדא וכד מית אבוהא ואמה
נסבה מרדכי והוה מרבי לה קושטא דיך ברתית.

והוה כד אשתמע פתגמי דמלכא ודתיה וכד
אתכנשו עולימתא סגיאתא לשושן בירתא על ידוי
דהני סריסא דמלכא אחשורש רשיעא נטר נשיא וכד
שמע מרדכי דבתולתא מתבעין שקל ושטיח לאסתר
מן רברבנוהי דמלכא אחשורוש דנפקו למבעי בתולתא
דלא ייתון וידברונה ושטיח בקיטון בגו קיטון
דלא מחמון ית שלוחי מלכא דעברין תויין
מרקדין ומחוין שופריהון מן כיוא ונפקין
שלוחי דמלכא ואיתיאו בתולן סגיאן מן
מדינתא ושלוחי דמלכא הוו ידעין לה וכד
חמיין דלית אסתר עם בתולתא אמרין חד לחד
מגן לעין במדינתא אתגזר ליקא במדינתא
טליתא חדא שפירא כריוא ויאיא וחסידא בחזוא
ית יר על כל בתולתא דאתיגון וכד אתבעית אסתר
ולא אשתכחת אדעון למלכא אחשורוש וכד שמע
מלכא כתב ופקיד בדיגמי עם דכל בתולתא דמשטיא
מן קדם שלחי דמלכא (לאסתר כרת אחוי כאב ונשותקא).
ואידברת אסתר לבית מלכא על ידוי דהגי נטיר נשיא
ושפרת טליתא בעיניה ואתגמלת חסדא קדמוי ואוחיד
ית צבאותה וית מנותה למיתן לה מן ביתא דמלכא
ומנאת דהוו יהבין לה לאסתר חות יהבת לה בפום עולימתא
ית מטול דלא הות מעמא אסתר מידי מן ביתא
דמלכא ושני ית וית עולימתא לטב מן כל נשיא
לא חויאת אסתר ית עמה וית מולדתה מטול דמרדכי
פקיד עלה דלא תחוי ומטול דפקדה דלא תחוי עמה
דחשיב מרדכי בליביה ואמר ושתי דעבדת איקרא
לנפשה ולא צבת דתיתי למחמיא ית שופרא דילה
למלכא ולשלטוניא דן ית דינין בישין וקטלה ולמא
לא חויאת אסתר עמה ותולדתה דלמא ורגיז עלה מלכא וקטיל לה א
ומובד לעמה דהיא מניא לכן פקיד ית מרדכי דלא
תחוי עמה ותולדתה.

וכבל יומא ויומא מרדכי מהלך קדם דרתא דבית נשיא
למדע את שלמא דאסתר ומא נסין וגבורן יתעבדן על ידיה.
וכד מטא זמנא דרוביא דרוביא למיעל לות מלכא אחשורוש
מסוף דהוה לה בגזירתא דנשיא תרי עסר ירחין אדי כן
ישלמון יומי תקוניהון מטול אספסמת שתא ירחין במשחא
דמורא ושתא ירחין בסמניא ובתקוני נשיא. ובהכדין
רוביתא עלת לות מלכא כל מא דהות אמרא מתהיב לה
מבית נשיא עד בית מלכו. ברמשא הות עלא ובצפרא
הות נפקא לבית נשיא תנינות על ידוי דשעשגז סריסוי
דמלכא נטר נשיא ושמה מתכתב ומתהב למלכא ולא הות
עלא עוד לות מלכא אלא אין אתרעי בה מלכא וקראה
בשמה וכד מטא זמנא דאסתר מלכתא ברתיה דאביחיל
ברת אחותי דאבוהי דמרדכי דדבר יתה ליה לברת והוה
מרבי לה מן קשטא היך ברתיה למיעל לות מלכא אחשורוש
לא בעת כל מדעם אלא מדי דיימר הגי סריסוהי דמלכא
נטר נשיא והות אסתר נמלא חנא וחסדא ורחמי קדם
כל דחזי לה. ואדברת אסתר לבית דמלכא אחשורוש
לבית מלכותיה לפלטין בירתא עסיראה דהוא ירחא
דטבת בשתא דשבע למלכותיה. ורחים מלכא לאסתר
מכל נשיא ואתגמלת חנא וחסדא קדמוי מן כולהון
בתולתא ויהב תנא דמלכותא ברישה ואמליך יתה חלף
ושתי. ועבד מלכא שירותא רבתא לכל שלטוניי
ועבדוי ית משתיתא דאסתר ומתנן למרדנתא יהב
ואמר לה חוי לי הידכדין עמיך והידכדין תולדתיך
ואמרה ליה אנא ידעא ולא חכמא ית עמי ולא ית
תולדתי מטול דכד אנא טליתא מית אבא ואמא
ואזערתא שבקון יתי וכד שמע מלכא אחשורוש
ושבק שבקון לכולי עלמא ומתנן למרדנתא יהב
מטול דחשיב מלכא בלביה ואמר בגרמיה הא אנא

ומלכותא

מסאב לכולהון אומיא ולישניא מטול דאסתר ביניהון
אתייתר ובאתכנשות בתולן תנינות ולמא אתכנשות
תנינות מטול אסתר הות יתבא בפלטין דמלכא ומלכא
רחים יתה מן כל נשיא ושוי תגא דמלכותא ברישה
ובתולתא האלין למא אתכנשון תנינות מטול דאמרו
שלטוניא דמלכא דאין בעית תגלי לך אסתר תולדתא
מטול הכי כתיב תנינות ומרדכי יתיב בתרע מלכא.

לית היא אסתר מחויא עמה ותולדתא היך מא דפקיד
יתה מרדכי ואף כד אתכנשון בתולתא תנינות לא
גלת אסתר היך דפקיד מרדכי אסתר עבדת היא אסתר
בטליותה מכיכתא הות וכד עלת למלכותא במכיכותא
עלת מטול הכי אמר כתבא וית מימריה דמרדכי אסתר
עבדת היך מא דהות מרביא עמיה. ביומיא האנון
ומרדכי יתיב בתרע מלכא רגז בגתן ותרש תרין
סריסוי דמלכא מנטרי מאניה ובעו למישטא ידיהון
במלכא אחשורוש ויהבו עיצא ביניהון ויהבו חויא
חורמנא בכוזא דדהבא דשתי ביה מלכא מיא דכד
יבעי מלכא נשתוי ביה ונתחלחליה ונמחוי חיוא
ונקטליה. בכין אתחוי פתגמא ברוח קודשא למרדכי
ואזל מרדכי ותני לאסתר מלכתא ואמרת אסתר למלכא
בשמיה דמרדכי. ואתבעי פתגמא ואשתכח ואתליין
תרויהון על קיסא ואתכתב בספר דכרן קדם מלכא.
ובתר פתגמיא האלין רבי מלכא אחש. ית המן בר
המדתא אגגיא בר בוזא בר אפולנוס בר דיוס בר
דיוסיס בר פרוס בר מעדן בר מעקלון בר אנתמרוס
בר הדוס בר הרדוס בר שגר בר נגר בר פרמשתא
בר ויזתא בר עמלק בר לחינתיה דאליפז בכריה
דעשו ושליט יתיה ורבי יתיה ונטיל יתיה ושוי
ית כרסיה לעיל מן כל רברבנוהי.

וכל עבדוהי דמלכא דבתרע בית מלכא כרעין וסגדין
להמן מטול דהכי פקיד עלוהי מלכא ומרדכי לא הוה
כרע קדמוי ולא שאיל בשלמיה. ואמרו עבדוי דמלכא
דבתרע בית מלכא למרדכי מא רבותא אית לך עלנא דאנחנא
כרעין וסגדין קדם המן ואת לא כרעת קדמוי מטול מא את
עבר על פוקדניה דמלכא עני מרדכי ואמר טפשיא חסירי
לבא שמעו מני מלתא חדא ואמרין ליה פהימא מן איתיה
בר נשא דהוא מתגאה ומתרחב והוא ילוד אתתא ויומוהי זעירין
ובתולדתיה בכיא ואליא ורבויא עקתא ותינחתא וכל
יומוי מלי חמתא וסופיה חזר לעפרא ואנא אסגוד לכון
קדמוי אלא אנא אסגוד לאלהא חייא וקיימא דהוא חד
בשמיא והוא נורא אכלא נורא ומלאכוי נורא תלא ארעא
באדרעיה מתח רקיעא בגבורתיה ובצביוניה מחשך שמשא
ברעותיה מנהר חשוכא בחכמתיה ימא סגיר יתיה בחלא
במזופיתיה שוי טעים מוי מלחא ורוח גלגלי בחומרא
אסר יתיה היך זיקין פכרי באוצריה תהומא בגין דלא
יסק לארע יתבא רעיש ולא עביד תחומיה במימריה ברא
רקיעא מתח יתיה היך עננא באוירא פריס היך ערפילא
על מיגין היך משכנא על אפוהי ארעא טען בחויליה
דלעיל ודלרע רהטין שמשא וסיהרא וכימה וכוכביא
ומזליא לא בטלין שעה חדא ולא ניחין אלא רהטין
כמו אזגדין אזלין לימינא ולסמלא למעבד רעותיה
דמן דברא כל עלמא וברא יתהון ליה יאי למשבחא
ולמסגד קדמוהי עניין ואמרין ליה והא אשכחנן
דאבהתך סגדין קדם אבהתוהי דהמן אמרין ליה לא
כרע יעקב קדם אחוהי עשו דהוא אבוהי דהמן אמר
להום אנא מזרעיתיה דבנימין אנא וכד סגד יעקב
קדם עשו בנימין לא הוה יליד מטול כבר נטר יתיה
קיים לעלמא במעי אמיה עד עדן דיסקון לארעא
דישראל ויהי בית מקדשא בארעיה ותשרי שכינתא

כתחומיה וכל בית ישראל יחדון תמן ועמיא כרעין וסגדין
לאתריה דאנא לית אנא כרע וסגיד קדם המן רשיעא בעיל
דבבא הדין. והוה כד הוין אמרין ליה יומא ולא שמע
להום ותניין להמן דיחזון אין קיימין מלי מרדכי מטול
דאמר להום דהוא יהודאה. והוא המן מטול דלא צבי מרדכי
למכרע ולמסגד ליה ואתמלי המן חמתא. והוה קלילא בעינוהי
למישטא ידוהי במרדכי בלהודוהי דמטול דאמרו ליה דמרדכי
יהודאה הוא ובעא המן לשיצאה ית כל יהודאי דאית בכל
מלכותיה דאחשורוש עמא דמרדכי. בירחא קדמאה דהוא ירח
ניסן בשתא דתרי עסר למלכא אחש. אפיל מלתא הוא עדבא
קדם המן מן יומא ליומא ומן ירחא לירחא דתרי עסר הוא
ירחא דאדר. ואמר המן למלכא אחשורוש אית עמא חד
דיהודאי מבדר ומטלטל בין עממיא בכל מדינת מלכותך
ניתנין ורוחין רמה מלקטין פשרי טבת ויתבין בחצבי
בתמוז ועובדיהון שנין מכל עמא וכנמוסנא לא מהלכין
ועובדנא לא צבית נפשהון ועבידתא דמלכא לא עבדין
וכד חזן לנא הקקין באורעא וחזיין לנא כמדעם מסאב
וכד אנחנא נפקין למימר ולמשמע בעבידתיה דמלכא מנהון
סלקין כשורין ומנהון פרסין גדירין ועליין בחדרין
ונפקין בחרנפין וכד אנחנא מתפס יתהון מהדרין וקיימין
מברקין עיניהון וחרקין שניהון ומבטשין ברגליהון
ומבהלין יתנא ולית אנחנא יכלין למתפס יתהון מן בנתהון
לא יתבין לנא ומן בנתנא לא נסבין להון ומא דבדוי
מנהון למעבד עבידתא דמלכא מפיק לשתא כשיתי פיתי
וימא דאנון צבין למזבן מנא אמרין יומא דשריא
הוא וימא דאנחנא צבין למזבן מנהון אמרין עלינן
שוקין ואמרין יומא אמרא הוא. בשעתא קמיתא אמרין
קריית שמע קרינן בתגיתא אמרין צלוי מצלינן בתליתיתא
אמרין לחמא אכלינן ברביעיתא אמרין לאלהא דשמיא
מברכינן דיהב לנא לחמא ומיא בחמישיתא נפקין בשתא

נפקין בשבי עיתא נשיהון נפקין לאפיהון ואסרין איתיו
גריסוא דעקת לכו בעבידתא דמלכא רשיעא עלין לבי כנישתהון
קריין בספריהון ומתרגמין בנביאיהון וליטין למלכנא
ואתברין לשלטנא ואמרין הדין הוא יומא שביעאה דנח בית אלהא
רבא נידתהון לשבעא יומין ונפקן נשיהון בפלגות ליליא
ומסאבן ית מיא לתמניא יומין גזרין ערלת בניהון ולא
חיסין עליהון ואמרין דנהוי שניין מן בני עממיא ובתלתין
יומין קריין ברחא חד חסיר ואחד מלא אמרין ביה ניסן
תמניא יומין עבדין בית הליקא וסרוחתא וגרפין חמיעא
מן קדם פטירא ואמרין הדין הוא יומא דאתפריקו בית
אבהתנא ממצרים וקריין יתיה יומא דפסחא עללין לבי
כנישתהון קריין בספריהון ומתרגמין בנביאיהון ואמרין
הכדין דמתגריף חמיעא קדם פטירא כן תתגרף מלכותא
דרשיעא מבינא ובן יתעביד לנא פרקנא מו מלכא משיחא
הדין ביה סיון תרין יומין טכין עבדין ליה עליין
לבי כנישתא קריין קריית שמע ומצליין קורין באוריתא
ומתרגמין בנביאי ליטין למלכותא ואתברין לשלטנא וקריין
יתיה יומא דעצרתא וסלקין לאינר בית אלההון ושדיין
חזורי ולקטין יתהון ואמרין הא כמה דמתלקטין חזורי
הכדין יתלקטון בניהו מבינא ואמרין דין הוא יומא
דאתיהיב בית אוריתא לאבהתנא בטורא דסיני לעידן
בעידן דאשיתא קרין בחד בתשרי עליין לבי כנשתא קריין
בספרי ומתרגמין בנביאי ליטין למלכא ואמרין דין הוא
יומא דעל בית דכרן אבהתנא קדם אבונא דבשמיא דכרנא
דילן ייעול לטב ודבעלי דבבנא לביש ומריר בתשעה בית
נכסין חיזין ווזין אכלין ושתיין ומתפנקין אנון
נשיהון מעקין וצימין ומענין יתהון ולא חיסין עליהון
ואמרין יומא הדין מתכפרין חובן ומטאן חובא דילן
מתכנשין ומתוספין על חובי בעלי דבבנא ועלין לבי כנשתא
וקריין באוריתא ומתרגמין בנביאי ליטין למלכא ואתברין

לשלטנא ואמרין הכדין תתכפר מלכותא דפשתא מן עלמא
ובעיין רחמי ומתחננין דימות מלכא ויתבר שלטניה
בחמשא עסר כיה מטללין איגר בתיהון ונפקין לבוסתנא
ושמטין לולבנא וקטפין אתרוגנא ומפשחין חלפנא וחרבין
בוסתנא ועקרין סיגיהון ולא חיסין ועבדין להון
הושענא ואמרין כמדעם דעבד מלכא בגו סדרי אנחנא
עבדין ועלין לבי כנשתא וצליין ותדרין
ואסחקין ומרקדין היך גרסין ולא ידעינן אם מילט
ליטין לנא ואם מברכא מברכין להון וקורין יתיהנא דמטלתא
ולא עבדין עבידתא דמלכא אמרין לנא יומא אסירא
הוא ומפקין לה לשתא נשיהי פיהי ולא יעבדון כהון
עבידתא דמלכא לחמשין שנין קריין יובלא לשבע שנין
קריין שמטה לתרי עסר ירחין קריין שתא לתלתין יומין
קריין ירחא ועבדין יומא טבא לשבעה יומין קריין שבתא
ועבדין ליה יומא רבא דניחא מרי עלמא כד הות מלכותהון
קיימא עליהון קם מנהון מלכא דוד הוה שמיה והוה
מחשיב עלנא מחשבן נישן ונבעא לשיצאה יתנא ולאובדא
יתנא מן עלמא תרתין פעימן קטל יתנא וחד שבק ודשבק
לעבדין ככש יתהון דהכין כתבא ספרש ויך את מואב
וימדדם בחבל ונתר כן קם חד מן מלכיא דהוו קדמך
נבוכדנצר הוה שמיה סליק עליהון ואחריב ית מקדשיהון
והכו ית קרוהון וקלא ית בית מקדשא בנורא ואיתי יתהון
בגלותא ומן רוחיהון רמתא ועד כען לא שבקין ואמרין
בני אבהתא דמן עלמא אנן למלכא ליה אנן פלחין ומגדין
ולשלטוניא ליה אנחנא משתמעין ולכל אתר ואתר איגרתהון
אזלן ומטין למבעי רחמין קדם אלהא דימות מלכא ויתבר
נחתו למצרים כשבעין נפש וכד סליקו מתמן בשתין רבוון
סליקו והשתא אנון בגלותא ליה להון מדעם ואמרין בני
חסידין דטבין אנחנא דמן עלמא ולא מסכונין ומחורין
כוותהון בעלמא ועמא הדין ביני קריתא מבודר מנהון

בניין קירא ומנהון חליין בוצין כל דמזבנין מזבנין
בשוקא וכל דזבנין זבנין בשוקא.
והשתא אין צבי מרי מלכא אחין עסרא אלפין כרי כספא
מן בית גנזי דילי לגנזי דמלכא מן קדם דבנמוסי מלכא
לא מהלכין ועבידתנה דמלכא ליה אנון עבדין ולמרי
מלכא לא צבי לאנחותהון אין צבי מרי מלכא יתכתב
לאיבידון בה שעתא קמו מלאכיא ובעו מן קדשא בריך
הוא ואמרין רבון כל עלמא אין עמא בית ישראל ייבדון
שמשא וסיהרא יחשך נהוריהון זלא ינהר דהא לא אתבריין
אלא בדיל עמך ישראל דנפלין על אפיהון ואמרין אבינו
ענינו ושופרי תקעין עמהון עמא ענייין בתריהון עד
דבכן חילי שמיא ונדו אבהתהון מן קבריהון.